

ANUARUL

CENTRULUI DE LA SIBIU

PENTRU

STUDII DE PACE

2011

ANUARUL
CENTRULUI DE LA SIBIU PENTRU
STUDII DE PACE
2011

Centrul de la Sibiu pentru Studii de Pace a fost înființat oficial la data de 21 ianuarie 2011, prin hotărâre definitivă și irevocabilă a Judecătoriei Sibiu. Centrul este atât o instituție de drept privat cu personalitate juridică, cât și o organizație neguvernamentală non-profit.

Membri

Marius PRICOPI	Loredana NEAG
Victor CURĂLEA	Vasile RADU

Colaboratori

Sebastian TURCU	Bogdan BARBU
Anamaria IONICĂ	Marian LUNGU
Marius RIZESCU	Diana MUȘAT
Emil PENESCU	Alexandru DRĂGOI
Cristina MANDA	Adrian BARBU

Coperta
Dan BLAGA

COPYRIGHT: Reproducerea integrală sau parțială a conținutului acestei lucrări este permisă, cu condiția precizării sursei.

Autorii își asumă în totalitate responsabilitatea privind conținutul articolelor.

Centrul de la Sibiu pentru Studii de Pace
Adresa: Str. Aleea Buia, nr. 1, Sibiu
Telefon: +40-744-986216
E-mail: office@cssp.ro
Web: cssp.ro

CUPRINS

Cuvânt introductiv	7
--------------------------	---

1. ASIA DE EST

Mai crede cineva în amenințările Coreei de Nord?	10
Beijingul și revoltele arabe	12
Criza nucleară japoneză	16

2. AFRICA

O scurtă prezentare a mișcărilor antiguvernamentaliste din Africa de Nord.....	20
Poziția marilor actori internaționali față de situația din Libia	23
Poziția Venezuelei în conflictul din Libia	25
Exod ivorian.....	27
Libia în plin război.....	31

3. EUROPA

Berlusconi – Libia italiană – Gaddafi	35
Să nu uităm de Balcanii de Vest	38
Statele din Balcanii de Vest, cu viteze diferite spre stabilizare	40
Crizele din Balcanii de Vest: soluții noi pentru probleme vechi	43
Să depășim momentul Kosovo?.....	47

4. AMERICA

Petraeus, în fața Congresului	51
America Latină încearcă să scape de dependența față de Statele Unite.....	54
Planul Columbia.....	57
Forțele armate revoluționare ale Columbiei	60

Evoluția în plan geostrategic a SUA.....	62
--	----

5. ORIENTUL MIJLOCIU

Militanismul din Pakistan	65
Conflictul din Bahrain. 200 de ani de domnie al-Khalifa.....	70
Proteste și victime la Mazar	73
Evoluție. Operațiunea Odyssey Dawn. Siria.....	76
Al Qaeda contemporană.....	79
Retrospectiva planurilor teroriste al Qaeda deconspirate între 2001- 2010.....	82
Pakistan încotro?.....	85

6. ROMÂNIA

Implicația și poziția României în Războiul din Libia	89
Balanța de putere în regiunea extinsă a Mării Negre	92
România și noul echilibru al puterii în regiunea extinsă a Mării Negre	98

7. ANALIZE DIVERSE

Consecințele creșterii prețului petrolului I.....	104
Consecințele creșterii prețului petrolului II	106
Responsabilitatea de a proteja I – contextul strategic actual	108
Responsabilitatea de a proteja II – un imperativ pentru pace	111
Foametea la nivel global	115
Insecuritatea mediului – factor generator al conflictelor regionale	117
Intervenția umanitară	121
Fundamente ale operațiunilor de securitate umană.....	124
Evoluția puterii în teoria și practica relațiilor internaționale	127

CUVÂNT INTRODUCTIV

2011 nu a fost un an ușor pentru comunitatea internațională. Este anul ce a consemnat, printre altele, primăvara arabă și schimbările de regim subsecvente; sfârșitul intervenției din Irak, dar și eliminarea teroristului numărul 1 al lumii, Osama bin Laden; mobilizarea statelor europene pentru a depăși criza datoriilor suverane și a evita destrămarea zonei euro; în fine, este anul în care lumea a deplâns cataclismul japonez și s-a îngrijorat cu privire la criza nucleară ce i-a urmat, dar a și sărbătorit un nou membru în rândurile comunității internaționale: Sudanul de Sud.

Primul anuar al Centrului de la Sibiu pentru Studii de Pace se constituie într-o colecție de analize politico-militare, ce acoperă o parte din cele mai importante evenimente petrecute în 2011. Articolele, corecte, echilibrate și neutre din punct de vedere politic, au fost scrise de către membrii și colaboratorii Centrului și publicate online, pe tot parcursul anului.

Analizele sunt grupate în șapte capitole. Cinci dintre ele acoperă câte o regiune de interes pentru tinerii noștri cercetători. O secțiune specială este dedicată unor aspecte din politica externă a statului român, în timp ce ultima parte se constituie din articole cu un caracter mai general.

Volumul, din a cărui publicare intenționăm, în anii următori, să facem o tradiție, se adresează studenților și masteranzilor, cadrelor didactice și cercetătorilor, dar și tuturor celor interesați de o viziune proaspătă asupra evoluțiilor recente din domeniul relațiilor internaționale, al studiilor de securitate și al științelor militare.

Desigur, mulțumirile noastre se îndreaptă către membrii și colaboratorii Centrului, alături de toți cei care au contribuit la elaborarea acestui volum. De asemenea, toate opiniile și sugestiile sunt binevenite și le așteptăm pe adresa Centrului, office@cssp.ro.

*Președintele Centrului de la Sibiu pentru Studii de Pace
drd. Marius Pricopi*

1. ASIA DE EST

Mai crede cineva în amenințările Coreei de Nord?

Marius Pricopi

27.02.2011

Amenințările formulate de Coreea de Nord la adresa Coreei de Sud au devenit astăzi atât de frecvente, încât seriozitatea lor începe să fie din ce în ce mai discutabilă.

Puține sunt discursurile sau declarațiile de politică externă ale oficialilor comuniști care nu sunt preluate de agențiile de presă internaționale. Se pare că, pentru liderii comuniști, fiecare zi este potrivită pentru conflict, iar fiecare act de politică externă (sau internă) al Coreei de Nord este catalogat drept inacceptabil, necesitând repercusiuni pe măsură.

Spre exemplu, nu mai târziu de 27 februarie 2011, Coreea de Nord a amenințat că va ataca „fără milă” Coreea de Sud și Statele Unite și va transforma Seulul într-o „mare de flăcări”, ca reacție la exercițiile militare întrunite desfășurate de cei doi parteneri și pe care statul comunist le consideră pregătiri pentru o invazie¹.

Dacă pentru orice alt stat astfel de declarații ar reflecta o politică externă dezechilibrată, cu obiective periculoase și acțiuni imprevizibile, în cazul Coreei de Nord lucrurile stau exact invers: rutina cu care amenințările sunt proliferate fac din acestea o marcă a discursului politic comunist. Cu alte cuvinte, ar trebui să fim îngrijorați atunci când oficialii comuniști nu amenință, ci liniștesc comunitatea internațională.

Pe de altă parte, cei care iau în serios Coreea de Nord aduc în atenție eforturile de obținere a armei nucleare, demarate încă din 1964 de către Kim Il Sung și reluate cu un nou imbold în 2002, când statul comunist s-a retras din Tratatul de Neproliferare Nucleară. Este știut faptul că nu e tocmai ușor să fabrici arme nucleare, însă la fel de evident este că lumea nu are nevoie de un al doilea Iran pe agenda internațională. Și mai sunt și cele două incidente din 2010, când forțele armate comuniste au executat foc de artilerie pe o insulă sud-coreeană, la aproximativ jumătate de an după scufundarea unei nave de război sud-coreene.

¹ Hyung-Jin Kim, *North Korea threatens to attack South Korea, US*, Associated Press, 27 feb. 2011.

Așadar, sunt nord-coreenii gata să-și pună în practică retorica belicoasă, sau amenințările nu au decât rolul de a menține statul comunist în atenția comunității internaționale? Dificil de estimat, mai ales din cauza opacității statului comunist.

Punctul de cotitură în relațiile comunității internaționale cu Coreea de Nord ar trebui să fie succesiunea la putere în statul comunist. Dacă Kim Jong-un (cel de-al treilea fiu al actualului lider, creditat cu cele mai mari șanse de a fi investit) continuă eforturile nucleare ale Coreei de Nord, concomitent cu declarații agresive constante, susținute prin acțiuni concrete sporadice, atunci „răbdarea strategică” a Statelor Unite trebuie să lase loc unor eforturi energice, care să limiteze ambițiile nejustificate ale statului comunist.

Însă, ca în mai toate dilemele asiatice de astăzi, soluția nu trebuie căutată nici în curtea Coreei de Nord, nici în a Coreei de Sud, și nici măcar în a Statelor Unite. Soluția o poate oferi China, puternicul aliat al Coreei de Nord.

Beijingul și revoltele arabe

Emil Adrian Penescu

06.03.2011

Va reuși oare „Revoluția Iasomiei” pornită în Tunisia să clatine regimul Partidului Comunist din China? Iată care a fost întrebarea care a preocupat principalele agenții de media occidentale după ce regimurile din nordul Africii au fost răsturnate și încă se află sub presiunea demonstrațiilor în cazul Libiei. Dar mai ales, ceea ce preocupă opinia publică occidentală este – va reuși oare China să devină vreodată un stat democratic?

Revoltele arabe care au debutat în ianuarie 2011 au fost cauzate de sărăcia și de corupția produse de regimuri autocrate iar ecurile acestor revolte au ajuns atât în Europa și Orientul Mijlociu cât și în China, unde activiștii pentru democrație au eșuat în încercarea de a organiza un protest de anvergură cu efecte în plan politic și social.

Va reuși oare „Revoluția Iasomiei” pornită în Tunisia să clatine regimul Partidului Comunist din China? Iată care a fost întrebarea care a preocupat principalele agenții de media occidentale după ce regimurile din nordul Africii au fost răsturnate și încă se află sub presiunea demonstrațiilor în cazul Libiei. Dar mai ales, ceea ce preocupă opinia publică occidentală este – va reuși oare China să devină vreodată un stat democratic?

În ultimii 30 de ani China s-a confruntat cu proteste antiguvernamentale mediatizate pe plan internațional, cele mai importante fiind protestele din Piața Tiananmen din 1989 și demonstrațiile din Tibet din 2008. China, care a depășit Japonia în 2010 și a devenit a doua mare economie a lumii, are probleme legate de corupție, in justiție socială, inflație și o mare diferență între mediul urban și cel rural în ceea ce privește nivelul de trai.

„Revoluția Iasomiei” a debutat în China pe 19 februarie 2011 când activiștii din străinătate au lansat apeluri la proteste pe Twitter și pe site-ul Boxun.com. Aceștia vizau proteste în 13 orașe din China. Guvernul a răspuns prin mobilizarea forțelor de poliție în

locațiile prevăzute pentru proteste, dar protestatarii au fost puțini și nu s-au scandat slogane. Peste 20 de activiști și avocați ai drepturilor omului au fost arestați sau au dispărut.² Guvernul de la Beijing a luat de asemenea măsuri de cenzură. Cei mai mari operatori de telefonie, China Mobile și China Unicom, au blocat cuvântul „iasomie” iar căutările pentru acest cuvânt au fost blocate pe cel mai mare portal web chinezesc, Sina Weibo, conform site-ului wikipedia.org. De asemenea, mai mulți jurnaliști străini au fost agresați de poliție și li s-au confiscat materialele.

Pentru a răspunde însă la întrebarea inițială legată de abilitatea Chinei de a deveni o democrație similară celor din vest, trebuie să privim în istoria Chinei. Aceasta atestă faptul că în China guvernele s-au schimbat, însă tot timpul un împărat a fost înlocuit de un altul. Dacă în vest istoria ne arată că de-a lungul mileniului 2 au apărut o serie de evenimente prin care societatea a pus limite puterilor monarhului și bisericii și a câștigat drepturi și libertăți democratice, în China evului mediu nu a apărut niciodată un document similar cu Magna Carta.³

Rob Gifford, autorul britanic al cărții „*China Road*” (2008) arată că tendința oamenilor este de a compara China cu Statele Unite datorită similarității mărimii geografice, dar același autor sugerează că este mai potrivit să comparăm China de astăzi cu Imperiul Roman de acum 2000 de ani, unde existau multe popoare care vorbeau limbi și dialecte diferite, aveau tradiții diferite, stiluri artistice și mâncăruri diferite, dar toate erau menținute unite cu forța. Autorul amintit semnaleză că încă de la unificarea Chinei realizată de către împăratul Qin Shihuang în anul 221 î. Hr., sistemul politic chinezesc este în principiu același, bazat pe ideea că țara *trebuie* unificată. Mao Zedong a fost un unificator la rândul său. Împăratul Qin Shihuang, al cărui mormânt din orașul Xi'an este „păzit” de o armată de teracotă devenită una dintre cele mai mari atracții turistice ale Chinei, a standardizat sistemul de scriere al Chinei, sistemul de cântărire și de măsurare, monezile și a început să construiască Marele Zid. Pe lângă acestea, împăratul Qin a creat o țară care avea nevoie de un conducător puternic, a ars cărțile învățaților, apoi i-a eliminat pe aceștia, impunând un precedent pentru modul de tratare a celor care pun în

² Calum MacLeod, „Chinese Activists Disappear amid Calls for Protest”, *USA Today*, disponibil la: http://www.usatoday.com/news/world/2011-03-03-china04_ST_N.htm.

³ Rob Gifford, *China Road. A Journey into the Future of a Rising Power*, Random House Trade Paperbacks, New York, 2008.

pericol puterea. Dinastia Qin nu a supraviețuit decât 11 ani după moartea împăratului unificator, iar cea care i-a urmat, dinastia Han, a introdus ideologia confucianismului. Rob Gifford notează că ideologia confucianismului, împreună cu elemente de legalism preluate de la dinastia Qin, au supraviețuit în China până la începutul secolului XX. O consecință importantă a acestor ideologii este aceea că, spre diferență de Europa, toți chinezii educați erau în serviciul statului.

Confucianismul se baza pe ideea armoniei cosmice care putea fi atinsă prin aderarea la anumite principii etice. Aceste principii urmau să se regăsească la conducători. Spre diferență de Europa unde legea reprezintă piatra de temelie a conducerii, în China conducerea prin exemplu primează. Confucianismul susține de asemenea că omul este bun prin natura sa și că este educabil și perfectibil. Individul ar trebui să se autoeduce pentru a deveni mai bun. Fără control extern însă, după cum remarcă Rob Gifford, natura umană nu poate garanta pentru moralitatea conducerii și așa cum ne demonstrează istoria, dinastiile Chinei au fost corupte iar regimul actual este asemenea. Un element notabil care ar fi putut totuși să se opună puterii monarhului este aristocrația, însă această clasă a fost distrusă de împărat. Europeanii au construit mai multe căi spre prosperitate și o poziție socială ridicată – biserica, legea, afacerile, armata. În China însă, spre sfârșitul secolului XI, în ciuda faptului că țara era cea mai urbanizată civilizație din lume, a deveni o persoană oficială prin intermediul sistemului de examinare confucian reprezenta singura cale spre prosperitate și o poziție respectabilă. Deși în ultimii 30 de ani China a realizat reforme specifice economiei de piață, sistemul politic concentrează în continuare puterea în mâinile unei elite conducătoare. Acest tip de conducere este unul tradițional.

Răspunsul la întrebarea inițială trebuie completat și printr-o scurtă analiză a perioadei comuniste. Mao Zedong, unul dintre fondatorii Partidului Comunist din China, cunoștea în anii '20 condițiile disperate în care trăiau țărani chinezi și a realizat că aceștia pot aprinde revoluția comunistă. Din acei ani și până în 1949 când a proclamat fondarea Chinei comuniste în Piața Tiananmen, Mao s-a bazat pe țărani. După 1949, deținătorii de pământuri au fost eliminați, însă noul stăpân peste pământuri a devenit Partidul Comunist. Țărani au devenit în schimb un simbol al sacrificiului și loialității după ce peste 30 de milioane de oameni au murit datorită proiectelor de industrializare

ale lui Mao. În anii '90 Partidul Comunist a început să-i abandoneze pe fermieri și s-a aliat cu oamenii de afaceri și cu elita urbană.

Mai pot fi astăzi țărani din China capabili de o revoltă majoră? Acest lucru este foarte improbabil. Statisticile Partidului Comunist arată că anual în mediul rural sunt înregistrate zeci de mii de revolte, dar acestea sunt generate de factori locali. În ceea ce privește mediul urban, „Revoluția Iasomei” a fost mai degrabă o aventură mediatică. Partidul Comunist se asigură că populația de la orașe trăiește bine – China a avut o creștere economică anuală de 10% în ultimii 30 de ani iar în ultimii ani salariile în orașe au crescut cu câteva zeci de procente. Pe lângă aceste succese economice, Partidul Comunist urmărește refacerea imaginii Chinei și a mândriei de mare civilizație. Pe 4 martie 2011, China a anunțat creșterea bugetului apărării pentru acest an cu 12,7%, ajungând la 91,5 miliarde de dolari.

Așadar, va fi China vreodată o democrație similară celor din Occident? Răspunsul este categoric negativ pentru următorii ani dar este evident faptul că sunt multe alte întrebări care vor fi puse în Occident cu privire la această nouă mare putere.

Criza nucleară japoneză

Marius Pricopi

21.03.2011

Ca și cum un cutremur cu magnitudinea de 9.0 pe scara Richter și tsunami-ul devastator ce i-a urmat nu au fost de-ajuns, Japonia mai are acum de rezolvat o problemă cel puțin la fel de îngrijorătoare: criza nucleară.

Pe 11 martie 2011, Japonia a fost zguduită de cel mai puternic cutremur înregistrat vreodată în această țară și unul dintre cele mai puternice cinci cutremure din lume. La câteva minute după unda de șoc, un tsunami devastator a măturat practic partea de vest a statului nipon, valuri de până la 10 m pătrunzând chiar și 10 km în interiorul coastei.

În aceeași zi, centrala nucleară de la Fukushima a fost serios avariata, guvernul japonez instituind o stare de alertă nucleară din cauza eșuării sistemelor de răcire ale reactoarelor nucleare; imediat, mii de rezidenți aflați pe o rază de 2 km în jurul centralei au fost evacuați. Au urmat o serie de explozii (12 și 14 martie), determinând extinderea zonei de evacuare la 20 km. Zilele următoare au surprins eforturi uriașe ale specialiștilor japonezi în cursa contra-cronometru de a menține scăzută temperatura barelor de combustibil nuclear.

Pe 18 martie oficiali japonezi au evaluat pericolul pentru reactoarele 1, 2 și 3 la nivelul 5 („Accident cu consecințe majore”) pe Scala Internațională a Evenimentelor Nucleare și Radiologice. Pe această scală minimum este nivelul 1 („Fără importanță”) iar maximum este nivelul 7 („Accident major”). Prin comparație, dezastrul de la Cernobîl (26 aprilie 1986) a fost unul de nivel 7, singurul din istorie de această amploare.⁴ Pe 19 martie a fost confirmată prezența iodului radioactiv în alimente și în apa de robinet din Tokio și alte cinci prefecturi. Pericolul absorbirii acestui iod radioactiv de către corpul

⁴ BBC News, *Japan earthquake: Fukushima nuclear alert level raised*, 19 mar. 2011, disponibil la: <http://www.bbc.co.uk/news/world-12783832>.

uman este însă unul redus, alimentele respective nefiind, prin urmare, retrase de pe piață sau supuse unor restricții de transport ori vânzare.

La 9 zile de la instituirea alertei nucleare evenimentele nu sunt încă sub control; deși oficiali japonezi au anunțat repornirea sistemelor de răcire pentru reactoarele 5 și 6 din cadrul centralei, tot ei au avertizat că presiunea în reactorul 3 este în creștere. Situația, departe de a fi stabilă, este în continuare monitorizată cu atenție.

Ecourile crizei nucleare nu s-au lăsat așteptate, determinând o reacție uneori confuză a comunității internaționale. Deși guvernul nipon nu a formulat cereri oficiale de asistență, mari organizații internaționale precum Agenția Internațională pentru Energie Atomică sau Organizația Meteorologică Mondială și-au oferit sprijinul. Unele state au recomandat co-naționalilor aflați în Japonia săi să părăsească țara, în timp ce altele și-au re-dislocat temporar ambasadele. Totodată, numeroase guverne au recomandat cetățenilor săi să nu se apropie la mai puțin de 80 km de centrala termică, o zonă de siguranță mult mai mare decât cea de 30 km indicată de specialiștii niponi.

Binevenită a fost inițiativa comunității internaționale de a demara o reevaluare a programelor de energie nucleară existente, ce s-a dovedit oportună în cel puțin unul dintre statele implicate (Canada). La fel de oportune sunt și eforturile guvernelor de a informa propriile populații cu privire la (in)existența unor riscuri asociate crizei nucleare din Japonia, mai ales că semne de panică se iviseră și în comunități aflate la peste 10.000 km distanța față de Fukushima.

Pe de altă parte, la categoria „reacții bizare” putem înscrie propunerea unui deputat rus ca japonezii să părăsească „insulele periculoase și să se mute în teritoriile nepopulate rusești”. „Rusia va avea chiar beneficii dacă acești oameni muncitori i se vor alătura”, a declarat amuzantul parlamentar rus care, de altfel, acum câteva săptămâni l-a invitat pe liderul libian Muammar Gaddafi să se mute la Moscova!⁵

Însă dincolo de toate acestea, nu putem să nu apreciem reacția și atitudinea poporului nipon în fața celei mai grave crize care a lovit Japonia în cei 65 de ani de la sfârșitul celui de-al doilea Război Mondial, după cum însuși Primul Ministru japonez a

⁵ „Russia's Zhirinovsky calls on Japanese to move to Russia”, *Rianovosti*, 13 mar. 2011, disponibil la: <http://en.rian.ru/russia/20110313/162985847.html>.

recunoscut.⁶ Calmul, disciplina și solidaritatea de care japonezii au dat dovadă ar trebui să ne motiveze și să ne inspire pe noi toți.

⁶ CNN Wire Staff, *Anxiety in Japan grows as death toll steadily climbs*, 14 mar. 2011, disponibil la: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/asiapcf/03/13/japan.quake/index.html?iref=NS1>.

2. AFRICA

O scurtă prezentare a mișcărilor antiguvernamentale din Africa de Nord

Anamaria Ionică

03.03.2011

Asistăm în ultimele săptămâni la schimbări de regim, războaie civile, “revoluții” și manifestări violente în zona Africii de Nord. A început cu Tunisia și Egipt și cel mai recent în Libia unde corupția, nepotismul și regimul politic au determinat populația să protesteze.

Africa secolului XXI este dominată de competiția pe continent a marilor actori internaționali ca Rusia, China, SUA, UE și de puternice mișcări de schimbare interne, conflicte interetnice și o democratizare mai mult formală.

Tribalismul, sistemele politice marcate în mod repetat de dictaturi militare ori războaie civile prelungite par să se fi accentuat în ultimele luni, dovadă fiind evenimente din Tunisia, Egipt și Libia cel mai recent, precum și din ale zone subsahariene.

Aceste conflicte din Africa fac parte din categoria denumită de geopoliticieni conflictele noi, fiind preponderent interne și de cele mai multe ori limitate la propria politică însă foarte sângeroase. Acest tip de evenimente alternează cu situații de acalmie, fiind dificilă identificarea lor în timp.⁷

Africa este în prezent marcată de mișcări antiguvernamentale puternice în mai multe state. În spatele acestor mișcări stau: nemulțumirea populației, nepotismul, corupția, regimul politic, sărăcia, lipsa drepturilor politice, incapacitatea de a cere socoteala guvernelor și mai ales dorința de schimbare.

EGIPT

Liderul egiptean Hosni Mubarak a demisionat din funcție după 30 de ani de guvernare, în mare parte datorită insistențelor Occidentului. În prezent la putere se află

⁷ Frunzeti, Teodor și Zodian, Vladimir, *Lumea 2009*, Editura ETEA, București, 2009, p. 852.

mareșalul Mohamed Hussein Tantawi, în vârstă de 75 de ani, văzut de populație ca și aliatul lui Mubarak. În prima declarație oficială a autorităților militare din Egipt, acestea au reafirmat angajamentul țării de a respecta toate tratatele internaționale - ceea ce implică și că tratatul de pace cu Israelul va rămâne în vigoare; de asemenea, armata a asigurat că puterea va fi pusă în mâinile poporului cât de repede posibil, prin alegeri libere, care să stabilească un guvern democratic. Până atunci, actualul guvern interimar va rămâne în funcție.

TUNISIA

Situația din Tunisia, unde urmează să fie numit noul guvern de uniune națională, după fuga dictatorului Zine El Abidine Ben Ali rămâne în continuare tensionată datorită datorită rebeliilor care continuă cu violențele, în așteptarea alegerilor parlamentare și prezidențiale. Președinte interimar al Tunisiei este premierul Mohammed Ghannouchi. Ca și în Egipt și Libia populația s-a revoltat împotriva conducerii și a cerut demisia liderului politic. Tunisia trebuie să facă față totodată și marelui val de refugiați din Libia, unde haosul continuă.

LIBIA

În Libia, liderul Muammar Gaddafi refuză să plece de la guvernare, situația fiind mai complexă. Motivele sunt asemănătoare în toate cele 3 state nord africane, dorința de schimbare a regimului și sistemului social și politic fiind principalele cauze ale revoltelor. Săptămâna 20-27 februarie a fost marcată în Libia de declarații contradictorii ale populației și ale liderului Gaddafi, precum și ale scenei internaționale.

Probabil singura cale de potolire a revoltelor antiguvernamentale ar fi o intervenție a Occidentului și/sau a ONU pentru restabilirea păcii și instaurarea unui regim democratic, legitim și stabil.

În cazul acestor conflicte s-a apelat la forța militară în detrimentul diplomației și rezolvării pe cale pașnică a diferendelor, însă când se dorește schimbarea de regim și a conducerii, forța militară este văzută ca și modalitate principală.

Africa de Nord este așadar în plin proces de tranziție spre democrație, ar spune unii critici sau spre o schimbare pur formală. Urmează să vedem cum vor evolua aceste conflicte în

continuare, ce implicație vor avea ceilalți actori ai scenei internaționale- ONU, SUA, China, Rusia, UE, Uniunea Africană etc.

Globalizarea, interdependențele și interesele marilor actori globali vor juca un rol important dacă nu chiar decisiv în restabilirea păcii pe continentul African.

Poziția marilor actori internaționali față de situația din Libia

Anamaria Ionică

06.03.2011

Situația din Libia, recunoscută de unii ca și genocid împotriva umanității și negată ca fiind reală de alții, a ajuns în săptămâna 28 februarie - 06 martie să fie din ce în ce mai sângeroasă. Am asistat pe parcursul acestei săptămâni la declarații și poziții ale marilor actori internaționali la adresa regimului Gaddafi în Libia.

În timp ce organizațiile internaționale vorbesc despre un adevărat genocid făcut în Libia de forțele conduse de Gaddafi, menționându-se un număr de aproximativ 6.000 de victime, marile puteri ale lumii iau poziție. Actori ca SUA, Marea Britanie, Italia și Franța au trimis nave militare spre Canalul Suez pentru a sprijini populația și pentru a opri războiul civil. Situația este cu atât mai complicată cu cât unii dintre marii actori continuă să trimită arme spre Libia și par să sprijine acest regim al lui Gaddafi.

Tribunal Internațional Penal a deschis o anchetă în ceea ce privește pe Muammar al-Gaddafi, fiind acuzat de crime împotriva umanității și genocid în Libia. Deși la suprafață pare un conflict intern ce are la bază mișcările antiguvernamentale, consider că interdependențele mondiale și multiplele conexiuni la diferite nivele, în special cele economice, vor face din acest conflict unul mult mai grav și mai complex, mai ales dacă se ia în calcul și rolul petrolului din această zonă; unii critici afirmă chiar că la baza acestei stări conflictuale interne se află lupta pentru petrol și pentru zonele strategice de petrol.

Factori ca: imensul arsenal angrenat în acest conflict, industria de armament, petrolul, susținătorii ai regimului și opozanții ai acestuia, interesul unor mari puteri în această zonă sunt esențiali în definirea cursului acestui conflict, precum și șansele de rezolvare ale acestuia.

Asistăm la declarații care, puse cap la cap, dezvăluie rolul acestui conflict formal sau informal, creat sau izbucnit. SUA se află în situația de a trimite forțe militare pentru a

opri acest conflict fierbinte cât mai curând. Actori ai scenei internaționale trimit avioane pentru a-și aduce conaționali în țară, în timp ce la granițele Libiei este un haos permanent creat de miile de refugiați.

Organizația Națiunilor Unite a suspendat Libiei calitatea de membru al Consiliului pentru Drepturile Omului, în contextul în care guvernele din întreaga lume fac presiuni pentru ca Muammar Gaddafi să oprească represiunea asupra poporului său. Este pentru prima dată când ONU suspendă statutul de membru al Libiei din Consiliul pentru Drepturile Omului. De asemenea, Consiliul ONU a interzis vânzarea de arme către Libia și a introdus restricții de călătorie în această zonă.

Totodată, Uniunea Africană, Liga Arabă și Organizația Conferinței Islamice condamnă atacurile forțelor lui Gaddafi asupra populației libiene.

Președintele SUA, Barack Obama, declară că Muammar Gaddafi ar trebui să demisioneze și să părăsească țara cât mai repede și că dacă va fi nevoie va trimite forțe militare care să oprească luptele dintre taberele anti și pro-Gaddafi.

Părerile sunt împărțite, însă cert este că Libia (membră OPEC) deține cele mai mari rezerve de petrol din Africa, urmată de Nigeria și Algeria. Statul deține o rezervă totală de petrol de 44 de miliarde de barili, iar importanța petrolului în ziua de azi este decisivă. De aceea, unii critici consideră că în spatele războiului civil și mișcărilor anti-guvernamentaliste se află interese economice și petroliere.

Uniunea Europeană și-a afirmat și ea poziția vizavi de această situație; Înaltul Reprezentant pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate Catherine Ashton a declarat că UE a oprit toate exporturile de armament către Libia, deși în anul 2009 exportul UE de armament către Libia atinsese valoarea de aproximativ 345 milioane de euro.

Ca în orice conflict fierbinte, industria de armament, interesele economice, industria energetică sunt factori cheie care stabilesc într-o oarecare măsură modul de rezolvare al conflictului.

Consider că acest conflict intern a căpătat o amploare mult mai mare decât pare, iar jocul marilor puteri și al intereselor acestora este mult mai important decât susținerea drepturilor omului și protejarea populației civile, care în final are cel mai mult de suferit.

Poziția Venezuelei în conflictul din Libia

Marius Rizescu

08.03.2011

Ministrul venezuelean de externe Nicolas Maduro (foto) a făcut miercuri apel la crearea unui bloc de țări prietene care să ajute la rezolvarea conflictului din Libia, spunând că ar trebui folosită mai degrabă diplomația, decât amenințările militare, pentru a pune capăt violențelor din statul nord-african.

Șeful diplomației venezuelene i-a criticat pe oficialii SUA și ai UE pentru că au adoptat politici cu scopul de a-l izola pe liderul libian Muammar Gaddafi și pentru că au ridicat posibilitatea de a oferi sprijin militar libienilor care s-au răsculat împotriva colonelului din fruntea țării.

Președintele venezuelean Hugo Chavez susține că nu va ceda presiunii internaționale de a-l condamna pe Gaddafi și a atenționat că Washingtonul pregătește o invazie militară asupra Libiei. Oficialii americani și europeni nu au ridicat public posibilitatea unei invazii militare.

“Sperăm că în următoarele zile putem crea un comitet de țări prietene care să meargă să vorbească cu guvernul colonelului Gaddafi, precum și cu opoziția care a pus mâna pe arme în unele regiuni”⁸, a declarat Maduro, care i-a acuzat pe oficialii SUA și ai UE pentru că au adoptat politici cu scopul de a-l izola pe liderul libian Muammar Gaddafi.

Opoziția din Venezuela l-a criticat dur pe Chavez pentru relația sa strânsă cu liderul din Libia. La începutul săptămânii, o coaliție a partidelor de opoziție a atenționat că eșecul lui Chavez în a lua poziție împotriva represiunii lui Gaddafi afectează reputația Venezuelei în străinătate.

Liderul libian Muammar Gaddafi ar fi fugit din țară cu destinația Brazilia sau Venezuela, iar fiul său Saif al-Islam, care a apărut duminică seară la televiziunea de stat,

⁸ www.dcnews.ro

ar fi preluat conducerea țării, potrivit unor informații neconfirmate din surse oficiale, preluate însă de presa internațională.

Canalele arabe cu transmitere prin satelit Al-Arabiya și Al-Jazeera au difuzat această știre, preluată și de agenția rusă ITAR-TASS, care menționează însă că informațiile nu au putut fi verificate din surse independente. Potrivit ITAR-TASS, armata ar fi preluat conducerea în țară.

Consider că acest conflict uman a căpătat o conotație mult mai mare decât pare, iar interesul marilor puteri este mult mai important decât protejarea oamenilor, care au cel mai mult de suferit în urma acestor înfruntări.

Exod ivorian

Vasile Radu

14.03.2011

„Apocalipsă în Japonia”, „Război civil în Libia” sunt o parte din titlurile pe care toate sursele media le promovează în ultima perioadă, cu referire la incidentele recente din Libia și Japonia. Concentrate pe aceste două evenimente majore, statele lumii scapă din vedere o situație poate la fel de gravă sau care în mod sigur poate deveni la fel de gravă, exodul masiv al locuitorilor Coastei de Fildes, urmare a conflictului armat generat de ultimele alegeri pentru Președinție de la sfârșitul anului 2010.

Această situație are la bază refuzul fostului președinte ivorian, Laurent Gbagbo, de a preda puterea după ce în urma ultimelor alegeri, recunoscute internațional, acesta a fost învins de către oponentul său Alassane Ouattara.

Deși țara a fost izolată diplomatic urmare la puternica presiune internațională, Gbagbo deține în continuare o puternică susținere de aproximativ 50% din voturi și teritoriul țării. Atât Gbagbo cât și Ouattara sunt susținuți de către forțele armate loiale, primul în nordul țării, iar cel de-al doilea în sud. La începutul lunii ianuarie cei doi pretendenți au început din nou luptele, în Abobo o suburbie a capitalei Abidjan, iar în ultimele zile de-a lungul întregii granițe cu Liberia, situată în sud-vestul acesteia.

Rezultatul acestui conflict a fost instalarea haosului pe partea liberiană a graniței, unde fluxul de refugiați a crescut cu 90% în luna februarie, în ultimele două săptămâni numărul persoanelor care au intrat în Liberia din Coasta de Fildes mărindu-se de la 30.000 la 100.000 de persoane. Mai mult, în interiorul țării numărul persoanelor care și-au părăsit casele din Abidjan s-a ridicat la aproximativ 200.000, ridicând numărul total al persoanelor strămutate din această țară la 370.000. ONU a anunțat că are posibilitatea de a adăposti 250.000 de persoane în capitala liberiană, Monrovia.

În timp ce civilii se luptau pentru viețile lor, luptători din armatele ivoriene susținătoare a celor doi opozanți au încercat de asemenea trecerea graniței cu Liberia, după cum declara înaltul reprezentant al ONU în această țară, Ellen Margaret Loj, fie că încercau să folosească Liberia ca țară de tranzit pentru a reintra în Coasta de Fildeș, fie în sens invers, luptătorii fiind infiltrați printre refugiați. Până acum toți luptătorii care au vrut să treacă granița au fost opriți de personalul misiunii ONU în Liberia (UNMIL). Acest lucru nu s-a întâmplat și în cazul unei frontiere ilegale ce se întinde de-a lungul a patru regiuni liberiene unde, din cauza lungimii foarte mari a frontierei, nu poate fi realizată o bună securizare. Acest ultim aspect conduce la înfirișarea unei temeri, întrucât dezarmarea greu câștigată a Liberiei ar putea fi pusă în pericol.

Pentru a ne da seama de amploarea conflictului, trebuie remarcat faptul că în ultimul timp majoritatea refugiaților sunt de sex masculin, acesta fiind un semn al intensității luptelor.

Pe de altă parte, conform unor surse locale, unii liberieni, foști militari, precum și alți bărbați fără loc de muncă, se îndreaptă către granița cu Coasta de Fildeș pentru a lupta, îndemnați de posibilitatea de a câștiga ceva mai mulți bani.

Mai mult decât atât, lucrătorii Agenției pentru Refugiați a ONU par a fi copleșiți de numărul mare de refugiați. Agenția a cerut inițial fonduri pentru doar jumătate din persoanele prezente acum la graniță, și numai 1,9 milioane de dolari au fost alocate din cele 19 milioane necesare. Proviziile de hrană și mâncare sunt de asemenea într-o scădere dramatică, ONU apreciind că acestea ajung pentru 72.000 de persoane pentru 15 zile (câte o masă pe zi).

În ceea ce privește adăpostul, Agenția pentru Refugiați a Națiunilor Unite a reușit să construiască o tabără, unde aproximativ 650 de refugiați au fost mutați. Marea majoritate a refugiaților se află în apropierea frontierei, locuind în școli, biserici sau în casele liberienilor.

În Coasta de Fildeș lucrurile sunt departe de a se îmbunătăți. Pe 10 martie, Gbagbo a respins o încercare de refacere a stabilității propusă de Uniunea Africană, prin care acesta împreună cu Ouattara ar urma să conducă un guvern de unitate, dar cu

Ouattara ca președinte oficial. Ceea ce este cel mai important este faptul că în tot acest timp Gbagbo câștigă din ce în ce mai multe pârghii de a rămâne la putere.

În timp ce aceste discuții continuă, lupta și criza umanitară declanșată de către aceasta s-a dezvoltat rapid. Analistii se tem că situația se va transforma într-un război total, numărul persoanelor strămutate va crește iar ciocnirile vor escalada.

„În timp ce țările membre în Uniunea Africană s-au întâlnit în Abidjan, vărsările de sânge continuau. Acești lideri trebuie să își revină pentru a găsi o cale de ieșire responsabilă, înainte ca aceste violențe să escaladeze”, declara Daniel Bekele, director Africa la *Human Rights Watch*.

Pe 10 martie 2011, la Addis Abeba în Etiopia, a fost emis un comunicat ca urmare a întrunirii Consiliului pentru Pace și Securitate al Uniunii Africane. În acest comunicat șefii de state și de guverne au luat notă de conflictul din Coasta de Fildeș și au reafirmat poziția Uniunii Africane prin care Alassane Ouattara este recunoscut ca președinte.

De asemenea, și-au exprimat îngrijorările cu privire la deteriorarea rapidă a situației, atât a celei de securitate cât și a celei umanitare. Consiliul a semnalat faptul că în absența unei soluții rapide a crizei, există posibilitatea ca în Coasta de Fildeș să se dezvolte o serie de violențe generalizate.

Consiliul a reiterat condamnarea fermă a atrocităților și a celorlalte violări ale drepturilor omului, amenințările și actele de intimidare, precum și actele de obstrucționare a operațiilor desfășurate de ONU și și-a exprimat regretele în ceea ce privește pierderile de vieți omenești.

În urma acestei întruniri s-a solicitat numirea unui Înalt Reprezentat care să pună în aplicare soluțiile aprobate de consiliu pentru a găsi o cale de ieșire din criză, astfel:

- Convocarea în următoarele două săptămâni a unei întâlniri între părțile ivoriene în vederea dezvoltării unor metode pentru a implementa propunerilor consiliului;
- Mobilizarea suportului partenerilor Uniunii Africane pentru a încheia rapid un acord în vederea găsirii unei căi de ieșire din criză;

- Prezentarea la o reuniune a consiliului a unui raport complet cu privire la rezultatele eforturilor sale.

Membrii Uniunii Africane invită părțile ivoriene în a extinde cooperarea deplină pentru punerea în aplicare în termenul convenit a propunerilor Consiliului. De asemenea, este subliniată hotărârea de a lua, în funcție de rezultatul negocierilor, toate măsurile ce se impun.

Acest material vine ca o amendare a violențelor din acest stat și pentru a atrage atenția asupra pericolului pe care îl reprezintă acesta atât din punct de vedere al securității cât și al drepturilor omului.

Libia în plin război

Anamaria Ionică

23.03.2011

„Uniunea Europeană lasă Libia în seama NATO”, „Războiul din Libia a crescut prețul petrolului”, „La ce poate duce confruntarea din Libia: democratizare sau irakizare?”, „În Libia nu este o luptă pentru democrație, ci o luptă pentru țiței”, „Fiecare civil din Libia este înarmat”, „Cinci țări au pornit atacuri aeriene și maritime”, „SUA și Franța au lansat primele rachete”, „ONU aprobă atacurile aeriene asupra Libiei”, „Operațiunea Odyssey Dawn: atac din aer și de pe mare asupra Libiei”, „Aliații au început atacul”, „SUA și Marea Britanie au lansat un prim val de 110 rachete Tomahawk”, Petrolul-monedă de schimb în războiul din Libia” - Acestea sunt doar câteva din titlurile care au fost vehiculate în ultimele zile de presa internațională.

După cum spuneam în articolul precedent referitor la implicația marilor actori de pe scena internațională în Libia, iată că s-a ajuns la intervenție militară, numită *Zorii Odiseei* și condusă de NATO. Desigur nu toți actorii de pe scena internațională sunt de acord cu această intervenție, aceștia urmând principiul neintervenției în treburile interne ale statului - unul dintre principiile dreptului internațional public.

China, adeptă a respectării suveranității, unității, independenței și integrității teritoriale a oricărei țări s-a opus întotdeauna folosirii forței în relațiile internaționale, drept urmare aceasta nu este de acord cu intervenția militară din Libia. Alături de Rusia și Germania, China s-a abținut de la votul rezoluției ONU. Rezoluția 1973 a ONU a autorizat recursul la forță pentru protejarea populației libiene.

De la începutul bombardamentelor, Rusia, Turcia, China și Germania și-au exprimat dezacordul față de acțiunea Coaliției Internaționale. Iranul a criticat și el intervenția statelor occidentale, afirmând că SUA vizează doar petrolul din Libia.

De altfel, mai mulți critici politici au început să compare acest război din Libia și intervenția cu forța cu războiul din Irak. Operațiunea din Libia a început la aproape 8 ani

de la debutul războiului din Irak. Pentru a combate asocierea dintre cele două conflicte, liderul american Barack Obama se bazează pe faptul că operațiunea este susținută de o rezoluție ONU și pe faptul că nu se vor antrena trupe terestre. Cert este că implicarea unor actori internaționali în acest conflict va duce la mai multe victime și la o amploare mult mai mare a consecințelor și a resurselor antrenate în Libia.

În ceea ce privește angajamentul militar, următoarele state au anunțat implicarea lor în Libia cu următoarele resurse:

- Franța dispune de aproximativ 100 de avioane de vânătoare, în special Rafale și Mirage 2000, precum și de avioane-radar Awacs.
- Marea Britanie a mobilizat avioane de luptă Tornado și Eurofighter (numite Typhoon în Marea Britanie) la bazele sale din apropierea Libiei. Două fregate britanice sunt în prezent în Marea Mediterană, Westminster și Cumberland.
- Avioane F-15 și F-16 americane sunt deja la baza Sigonella (Sicilia). Portelicopterul Bataan și două nave de susținere urmează să fie trimise începând de miercuri către Marea Mediterană.
- Statele Unite dispun, de asemenea, de două distrugătoare lansatoare de rachete în estul Mediteranei, Barry și Stout. Amândouă sunt echipate cu rachete de croazieră Tomahawks.
- Canadienii au promis șase bombardiere CF-18. Nava de război Charlottetown se află deja în regiune. Italia a cerut transferarea coordonării acțiunilor militare de la Stuttgart (Germania) la Capodichino, în apropiere de Neapole, și a propus folosirea a șapte baze aeriene, în special Sigonella, în Sicilia.

NATO rămâne deoparte, limitându-se să "acelereze planificarea". Alianța ar putea juca un rol de susținere. Avioane radar Awacs ale NATO sunt deja prezente în Marea Mediterană și zboară 24 de ore din 24, șapte zile din șapte, de o săptămână. NATO a trimis recent și trei nave în aceeași zonă.⁹

Revenind la cauzele acestui conflict, nu puțini sunt cei care consideră petrolul principalul motiv. Hugo Chavez¹⁰ - liderul Venezuelei, consideră că SUA exagerează

⁹<http://www.gandul.info/international/fortele-coalitieii-care-ar-putea-intervenii-in-libia-cu-ce-resurse-va-participa-fiecare-tara-galerie-foto-8076831>.

¹⁰<http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/03/01/libya.venezuela.chavez/index.html?hpt=Sbin>.

gravitatea situației din Libia pentru a justifica o invazie militară. Statele Unite oferă o imagine exagerată și distorsionată a situației din Libia, afectată de revolte împotriva regimului, pentru a justifica o invazie militară.. Acesta a propus trimiterea în Libia a unei comisii internaționale cu rol de mediere, care să contribuie la găsirea unei soluții pașnice la revoltele din țara nord-africană. De altfel, Hugo Chavez și Gaddafi au o relație foarte strânsă, în special datorită opoziției lor comune față de influența globală a Statelor Unite.

Amploarea acestui război a căpătat diferite tangențe. Unii critici pun totul pe seama luptei pentru petrol, alții pe deschiderea intervenției occidentale în Orient și statele musulmane. Ca întotdeauna există o față nevăzută a fiecărui conflict, iar de multe ori totul se joacă de o mână ascunsă. Desigur putem găsi nenumărate motive ale acestei intervenții, ale rezoluției, ale conflictului care este din ce în ce mai acerb și mai complex. Dacă nu ar fi fost rezoluția ONU care să ateste intervenția militară, oare s-ar fi ținut cont de principiile dreptului internațional public, în special principiul neintervenției?

Deși nu este dovedit, s-a vehiculat în presă că și în Arabia Saudită populația civilă ar fi vrut să se revolte împotriva liderului politic, însă revolta a fost aplanată prin alte mijloace decât cele armate.

În încheiere, se creează oare astfel un precedent de intervenție a Occidentului în statele musulmane? Care este scopul final al acestui război: salvarea populației de atrocitățile comise de regimul Gaddafi și înlăturarea acestuia de la putere sau interese economice și petroliere? De ce nu joacă diplomația un rol mai important decât forța militară? Ce alte alternative există sau existau pentru oprirea acestui război?

3. EUROPA

Berlusconi – Libia italiană – Gaddafi

Vasile Radu

08.03.2011

Italia, ocupantul colonial din Libia între anii 1911-1943, are relații ample de afaceri cu această țară. Italia este cel mai mare partener comercial al Libiei din Uniunea Europeană. Deși considerentele comerciale și economice sunt deosebit de importante pentru fiecare stat în parte, problemele de securitate și de apărare a drepturilor omului ar trebui să primeze.

Istoria legăturilor italo-libiene începe în anul 1911, când Italia cucerea în urma războiului cu Imperiul Otoman două regiuni, Cyrenaica și Tripolitania. Alături de o altă regiune, Fezzan, precum și de Oltre Giuba și de o parte din teritoriul Saharian, cele două regiuni au constituit colonia pe care Italia a stăpânit-o până în anul 1943, moment în care a fost ocupată de Puterile Aliate.

Influența italiană în această regiune a continuat și în perioada fascistă, Benito Mussolini fiind cel care a pus capăt războiului de gherilă și care l-a înlăturat de la putere în 1931 pe Omar Mukhtar, conducătorul Libiei din acel moment.

În anul 1951 Libia își proclamă independența, iar în 1970 aproximativ 20.000 de italieni sunt expulzați, fiindu-le permisă întoarcerea abia în anul 2000 și doar câtorva sute dintre ei.

Relațiile recente sunt marcate de Tratatul de Cooperare libiano-italian din anul 2008, semnat la Benghazi. Potrivit acestui tratat, Italia ar urma să plătească 5 miliarde de dolari Libiei ca o compensație pentru ocupația militară a acesteia. În schimb Libia ar fi urmat să lupte pentru combaterea imigrației ilegale în statul italian și să realizeze o serie de investiții în companii italiene.

Potrivit diverselor publicații¹¹, Libia este în prezent unul dintre cei mai importanți parteneri comerciali ai Italiei. Companii importante din Italia manifestă interese în această zonă. Cea mai mare companie electrică *ENI* ar intenționa investirea a 25 miliarde de dolari; *Impregilo* cea mai mare companie de construcții italiană ar urma să construiască o autostradă în valoare de 5 miliarde de euro. De asemenea, conform acestor surse, compania *Finmeccanica*, care activează în domeniul spațial și al apărării, ar urma să deruleze contracte de aproximativ 247 milioane de euro. La rândul său Libia deține acțiuni la o serie de companii italiene: *Fiat*, *Unicredit*, *Olcese*.

Pe fondul considerentelor de mai sus „*guvernul italian*¹² *a fost inconștient de încet în condamnarea vărsărilor de sânge din Libia. Chiar dacă Italia este îngrijorată cu privire la un potențial influx al populației din Libia, aceasta nu reprezintă o scuză pentru a nu vorbi despre protejarea demonstranților libieni și prevenirea viitoarelor violențe.*”

În plus, în lucrarea de mai sus se aprecia faptul că Primul-ministru italian Silvio Berlusconi ar fi trebuit să își utilizeze relațiile de lungă durată cu liderul libian, Muammar Gaddafi, pentru a ajuta la protejarea protestatarilor de atacurile ilegale ale forțelor de securitate și ale milițiilor libiene.

Tot în această publicație s-au mai atins o serie de aspecte referitoare la poziția Italiei față de confruntările din Libia, astfel:

Se remarcă faptul că Silvio Berlusconi a așteptat până pe data de 23 februarie 2011, înainte de a lua contact cu liderul libian în vederea opririi violențelor. La această dată premierul italian a calificat situația din zonă ca fiind inacceptabilă.

Mai mult, Ministrul de externe italian Franco Frattini a declarat cu diferite ocazii că Uniunea Europeană nu ar trebui să „intervină” sau să încerce „exportul” democrației în Libia. Discursul său s-a modificat pe 23 februarie, când acesta a declarat că nu există nici o justificare a măcelului în masă de pe străzi. Acesta aprecia că aproximativ 100 de libanezi au fost uciși.

¹¹ Flavius Toader, „UE condamnă violențele din Libia. Italia și Cehia, alături de Gaddafi”, *Evenimentul Zilei*, 21 feb. 2011, disponibil la: <http://www.evz.ro/detalii/stiri/italia-si-cehia-alaturi-de-gaddafi-921948.html>.

¹² Judith Sunderland, „Italy: Press Gaddafi to Halt Violence Against Protesters”, *Human Rights Watch*, 23 feb. 2011, disponibil la: <http://www.hrw.org/en/news/2011/02/23/italy-press-gaddafi-halt-violence-against-protesters>.

Guvernul italian preconizează că peste 300.000 de oameni, imigranți și solicitanți de azil din alte țări, ar urma să călătorească din Libia în Italia și în alte zone ale Europei.

Miniștrii de interne din Franța, Spania, Grecia, Malta și Cipru s-au întâlnit pe 23 februarie la Roma și au solicitat un răspuns al Uniunii Europene în situația unui influx în masă din Africa de Nord.

Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR) a emis un apel către Uniunea Europeană și în special către Italia, la data de 22 februarie, pentru a se abține de la interceptarea și trimiterea înapoi a ambarcațiunilor cu libieni care încearcă să ajungă la țărmurile europene, practică cunoscută sub numele de *pushbacks*.

UNHCR a recunoscut faptul că 8.000 de refugiați din Libia, din care cel puțin 3.000 solicită azil, așteaptă o decizie de la Agenția pentru Refugiați a Națiunilor Unite. Este de remarcat faptul că Libia nu este parte a Convenției Refugiaților din 1951, în acest sens neexistând o procedură pentru cei care solicită azil.

Chiar dacă a apărut o oarecare întârziere a denunțării conflictului Libian, este foarte importantă poziția pe care Italia a adoptat-o în cele din urmă, poziție firească de altfel, de condamnare a violențelor și de alarmare a comunității europene cu privire la o eventuală migrație nord-africană.

Să nu uităm de Balcanii de Vest

Marius Pricopi

08.03.2011

Prima parte a anului 2011 este dominată de revoltele din Africa de Nord și Peninsula Arabă. Deși acestea merită, fără dubiu, toată atenția cuvenită, ele nu ar trebui să ne distragă atenția de la un dosar mult mai „domestic”: situația statelor din Balcanii de Vest. Dacă europenii nu vor recunoaște eforturile întreprinse de aceste țări pe calea stabilității și a prosperității, atunci credibilitatea Uniunii Europene va avea cu siguranță de suferit.

Nu mai puțin de șase state din Africa de Nord și Peninsula Arabă au fost cuprinse recent de valuri de nemulțumiri, acumulate în ani și ani de regim autoritar și opresiune. În unele dintre aceste țări (Iordania, Yemen sau Bahrain) glasul poporului a fost readus la tăcere, fie prin concesi și promisiuni neașteptate făcute oamenilor de către guvernanți, fie prin măsuri represive tipice acestei părți a lumii. Pe de altă parte însă, tunisienii și egiptenii au demonstrat că se poate, că simpla voință populară poate înclina balanța și poate schimba astfel soarta unei națiuni. În ceea ce privește Libia, rezultatul nu poate fi încă estimat nici de către cei mai informați observatori sau analiști ai situației din teren. Un lucru însă este cert: în urma reacțiilor brutale ale regimului său, zilele lui Muammar Gaddafi ca lider al Libiei sunt numărate.

Cu astfel de probleme presante pe agenda internațională, poate părea de înțeles de ce liderii europeni ignoră situația statelor din Balcanii de Vest (Albania, Croația, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Serbia, Macedonia). Însă cancelariile europene par dispuse să acorde atenția cuvenită multor dosare, mai puțin progreselor constante înregistrate de aceste țări. Dar stabilitatea și prosperitatea Balcanilor de Vest sunt mai importante pentru securitatea europenilor decât tipul de regim existent, la un moment dat, într-un stat arab. Nu trebuie decât să privim în istoria secolului XX pentru a înțelege de ce.

Grupul statelor din Balcanii de Vest sunt în „camera de așteptare” a Uniunii Europene (UE) de aproximativ 10 ani.¹³ În tot acest timp, reforme dificile și ambițioase au fost întreprinse, însă posibilitatea accederii pentru aceste state în UE pare la fel de îndepărtată ca la început. Noile amânări ridică suspiciuni cu privire la seriozitatea UE în ceea ce privește angajamentul pentru integrarea europeană a statelor din Balcanii de Vest. Liderii acestor țări se întreabă acum, pe bună dreptate, dacă mai sunt sau nu bineveniți în clubul european.¹⁴

Este drept că sunt și excepții, cea mai notabilă fiind aderarea Croației și Albaniei la Alianța Nord-Atlantică (2009). Dar în acest caz contribuția hotărâtoare au avut-o, ca mai întotdeauna, Statele Unite. La fel de drept este că țările din această regiune sunt printre cele mai sărace state care și-au propus vreodată aderarea. Toate au economii necompetitive, încetinite de rata mare a șomajului. Deși au făcut progrese în domeniul bunei guvernări, unele dintre ele sunt state slabe, fragile, cu adânci diviziuni politice și chiar dispute nerezolvate cu țările vecine (cazul Macedonia-Grecia).

Însă promisiunea aderării la UE este „liantul” care menține împreună aceste țări. Unii cercetători¹⁵ sunt de părere că o amânare indefinită ar putea submina recente progrese pe calea păcii și a stabilității în regiune. UE nu-și poate permite să întoarcă spatele unei zone cu cazuri recente de state eșuate și conflicte violente, întrucât instabilitatea în Balcani este o problemă eminentamente europeană, și nu doar regională.

Prin urmare, care ar fi soluția? În opinia autorilor citați, cea mai realistă variantă ar fi stabilirea unui calendar (de genul *Membership Action Plan* al NATO) clar, realist și motivant în vederea pregătirii statelor pentru aderare. Un astfel de plan ar oferi, totodată, și sprijinul politic atât de necesar guvernării în actualele vremuri de criză.

¹³ Daniel Korski, *Western Balkans: The way out of the EU's waiting room*, disponibil la: http://ecfr.eu/content/entry/commentary_western_balkans_the_way_out_of_the_eus_waiting_room.

¹⁴ Heather Grabbe, Gerald Knaus, Daniel Korski, *Beyond Wait and See: The Way Forward for EU Balkan Policy*, disponibil la: <http://ecfr.eu/page/-/documents/balkan-policy-brief.pdf>.

¹⁵ *Idem*.

Statele din Balcanii de Vest, cu viteze diferite spre stabilizare

Marius Pricopi

01.04.2011

În vederea unui proces eficient de stabilizare, Balcanii de Vest nu trebuie priviți ca o regiune omogenă, întrucât condițiile interne ale statelor sunt foarte diferite și însuși tipul de guvernare (democratică) se află în diverse stadii de implementare.

Reprezentând o sub-regiune a Europei, zona Balcanilor de Vest cuprinde următoarele state: Albania, Bosnia și Herțegovina, Croația, Republica Macedonia, Muntenegru, Serbia și, începând cu anul 2008, Kosovo. Cu excepția Albaniei, celelalte state au fost republici constituente ale Federației Iugoslave.

Toate aceste țări dețin un nivel de dezvoltare economică inferior statelor din Uniunea Europeană (UE) cu care sunt învecinate. În prezent, în afara cetățenilor croați, locuitorii din statele balcanice de vest trebuie să solicite viză pentru a călători în statele membre ale Uniunii Europene. Totodată, rata șomajului este superioară vecinilor din UE, deosebit de alarmantă fiind situația din Kosovo (43%), Bosnia și Herțegovina (45%) Republica Macedonia (37%), Muntenegru (33%) și Serbia (20%).¹⁶ Rata natalității din unele zone (mai ales acolo unde trăiesc mulți musulmani) este printre cele mai mari din lume, iar la nivel general sporul natural al populației este deosebit de ridicat.

Istoria recentă a acestor state a fost marcată de crize intense și confruntări, o bună parte dintre ele nerezolvate în mod satisfăcător nici până astăzi. Destrămarea Iugoslaviei și lipsa unei autorități centrale a dat naștere unui imens vid de putere, conflictele din fostele republici iugoslave necesitând intervenția Organizației Nord Atlantice (NATO) și a altor organizații internaționale de securitate în: Bosnia și Herțegovina (1992, 1994 și 1995), Kosovo (1999), Macedonia (2001).

¹⁶ Datele privind șomajul sunt cele calculate pentru anul 2007 și sunt disponibile la: <http://www.indexmundi.com>

Astăzi, securitatea Europei este strâns legat de stabilitatea din Balcanii de Vest, iar crizele din Balcanii de Vest pot reverbera cu ușurință în exterior și pot deveni crizele Europei. Pe deplin conștiente de acest fapt, Uniunea Europeană și NATO s-au implicat în stabilizarea democratică pe termen lung a statelor din Balcanii de Vest, urmărind conectarea acestui spațiu la sistemul valorilor euroatlantice și menținerea relațiilor de bună vecinătate cu și între toate statele din regiune.

Astfel, începând cu Summit-ul NATO de la Riga (noiembrie 2006), toate țările din regiune întrețin relații instituționalizate cu Alianța – prin apartenența la aceasta, includerea în programul Parteneriatului pentru Pace sau prin intermediul Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic.

În ceea ce privește Uniunea Europeană, Procesul de Stabilizare și Asociere (PSA) reprezintă cadrul politicii UE pentru țările din Balcanii de Vest în calea către eventualelor aderare. PSA are în vedere trei obiective: stabilizarea și tranziția rapidă la o economie de piață, promovarea cooperării regionale și perspectiva aderării la UE.¹⁷ Procesul ajută țările din regiune să-și edifice capacitatea de a adopta și de a pune în aplicare standardele europene, inclusiv acquis-ul comunitar, precum și standardele internaționale.

PSA se bazează pe un parteneriat progresiv, în care UE oferă o combinație de concesiuni comerciale (măsuri comerciale autonome), asistență economică și financiară (Programul CARDS: *Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation*) și relații contractuale (Acorduri de Stabilizare și Asociere). Fiecare țară avansează pe baza îndeplinirii angajamentelor din cadrul de lucru al PSA. Rapoartele intermediare anuale de activitate evaluează pregătirea țărilor din Balcanii de Vest pentru a se apropia de Uniunea Europeană.¹⁸

Însă perspectiva aderării la UE și la NATO a statelor din zona Balcanilor de Vest diferă, întrucât și situația lor economică, socială și politică internă este diferită. Astfel, deși Croația și Albania au fost invitate să adere la NATO cu ocazia Summit-ului de la București (aprilie 2008), celelalte state mai au multe de făcut pentru a intra sub umbrela securității colective. Nimic nu s-a schimbat însă în categoria țărilor candidate la aderarea

¹⁷ Comisia Europeană, *Să înțelegem extinderea*, disponibil la: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/publication/enl-understand_ro.pdf.

¹⁸http://ec.europa.eu/enlargement/enlargement_process/accesion_process/how_does_a_country_join_the_eu/sap/index_ro.htm.

în UE; Croația deține în continuare primele șanse de aderare, în timp ce în categoria țărilor monitorizate ca fiind potențiale candidate se află: Albania, Bosnia Herțegovina, Serbia, Muntenegru și Kosovo.

Notă: Acesta este un fragment din comunicarea științifică *Managementul crizelor în Balcanii de Vest*, susținută de autor în cadrul sesiunii internaționale de comunicări științifice „Provocări ale globalizării la începutul mileniului al III-lea”, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu, 29-31 mai 2009, publicată în: Coord: Vasile Tabără, Stelian Scăunaș, Iulia Crăciun, *Provocări ale globalizării la începutul mileniului al III-lea – sesiunea internațională de comunicări științifice*, Editura Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu, 2009, pp. 320-324, ISBN: 978-973-739-892-5.

Crizele din Balcanii de Vest: soluții noi pentru probleme vechi

Marrius Pricopi

16.03.2011

Succesul în gestionarea crizelor balcanice constă în implementarea de soluții viabile pe termen lung, care să fie sprijinite de acordul tuturor părților implicate. În caz contrar, deznodământul unei crize va fi cu siguranță unul temporar, pentru că tensiunile vor escalada din nou atunci când pretextul favorabil se va ivi. O soluție echilibrată, care ia în calcul interesul tuturor părților implicate, va înlătura toate nemulțumirile și contestațiile, iar ordinea astfel stabilită va deveni mai dificil de provocat.

Cel mai sigur mod de a gestiona o criză îl reprezintă evitarea ei. O gestionare eficientă a crizelor trebuie să înceapă încă din etapa pre-criză, prin activitatea de management al riscurilor.¹⁹ În toate situațiile, amenințările trebuie evaluate în mod corect, iar măsurile întreprinse trebuie să fie oportune și să determine liniștirea situației, și nu o escaladare a crizei.

Însă multe dintre crizele din Balcanii de Vest se pot dovedi inevitabile, în special în cazul existenței unor factori externi care le generează. Mai ales în aceste cazuri, crizele nu afectează doar securitatea națională a statului pe teritoriul căruia se manifestă, ci au implicații mult mai ample. Starea de insecuritate generată depășește frontierele naționale și se revarsă în exterior, producând instabilitate în întreaga regiune.

Atunci când debutează, crizele generează multă confuzie și lipsă de control și se dezvoltă cu viteze imprevizibile. Timpul de soluționare a lor este invers proporțional cu numărul și calitatea informațiilor și direct proporțional cu promptitudinea obținerii acestora. În plus, efectele unei crize nu pot fi estimate cu exactitate nici măcar pe termen mediu. Spre exemplu, recunoașterea independenței Kosovo de către o parte din statele

¹⁹ C. Baltă, *Aspecte teoretice privind gestionarea situațiilor de criză*, în *Colocviu Strategic*, nr. 8/2005, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2005, p. 3.

Europei a făcut inevitabil conflictul din Caucaz și declararea independenței regiunilor separatiste georgiene Abkhazia și Osetia de Sud.

În actualul mediu de securitate, prioritară pentru gestionarea eficientă a crizelor balcanice devine *consolidarea perspectivei euro-atlantice a statelor din regiune*. Demersurile și eforturile acestora trebuie susținute în cadrul organismelor comunitare prin orice mijloace. Ele trebuie încurajate să participe la toate inițiativele și misiunile structurilor euro-atlantice desfășurate în zonă, asigurându-și astfel un viitor european cât mai apropiat și mai sigur.

Dezvoltarea unui cadru instituțional adecvat, care să poată răspunde în mod corespunzător provocărilor pe care le presupune integrarea euro-atlantică, reprezintă o altă condiție pentru gestionarea crizelor în Balcanii de Vest. *Este important ca statele din regiune să poată să se guverneze singure*, prin intermediul unor instituții solide, stabile și cu un puternic sprijin popular. Numai astfel de instituții pot reduce riscul declanșării unor crize sau pot gestiona eficient crizele, atunci când ele se dovedesc inevitabile.

De fapt, *abordarea crizelor din Balcanii de Vest nu poate fi decât una regională*. La fel cum războiul împotriva terorismului deschis pe frontul din Afganistan nu poate fi câștigat fără acțiuni concertate care să includă și Pakistanul, la fel și gestionarea unei crize numai între limitele frontierei în care aceasta s-a produs nu poate avea efecte de durată. Prin urmare, cooperarea regională rămâne o dimensiune esențială a gestionării crizelor în Balcanii de Vest. Pentru a deveni cât mai eficiente, structurile de cooperare regională implicate trebuie să parcurgă un amplu proces de remodelare și de eficientizare.

Gestionarea unei situații de criză trebuie concepută ca un proces complex și continuu, care să vizeze revenirea la normalitate, cu urmări cât mai mici pe plan național sau regional. Fiind evenimente caracterizate printr-o probabilitate redusă și consecințe importante, *alertarea rapidă joacă în gestionarea crizelor un rol esențial*. În materie de alertare rapidă, problema nu este de a prevedea, ci de a anticipa potențialele dificultăți cu suficient timp înainte pentru a se putea lua în timp oportun măsurile corective. Din păcate, în Balcanii de Vest majoritatea sistemelor de alertare nu se ridică la înălțimea așteptărilor; ele se află încă într-un stadiu inițial și se bazează în special pe informațiile furnizate de serviciile secrete naționale.

Gestionarea crizelor balcanice trebuie realizată prin *respectarea deplină a normelor de drept internațional și a drepturilor omului* (și mai ales drepturile minorităților). O reglementare trebuie să fie nu numai convenabilă pentru părțile implicate, ci și justă în ceea ce privește legile și regulile pe care se bazează activitatea internațională. Măsurile punitive trebuie evitate, altfel ordinea stabilită va fi din start una subminată, riscând oricând să fie din nou răsturnată.

Specifice crizelor din Balcanii de Vest sunt *tensiunile interetnice și curentele (ultra) naționaliste* existente în fostele state iugoslave. Explicațiile etnice sunt determinante pentru înțelegerea situației actuale. Astăzi, combinația dintre etnicitate și ostilitate este factorul care alimentează tensiunile existente. Un eventual tipar pentru gestionarea crizelor trebuie să ia în calcul în primul rând *aceste* două surse de instabilitate regională, întrucât, în cazul lor, probabilitatea de a degenera în crize este una maximă. Sigur că principiul autodeterminării naționale rămâne unul esențial în politica internațională, însă aplicarea lui în practică trebuie făcută cu discernământ, de la caz la caz și fără a neglija posibilele implicații geostrategice.

Dragostea și loialitatea față de o națiune sunt sentimente nobile, dar exprimate în mod excesiv ele sunt de departe unele dintre cele mai importante cauze ale declanșării de crize și conflicte. În Balcanii de Vest, naționalismul ia forma populismului sau xenofobiei.²⁰ Atunci când cetățenii devin angajați pentru a asigura puterea și prosperitatea propriei țări și această hotărâre este întărită de mituri exacerbând tăria morală, fizică și politică a statului și de simțămintele individuale ale populației, iar la aceasta se adaugă tendința indivizilor de a-și căuta propria identitate și afirmare personală prin intermediul statului și al instituțiilor sale, atunci naționalismul devine un adevărat impediment pentru gestionarea eficientă a crizelor.

Un alt principiu pentru stabilizarea Balcanilor de Vest îl reprezintă și *exploatarea funcției stabilizatoare pe care NATO și UE le îndeplinesc împreună* în gestionarea crizelor din această regiune.

În urma valurilor succesive de instabilitate generate imediat după colapsul Uniunii Sovietice, Balcanii de Vest și-au „câștigat” un loc de durată pe agenda NATO și UE. Ieșite din era Războiului Rece mai puternice ca oricând, statele membre NATO au

²⁰ M. Boiangiu, „Balcanii: O democrație fără opțiuni”, *Dilema*, nr. 507/2002.

exercitat o considerabilă presiune diplomatică și militară pentru aplanarea crizelor din regiune. Aceste rezultate nu au fost obținute, însă, cu ușurință sau rapid; operațiile succesive desfășurate de Alianța Nord Atlantică în Balcani reprezintă o înșiruire de succese mărunte. Însă așa cum NATO a contribuit în mod decisiv la implementarea Planului Marshall și integrarea europeană după 1947, Alianța poate să joace astăzi același rol în Balcanii de Vest. Extinderea bazelor militare NATO în regiune poate contribui la sprijinirea procesului de asigurare a stabilității și securității în zonă.

Pentru Uniunea Europeană, crizele balcanice constituie impulsuri de reformare a Politicii Externe și de Securitate Comună. De-a lungul timpului, UE a încercat soluționarea crizelor într-o manieră pașnică, pornind de la atributele unei puteri civile, implicându-se diplomatic în intervalul în care era posibilă prevenirea escaladării crizei și recurgerea la intervenția militară. În prezent, Balcanii de Vest primesc anual suma de aproximativ 800 de milioane de euro²¹, necesară pentru realizarea reformelor impuse de aderarea la UE. Nicio altă regiune din lume nu a mai primit din partea Uniunii o sumă atât de mare pe cap de locuitor – iar această finanțare va continua și în 2011.

Prin urmare, în procesul de gestionare a crizelor balcanice, elementele de bază ale unei strategii viabile, coerente, unitare și eficiente pentru întreaga zonă trebuie să răspundă atât cerințelor de securitate și apărare asumate de NATO, cât și celor de democrație, progres și prosperitate reclamate de Uniunea Europeană și, în aceeași măsură, a celor acceptate și dorite de statele din regiune.

Notă: Acesta este un fragment din comunicarea științifică Managementul crizelor în Balcanii de Vest, susținută de autor în cadrul sesiunii internaționale de comunicări științifice „Provocări ale globalizării la începutul mileniului al III-lea”, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu, 29-31 mai 2009, publicată în: Coord: Vasile Tabără, Stelian Scăunaș, Iulia Crăciun, Provocări ale globalizării la începutul mileniului al III-lea – sesiunea internațională de comunicări științifice, Editura Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu, 2009, pp. 320-324, ISBN: 978-973-739-892-5.

²¹ http://ec.europa.eu/news/external_relations/080305_3_ro.htm.

Să depășim momentul Kosovo?

Marius Pricopi

29.05.2011

Nicio regiune nu a provocat, de-a lungul ultimilor ani, mai multă neliniște în Balcanii de Vest decât Kosovo. M-am oprit asupra independenței Kosovo datorită implicațiilor numeroase și controversate ale acestui act unilateral și a consecințelor sale, act care oferă o serie de lecții învățate despre gestionarea crizelor în Balcanii de Vest.

Încă de la o primă vedere se poate constata că numai o parte dintre indicațiile propuse în articolul anterior au fost respectate atunci când, pentru soluționarea crizei perpetue din Kosovo, comunitatea internațională a susținut și a acceptat independența provinciei separatiste. Astfel, Planul Ahtisaari a fost încă de la bun început contestat de către sârbi și nu a beneficiat niciodată de acordul guvernului de la Belgrad.

În plus, declararea unilaterală a independenței a încălcat normele de drept internațional aflate în vigoare: Rezoluția 1244 a Consiliului de Securitate a fost neglijată. Pe lângă clarificarea statutului provinciei autonome Kosovo, celebra Rezoluție afirmă respectul tuturor membrilor ONU pentru integritatea teritorială a fostei republici iugoslave Serbia.

Mai mult, problema sârbilor kosovari rămâne încă nerezolvată. Astăzi, sârbii kosovari sunt, după albanezi, cel mai mare grup etnic din Kosovo. Cu o populația de aproape 100.000 de locuitori, ei sunt reprezentați în guvernul de la Pristina de un singur ministru. Puternicul curent naționalist susținut de aceștia și tensiunile inter-etnice existente în nordul Kosovo continuă să alimenteze tensiunile dintre Belgrad și Pristina.

Recunoașterea independenței Kosovo a determinat și o răcire fără precedent a relațiilor est-vest în perioada ulterioară Războiului Rece. Retorica Rusiei la adresa Occidentului a devenit mult mai dură, iar Statele Unite ale Americii au reacționat prin reafirmarea, prin intermediul NATO, a angajamentului de a amplasa un scut antirachetă pe teritoriul unor foste state comuniste.

De asemenea, momentul Kosovo a marcat și conștientizarea puternicii diviziuni politice existente în cadrul Uniunii Europene; faptul că statele membre UE nu au reușit să adopte o poziție comună cu privire la recunoașterea independenței reprezintă o grea lovitură pentru politica externă a Uniunii și pune sub semnul întrebării capacitatea acesteia de a vorbi lumii, în situații tensionate, pe o singură voce.

Încercând să calmeze și alte aspirații naționaliste, Uniunea Europeană a asigurat comunitatea internațională că independența Kosovo nu constituie un precedent. Însă (mai ales) în relațiile internaționale, un compromis nu rămâne niciodată singurul. Momentul Kosovo a avut un efect de domino în Caucaz. La scurt timp după recunoașterea independenței, provinciile autonome georgiene Abkhazia și Osetia de Sud au amenințat că vor repeta gestul albanezilor, intensificându-și simultan presiunile asupra guvernului de la Tbilisi și contactele cu guvernul de la Moscova. Bazându-se pe sprijinul necondiționat al Occidentului, președintele georgian a încercat recuparea celor două provincii. Ce a urmat a fost practic un conflict asimetric între trupele georgiene și trupele ruse, și a avut drept efect inevitabilul: Abkhazia și Osetia de Sud și-au declarat independența, iar Moscova și alte state rusofile nu au ezitat să o recunoască.

De apreciat este intenția Uniunii Europene de a căuta o depășire a situației create prin consolidarea perspectivelor europene a Kosovo și Serbiei. Dar statul kosovar nu este încă pregătit pentru aderarea la UE. Guvernul său neexperimentat, instituțiile statale slabe, corupția, șomajul și sărăcia – toate acestea nu vor fi decât accentuate printr-o eventuală aderare la Uniunea Europeană, care va deveni astfel mult mai slabă și mai divizată. Pe de altă parte, Serbia interpretează apropierea de UE ca pe o recunoaștere *de facto* a independenței Kosovo și consideră că sacrificiul nu merită încă făcut.

Așadar, momentul Kosovo demonstrează fără echivoc că între teoria și practica gestionării crizelor decalajele sunt semnificative. Se întâmplă adesea ca direcții de acțiune proclamate cu ușurință în anumite contexte să fie reinterpretate de către aceiași care le-au formulat, atunci când situația se schimbă. Contextele în care crizele se produc sunt atât de complexe și de diferite între ele încât o implementare fără discernământ a unor repere enunțate în prealabil ar produce mai mult rău, decât bine.

În procesul de gestionare a crizelor, singurele care trebuie să rămână imuabile sunt valorile și principiile universale; o soluție perfectă pentru o criză rămâne o utopie.

Notă: Acesta este un fragment din comunicarea științifică Managementul crizelor în Balcanii de Vest, susținută de autor în cadrul sesiunii internaționale de comunicări științifice „Provocări ale globalizării la începutul mileniului al III-lea”, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu, 29-31 mai 2009, publicată în: Coord: Vasile Tabără, Stelian Scăunaș, Iulia Crăciun, Provocări ale globalizării la începutul mileniului al III-lea – sesiunea internațională de comunicări științifice, Editura Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu, 2009, pp. 320-324, ISBN: 978-973-739-892-5.

4. AMERICA

Petraeus, în fața Congresului

Emil Penescu

21.03.2011

După un an în care numărul forțelor ISAF a crescut cu peste 30.000 de militari, generalul David Petraeus a prezentat un raport în fața Congresului american în care a remarcat un progres vizibil în Afganistan și câștiguri majore de teren în fața talibanilor. Unii analiști și oficiali din serviciile de informații susțin însă că rezultatele sunt slabe iar sudul Afganistanului este încă dominat de talibani.

Comandantul Forței Internaționale pentru Asistență și Securitate (ISAF) din Afganistan, generalul american David Petraeus, a apărut luni și marți (14 și 15 martie) în fața comisiilor pentru apărare din Senat și Camera Reprezentanților, după care a avut întâlniri private cu președintele Barack Obama și cu secretarul apărării, Robert Gates. Discuțiile s-au raportat la progresele obținute în ultimul an, creșterea numărului forțelor de securitate afgane, planul de reducere a forțelor începând cu iulie 2011 și așteptatul anunț din 21 martie al președintelui Hamid Karzai referitor la primele zone în care responsabilitatea va fi preluată de forțele afgane.

Aceste întâlniri au venit în contextul în care Petraeus a fost criticat de Karzai după ce o operație NATO a ucis din greșală 9 copii afgani într-un raid aerian pe 1 martie. De altfel, pierderile civile sunt un subiect sensibil în Afganistan, unde populația reprezintă punctul cheie al strategiei de contra-insurgență.

Raportul generalului Petraeus a fost unul optimist, el afirmând la Washington că inițiativa preluată de talibani după 2005 a fost stopată iar în unele zone talibanii chiar au pierdut inițiativa. Acest progres este în opinia generalului american unul fragil și reversibil, Petraeus exprimându-și îngrijorarea cu privire la fondurile pentru proiecte non-militare pe care guvernul american le implementează prin USAID.²² S-a făcut de asemenea referire la predarea responsabilității către forțele de securitate afgane în unele

²² Bill Roggio, *Full text of General Petraeus' testimony to Congress*, 15 mar. 2011, disponibil la: http://www.longwarjournal.org/threat-matrix/archives/2011/03/full_text_of_general_petraeus.php.

zone în această primăvară. Aceste zone vor fi cel mai probabil provinciile Bamian și Panjshir, orașele Herat, Mazar-i-Sharif, Lashkar Gah și împrejurimile capitalei Kabul. Această predare de responsabilitate reprezintă primul pas spre atingerea obiectivului stabilit la summit-ul de la Lisabona din noiembrie 2010, atunci când s-a stabilit predarea întregii responsabilități forțelor afgane până la sfârșitul anului 2014. De reamintit faptul că reducerea numărului de forțe promisă de Obama începând cu iulie 2011 reprezintă o constrângere semnificativă pentru continuarea operațiilor, însă unele surse susțin că primii soldați care vor pleca sunt cei din forțele de sprijin.²³

Succesele despre care generalul Petraeus a vorbit nu sunt însă confirmate de unii analiști și oficiali. Coaliția încă întâmpină numeroase obstacole cum sunt corupția și ineficiența guvernului condus de Karzai, determinarea și dorința talibanilor de a lupta precum și adăpostul de care aceștia se bucură în zonele tribale din Pakistan.

Șeful Agenției de Informații a Apărării din SUA, generalul Ronald Burgess, a afirmat că influența talibanilor asupra populației se situează la un nivel înalt în sudul Afganistanului.²⁴ Concluzia comunității de informații din SUA este aceea că rezultatele creșterii numărului de trupe cu 30.000 de militari sunt reduse, ISAF nereușind să obțină succese tactice care să slăbească vizibil insurgența.

În esență, strategia de ieșire pe care SUA vor să o aplice până în 2014 pare corectă și este simplă: mărirea actuală a ritmului operațional pentru forțarea talibanilor să negocieze, reconcilierea unora dintre ei, concomitent cu pregătirea forțelor de securitate afgane și creșterea numărului lor, urmând ca aceștia de pe urmă să preia responsabilitatea începând cu 2014. De altfel, strategiile simple, sau mai degrabă simpliste, par o caracteristică definitorie pentru strategii americani cum sunt Gates sau Rumsfeld, artizanul războiului din Irak. Robert Gates, actualul secretar al apărării, spunea într-un discurs susținut la West Point în februarie 2011 că *„orice viitor secretar al apărării care îl va sfătui pe președinte să trimită din nou o mare armată americană de uscat în Asia, în Orientul Mijlociu sau în Africa ar trebui să fie examinat la cap”*. Citându-l pe Gates, reputatul analist George Friedman încearcă să răspundă într-o analiză disponibilă pe site-

²³ Thom Shanker, Elisabeth Bumiller, „First to leave Afghanistan will be noncombat troops”, *New York Times*, 14 mar. 2011, disponibil la: <http://www.nytimes.com/2011/03/15/world/asia/15military.html>.

²⁴ Ken Dilanian, „Petraeus to face Congress as Afghanistan war doubts grow”, *Los Angeles Times*, 14 mar. 2011, disponibil la <http://articles.latimes.com/2011/mar/14/nation/la-na-petraeus-20110315>.

ul Stratfor la unele întrebări legate de această problemă: ducerea războaielor în Asia. Răspunsurile pe care același analist le dă sunt însă cel puțin evidente: un război în Asia pune o presiune prea mare pe capacitatea logistică a americanilor, contrainsurgența presupune lupta cu un inamic de cele mai multe ori nevăzut, terenul este ostil și cunoscut de insurgenți iar informațiile sunt puține.

O întrebare pe care probabil toți și-o adresează este legată de modul în care va arăta Afganistanul în 2014. În acel an războiul va fi pornit de 13 ani, mai lung decât oricare dintre războaiele duse până acum de americani în Asia. Rămâne ca istoria să judece dacă rezultatul va fi un succes sau un eșec, deși este clar faptul că 2014 nu înseamnă o retragere totală ci doar oprirea misiunilor cu trupe în teren. Un lucru este limpede: insurgenții se pregătesc pentru ofensiva de primăvară iar libertatea lor de mișcare nu întâmpină mari dificultăți. Luptătorii insurgenți se bucură de sprijin din partea populației, care nu a fost niciodată în ansamblu de partea coaliției.

America Latină încearcă să scape de dependența față de Statele Unite

Sebastian Turcu

29.03.2011

În prezent, America Latină încearcă să renunțe la protecția Statelor Unite, la dependența economică față de aceasta și să găsească o cale de dezvoltare proprie. Odată cu venirea la putere a noilor șefi de stat și cu situația în continuă schimbare din America Latină, Statele Unite au nevoie de un stat de unde să-și poată exercita influența și controlul asupra regiunii. Columbia este exemplul contemporan cel mai bun al influenței și protecției SUA. Implicarea SUA stârnește resentimente în America Latină, care se polarizează și se îndreaptă spre o politică de stânga.

Mișcările de stânga și MERCOSUR

Fără îndoială, America Latină se îndreaptă spre o politică de stânga. Majoritatea dintre președinți și partidele politice par să simpatizeze socialismul. Hugo Chavez a fost președintele care a început venirea la putere a liderilor și partidelor de stânga. După alegerea sa în 1998, încă un președinte aparținând unui partid de stânga a fost ales în Brazilia: Președintele Ignacio Lula de Silva al Partidului Muncitoresc. După Brazilia, a urmat Argentina și președintele Nestor Kirchner, Tabare Vazquez în Uruguay și Evo Morales în Bolivia.²⁵ În luna aprilie a anului 2008 a fost înregistrată încă o victorie a unui partid de stânga: Fernando Lugo în Paraguay. Cu această victorie guvernele de dreapta și centru se văd izolate și alienate și mai mult. După inaugurarea președintelui Lugo pe data de 15 august 2008, singurele guverne de dreapta din America latină rămăseseră cele ale El Salvadorului, Mexicului, Columbiei și posibil al statului Peru.²⁶

Se pare că guvernele de stânga sunt eficiente pentru America Latină. În ultimii 15 ani, această regiune a avut parte de o mare dezvoltare economică, iar regimurile de stânga

²⁵ Jorge G. Castaneda, *Latin America's Left Turn*, în „Foreign Affairs”, Mai/Iunie 2006.

²⁶ MSNBC, *Latin America gets another leftist leader*, disponibil la: <http://www.msnbc.msn.com/id/24244610/> (accesat la 8 august 2008).

nu sunt o amenințare pentru economie sau pentru rolul pe care populația îl joacă în procesul democratic.²⁷

Ideologia nu este singurul lucru care apropie țările din America Latină. Pentru a pune capăt influenței economice exercitate de către Statele Unite, Brazilia, Argentina, Uruguay și Paraguay au fondat MERCOSUR.²⁸ MERCOSUR (Piața liberă a Conului de sud) este o alianță economică prin care membrii au parte de liberă mișcare a produselor, un impozit comun, coordonarea activității dintre macroeconomie și sectorul politic, precum și prin care se armonizează legislația țărilor membre.²⁹ La sfârșitul anului 2005, Venezuela, chiar dacă nu face parte din Conul de sud, a fost acceptată în alianța economică. Foștii președinți de stânga ai Braziliei (Ignacio Lula de Silva) și Argentinei (Nestor Kirchner) aveau deja legături strânse cu Venezuela și semnasera tratate bilaterale privind integrarea energetică. Datorită ideologiei comune și a relațiilor economice strânse pe care le aveau, următorul pas firesc era acceptarea Venezuelei în MERCOSUR. Venezuela este cel mai mare producător de petrol și are a treia cea mai mare economie din America Latină. Chiar și înainte de acceptarea Venezuelei în MERCOSUR, alianța reprezenta mai mult de jumătate din economia continentului, iar piața servea mai mult de 230 de milioane de consumatori.³⁰

Pentru a scădea influența Americii de Nord în această regiune, MERCOSUR s-a aliniat la piețe economice altele decât NAFTA (North American Free Trade Agreement). În acest sens MERCOSUR și-a întărit legăturile cu Uniunea Europeană (UE). În anul 1995 MERCOSUR și UE au semnat un angajament de cooperare intra-regională care a fost ratificat în 1999. Acest document constituie baza pentru dialog politic între cele două părți, dialog care are loc în mod regulat între reprezentanții celor două părți. Relația dintre Uniunea Europeană și MERCOSUR a făcut progrese în anul 2000, când negocierile au fost deschise pentru Angajamentul de Asociere (Association Agreement).

²⁷ Jorge G. Castaneda, *Latin America's Left Turn*, în "Foreign Affairs", Mai/Iunie 2006.

²⁸ *MERCOSUR – Common Market of the South*, disponibil la:

http://ec.europa.eu/external_relations/mercosur/index_en.htm (accesat la 8 aug. 2008).

²⁹ *Treaty Establishing a Common Market between the Argentine Republic, the Federal Republic of Brazil, the Republic of Paraguay and the Eastern Republic of Uruguay*, disponibil la:

http://www.sice.oas.org/trade/mrcsr/TreatyAsun_e.ASP#CHAPTER_I (accesat la 8 aug. 2008).

³⁰ Paulo Prada, *South American Trade Block Moves to Admit Venezuela*, în "The New York Times", 8 dec. 2005.

Acest nou angajament de cooperare este bazat pe trei aspecte: dialog politic, cooperare și o zonă de comerț liberă.

UE oferă sprijin pentru MERCOSUR. În luna august a anului 2007, UE s-a angajat să plătească MERCOSUR 50 de miliarde de euro pentru a îmbunătăți următoarele segmente: instituțiile MERCOSUR; implementarea Angajamentului de Asociere și participarea populației la procesul de integrare MERCOSUR. Uniunea Europeană conferă cel mai mare ajutor pentru MERCOSUR.³¹ America Latină a apelat la Uniunea Europeană pentru înțelegeri economice pentru a diminua influența pe care Statele Unite o au în regiune. Dintr-un punct de vedere istoric, acesta este cel mai bun și evident exemplu de polarizare alta decât spre Statele Unite.

³¹ *MERCOSUR – Common Market of the South*, disponibil la:
http://ec.europa.eu/external_relations/mercosur/index_en.htm (accesat la 8 aug. 2008).

Planul Columbia

Sebastian Turcu

07.04.2011

Columbia este un stat al cărui guvern este printre puținele din America Latină care înclină spre dreapta și, în același timp, este sprijinit de către SUA. Guvernul Columbiei a conceput un program de 7,5 miliarde de dolari pentru a promova menținerea păcii, a combate traficul de narcotice, a reînvia economia statului și a întări democrația.

Statele Unite au recunoscut că statul columbian încearcă să străbată aceeași cărare ideologică și s-au angajat să ajute cu resurse. Administrația de la Washington a ridicat ajutorul pentru Columbia de la 330 milioane de dolari la 1,3 miliarde. Programul de asistență al SUA, denumit *Planul Columbia*, are cinci puncte: sprijin pentru drepturile omului și reformă judiciară; expansiunea operațiunilor împotriva narcoticelor în sudul Columbiei; dezvoltare economică alternativă; sporire a interdicției; ajutor pentru poliția națională a Columbiei.³²

Însă foarte important este să se evalueze efectele și eficiența Planului Columbia. De la inițierea și finanțarea sa de către SUA, acesta a eșuat să adreseze problemele considerate importante de către administrația de la Washington. Drepturile omului continuă să fie încălcate foarte des în Columbia. În ciuda sprijinului financiar, Columbia are cele mai multe omucideri din întreaga lume (aproximativ 78 omucideri / 100.000 locuitori).³³

Pe de altă parte, procesul de expansiune al operațiunilor împotriva traficantilor de droguri în Columbia de sud este foarte dubios. Acțiunile de capturare a narcoticelor sunt ineficiente. Guvernul Columbian, sprijinit de către cel al SUA, folosesc operațiuni de fumizare pentru a eradica culturile ilicite. Cele mai multe culturi de coca sunt în junglă,

³² *Plan Colombia*, disponibil la: <http://www.state.gov/p/wha/rls/fs/2001/1042.htm> (accesat la 8 aug. 2008).

³³ Jeremy McDermott, "Colombia murder rate soars," *BBC News*, 24 apr. 2003.

iar Columbia folosește avioane pentru a împrăști pesticide sub formă de fum și pentru a distruge culturile. A fost dovedit că fumul folosit este eficient doar împotriva marijuanei și nu împotriva frunzei de coca³⁴, iar Columbia este unul dintre cei mai mari exportatori de cocaină, și nu de marijuana.

Următorul punct adresat de către SUA este dezvoltarea economică alternativă. Prin acest program se oferă ajutor financiar fermierilor care produc coca sau mac (folosit la producerea opiului).³⁵ Intenția programului este de a-i determina pe aceștia să renunțe la culturile ilicite și să treacă la culturi legale. Problema fermierilor nu este așa de mare ca problema controlului teritorial. Zona rurală a Columbiei este controlată de gherile. Este foarte dificil, dacă nu chiar imposibil ca un stat să aibă parte de dezvoltare economică când nu controlează zona rurală. Orașele Columbiei sunt oaze de guvernare, într-o mare controlată de grupări paramilitare. Pentru a avea o economie înfloritoare este imperativ ca bunurile să se transporte și să se livreze acolo unde este cererea. Columbia poate face acest lucru în siguranță doar cu ajutorul avioanelor. Partea rurală este periculoasă și multe răpiri au loc în această zonă a țării. Mai mult decât atât, Columbia nu are parte de investitori străini. Motivul este cât se poate de simplu: interesele SUA sunt bazate pe cărbuni și petrol (energie), iar spațiul nesigur nu este atractiv pentru investitori.³⁶

Al patrulea punct al ajutorului condițional oferit de SUA a fost întărirea interdicției pentru a stopa traficul de droguri. Această interdicție presupune modernizarea tehnicii militare pentru a intercepta transporturile de droguri. E posibil ca, datorită modernizării tehnicii, să fi fost interceptate mai multe transporturi de droguri, dar oferta la țărmurile SUA este aceeași. Lupta împotriva ofertei de droguri este o posibilă premisă greșită. Chiar dacă SUA ar reuși să eradichez toate culturile de coca, marijuana și mac din Columbia, oferta de droguri va veni din partea altui stat sau regiuni, pentru a adresa cererea de pe teritoriul statului american.

Ultima parte a planului Columbia are în vedere acordarea de asistență pentru Poliția Națională a Columbiei. Cea mai semnificativă parte a ajutorului a venit sub formă de elicoptere (2 Blackhawk și 12 Huey). A oferi statului Colombian elicoptere este

³⁴ Peter H Smith, *Talons of the eagle*, Oxford University Press, Nov. 2007.

³⁵ *Plan Colombia*, disponibil la: <http://www.state.gov/p/wha/rls/fs/2001/1042.htm> (accesat la 8 aug. 2008).

³⁶ Michael Walker, "Oil and US Policy Towards Colombia," *Colombia Journal*, 7 ian. 2008.

probabil cea mai buna soluție pentru lupta împotriva drogurilor. Din cauza nesiguranței zonei rurale și a junglei, elicopterele ajută poliția să protejeze legea.

Forțele armate revoluționare ale Columbiei

Sebastian Turcu

16.04.2011

Forțele Armate Revoluționare ale Columbiei (FARC) sunt o grupare paramilitară de stânga care, pe lângă traficul de droguri, luptă de 40 de ani să răstoarne guvernul țării.

FARC este clasificată de către comunitatea internațională drept o organizație teroristă. Conform politicii adoptate de către SUA după tragedia de la 11 septembrie 2001, gruparea este o țintă legitimă, precum și orice guvern sau țară care o găzduiește sau protejează.

Prima regulă a reacției SUA la terorism o constituie dreptul națiunilor de a răspunde atacurilor teroriste în orice maniera doresc – inclusiv prin uz de forță nediscriminatorie. Nu este necesar un război preemptiv; este vorba de război preventiv și, atât timp cât un stat se simte amenințat de către o grupare teroristă de pe teritoriul altui stat, are dreptul să răspundă prin a ataca statul gazdă. A doua regulă este o continuare a celei dintâi. Conform regulii precedente, acțiunile preventive sunt îndreptățite. Cât timp un stat se simte amenințat de către o grupare teroristă, atât uzul de forță nediscriminatorie cât și acțiunile preventive sunt îndreptățite. A treia regulă a politicii externe a SUA prevede că alianțe ar putea (și vor) fi formate în jurul unei singure probleme – răspunsul la atacurile teroriste de la 11 septembrie și dorința de a se alătura campaniei antiteroriste.³⁷ Aceste trei principii împart lumea în două tabere separate: națiunile dornice să lupte împotriva terorismului și cele care nu doresc să se amestece.

Pe data de 1 martie 2008 Columbia a lansat un atac la o distanță de o milă în teritoriul ecuadorian pentru a-l ucide pe Raul Reyes, al doilea lider al grupării FARC. Raidul a pus Venezuela, Ecuadorul și Columbia într-o situație foarte delicată cu risc

³⁷ Peter H Smith, *Talons of the eagle*, Oxford University Press, nov. 2007.

ridicat de izbucnire a unui război. Atât Ecuadorul cât și Venezuela și-au comasat trupele pe granița cu Columbia și au criticat intens incursiunea. Atât președintele Correa al Ecuadorului cât și Chavez al Venezuelei au condamnat atacul. Președintele Correa a afirmat că raidul a fost un „masacru”, în timp ce Chavez a declarat că acțiunea a fost o „crimă lașă, premeditată în mod rece”. Din cauza aceluiași incident, Ecuadorul a rupt orice fel de relație diplomatică cu Columbia. Președintele Correa și-a chemat acasă ambasadorul din Bogota și l-a expulzat pe ambasadorul Columbian înapoi în țara sa.³⁸ Guvernul Columbiei a afirmat că armata sa desfășura o acțiune în apropiere de graniță când au fost atacați din Ecuador, atac la care armata a reacționat în legitimă apărare. Referitor la aceeași incursiune, președintele Ecuadorului a afirmat că rebelii au fost executați, deoarece cadavrele lor purtau numai lenjerie intimă în momentul în care au fost găsite, ceea ce denotă faptul că dormeau în timpul când s-a produs atacul.³⁹

Pe data de 26 martie, la mai mult de 3 săptămâni de la data raidului, guvernul Columbiei a afirmat că a găsit aproape 30 de kg de uraniu în tabăra FARC pe care au atacat-o.⁴⁰ Chiar dacă uraniul nu a fost de calitate necesară pentru a confecționa o armă nucleară, descoperirea a fost un motiv destul de bun pentru o acțiune preventivă sau o acțiune contra-teroristă. Raidul a fost legitim, cel puțin din punct de vedere al regulilor adoptate de SUA. În timp ce Columbia afirmă că trupele FARC au acces la uraniu, oamenii de știință afirmă că tranzacția este cât se poate de dubioasă. Uraniul obișnuit nu este o alegere bună pentru confecționarea unei „bombe murdare” și nu valorează aproape nimic. În loc de mai mult de 2 milioane de dolari pe kilogram la cât fusese evaluat, uraniul găsit costă în jur de 200 de dolari pe kilogram.⁴¹

³⁸ *Ecuador: Colombian raid prevented release of captives*, disponibil la: <http://www.cnn.com/2008/WORLD/americas/03/03/ecuador.colombia/index.html> (accesat la 8 aug. 2008).

³⁹ <http://www.csmonitor.com/2008/0303/p04s02-woam.html>.

⁴⁰ Ray Walser, “The FARC files, Colombia and International Terrorism”, *The Heritage Foundation*, 28 mar. 2008.

⁴¹ „FARC’s Uranium likely a scam”, în *The Washington Times*, 19 mar. 2008.

Evoluția în plan geostrategic a SUA

Marian Lungu

24.08.2011

În ultimii ani, Statele Unite au cunoscut schimbări semnificative în ceea ce privește opțiunile geostrategice, acest fapt putând fi foarte bine evidențiat printr-o scurtă comparație între ultimele două versiuni (2006 și 2010) ale Strategiei de Securitate Națională.

În conformitate cu Strategia de Securitate Națională publicată în 2006, planul geostrategic al Statelor Unite din timpul administrației George W. Bush viza Iranul drept una dintre amenințările la adresa securității proprii; în plus, în contextul evenimentelor de la 11 septembrie, Statele Unite își rezervau dreptul de a folosi forța, cu scopul de a preveni orice alte atacuri asupra teritoriului său național. Consilierul pentru probleme de securitate națională al Președintelui Bush (pe atunci Stephen Hadley) a negat clar impresia cum că doctrina din 2006 s-ar raporta direct la Iran, amintind că se fac eforturi diplomatice considerabile pentru a convinge administrația de la Teheran să renunțe la producția de arme nucleare, evitându-se astfel o confruntare militară.⁴²

Același document de stat abordează, la capitolul riscuri de securitate, și situația Coreei de Nord, amenințarea din direcția Phenian constând în eventuala proliferare a tehnologiei nucleare obținute prin surse proprii. Siria este considerată drept posibil sprijin pentru diverse grupări teroriste. Cu referire la Moscova, documentul din 2006 apreciază că viitorul relațiilor ruso-americane depinde numai de evoluția politică internă și externă a Federației Ruse. Cât despre China, aceasta este criticată pentru protecționismul său economic.

Pe de altă parte, în timpul Administrației Obama, a fost elaborată o nouă Strategie de Securitate Națională (mai 2010), în care sunt descrise mult mai clar intențiile

⁴² Stephen Hadley, *Conferință de presă*, Washington, dec. 2007, disponibil la: <http://tca-reference-desk.blogspot.com/2007/12/nsa-stephen-hadley-press-conference-on.html> (accesat la 5 aug. 2011).

geostrategice ale SUA și în care se solicită, chiar de la începutul documentului, sprijinul poporului american pentru a rezista „lumii așa cum este”.

Astfel, se subliniază necesitatea întăririi Tratatului de Non-Proliferare, pentru a determina Iranul și Coreea de Nord să își asume responsabilitatea pentru eșecul obligațiilor internaționale; procesul de pace din Orientul Mijlociu va urmări chestiunea frontierelor, a refugiaților și a Ierusalimului, în concordanță cu negocierile regionale bilaterale aferente; se motivează retragerea trupelor americane din Irak, dar se menționează că, pentru îndeplinirea misiunii de instaurare a democrației regionale, este necesar ca o parte din detașamentul de peacekeeping să rămână dislocat în regiune; se precizează intenția de a construi parteneriate puternice atât cu Rusia, China și India, puteri deja consacrate pe plan mondial, cât și cu națiunile care își măresc aria de influență, precum Brazilia, Africa de Sud și Indonezia, pentru o cooperare la nivel bi și multilateral.

5. ORIENTUL MIJLOCIU

Militanismul din Pakistan

Emil Penescu

14.03.2011

În ultimii 7 ani militantismul din Pakistan a luat amploare ca urmare a războiului din Afganistan, ridicând numeroase semne de întrebare cu privire la stabilitatea acestui stat extrem de important pentru interesele SUA în zonă.

Pakistanul, cu o populație de 187 de milioane de locuitori, este o țară subdezvoltată și a suferit de-a lungul timpului datorită conflictelor interne și externe, cel mai notabil fiind cel cu India, stat cu care își dispută teritoriul în Kașmir. Peste un milion de afgani sunt refugiați încă în Pakistan în Zonele Tribale de graniță, unde armata pakistaneză a intervenit în ultimii ani la presiunile americane pentru a contracara amploarea pe care a dobândit-o militantismul susținut ideologic de luptători al-Qaida.

Pe 2 martie 2011 ministrul creștin al minorităților din Pakistan, Shahbaz Bhatti, a fost asasinat ca urmare a protestelor acestuia față de legile controversate ale blasfemiei, la două luni după asasinarea guvernatorului Punjabului, Salmaan Taseer, și el un opozant al acestor legi. Asasinii au oprit autovehiculul ministrului și au deschis focul asupra acestuia, după care au lăsat bilete semnate de al-Qaida și de talibanii din Pakistan, pe care era scris că toți cei care îl insultă pe profet vor deveni o țintă. Crima a fost revendicată de un purtător de cuvânt al grupării Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP). În urmă cu câteva luni Bhatti a făcut o filmare care să fie arătată în caz că va fi ucis, în care susține că amenințările nu îl pot opri pentru a-i apăra pe creștini și pe alte minorități care sunt marginalizate și se află sub opresiune în Pakistan.

Pe 8 martie 2011 TTP a revendicat un nou atac cu mașină capcană la o benzinărie din orașul pakistanez Faisalabad. Atacul s-a soldat cu 32 de morți și 127 de răniți. Gruparea a susținut că atacul este un răspuns la uciderea unui militant în Faisalabad anul trecut de către forțele de securitate pakistaneze. Benzinăria se afla în apropierea clădirilor poliției și armatei din oraș.

Pe 9 martie 2011 un atentator sinucigaș pregătit de aceeași grupare s-a detonat în orașul Peshawar la funeraliile soției liderului miliției Adezai Quami, care luptă împotriva talibanilor. Atentatul s-a soldat cu 37 de morți și peste 100 de răniți. Liderul miliției, Dilawar Khan, a afirmat că miliția sa va rupe legăturile cu guvernul pakistanez datorită faptului că acesta nu a furnizat sprijinul necesar evitării acestui atac și că lupta împotriva talibanilor va continua pe cont propriu.

În condițiile creșterii violenței, primul ministru pakistanez, Yousuf Raza Gilani, a făcut un apel la toleranță pe 7 martie când la Islamabad s-a organizat o conferință la care au participat aproximativ 300 de învățați musulmani în încercarea de a găsi soluții pentru a pune capăt extremismului. Gilani a condamnat asasinarea ministrului creștin al minorităților, iar învățații și-au reafirmat opoziția față de atacuri sinucigașe, extremism și terorism, susținând mesajul de pace al Islamului.

Din 2007 și până în prezent aproximativ 4.000 de persoane au fost ucise în atacuri cu bombe, cu arme sau în atacuri sinucigașe organizate de talibanii pakistanezi și de al-Qaida.⁴³ Dar cine sunt acești militanți pakistanezi, și mai ales, care sunt scopurile lor?

Majoritatea grupărilor militante își au bazele de operare în vestul Pakistanului la granița cu Afganistanul unde controlul guvernului este redus, relieful este greu accesibil iar populația este de etnie paștună, la fel ca etnia dominantă din sudul Afganistanului. Principalele regiuni dominate de militanți sunt Zonele Tribale Administrate Federal, provincia Khyber-Puktunkhwa (fosta Provincie a Frontierei de Nord-Vest) și provincia Balochistan. Zonele tribale sunt împărțite în următoarele districte de la nord spre sud: Bajaur, Mohmand, Khyber, Orakzai, Kurram, Waziristan de Nord și Waziristan de Sud. Acestea din urmă constituie districtele cel mai des lovite de avioanele fără pilot americane. O sursă sugerează că în perioada 2004-2011, în care au fost folosite atacurile cu drone, victimele rezultate în urma atacurilor americane se situează între 1.391 și 2.215 persoane, dintre care numărul de militanți uciși este între 1.114 și 1.780.⁴⁴ Aceste atacuri, cooperarea Pakistanului cu SUA și prezența trupelor NATO în Afganistan constituie principalele motive ale militantismului pakistanez. Dar acest militantism nu este omogen,

⁴³ Tarakzai, Sajjad, *Pakistan PM urges tolerance amid rising militancy*, 7 mar. 2011, disponibil la: http://news.yahoo.com/s/afp/20110307/wl_sthasia_afp/pakistanunrestreligion.

⁴⁴ New America Foundation, *The Year of the Drone – An Analysis of U.S. Drone Strikes in Pakistan 2004-2011*, disponibil la: <http://counterterrorism.newamerica.net/drones>.

ci dimpotrivă, este divergent în scopuri, strategii și afiliere. În continuare vom prezenta grupările militante din Pakistan.

Talibanii din Afganistan, și îndeosebi liderii acestora, s-au refugiat în Pakistan, de unde conduc insurgența din Afganistan. Liderul recunoscut al talibanilor este Mullah Omar. Acesta conduce Shura din Quetta, nu susține atacuri împotriva Pakistanului și este protejat de Islamabad.

Al-Qaida, condusă de Osama bin Laden și Ayman al-Zawahiri, are aproximativ 50-100 de luptători în Afganistan și aproximativ 300 în Pakistan.⁴⁵ Baza de operare este în Waziristanul de Nord. Membrii al-Qaida acționează împreună cu cei din rețeaua Haqqani și cu cei din TTP. Al-Qaida susține atacurile împotriva Pakistanului, spre diferență de viziunea Mullahului Omar care nu susține atacurile împotriva acestui stat.

Rețeaua Haqqani, condusă de Jalaluddin Haqqani și fiul său, Sirajuddin, este compusă din talibani care își au baza în Waziristanul de Nord și execută atacuri împotriva țintelor NATO, americane, indiene și afgane din Afganistan. Jalaluddin și Sirajuddin dețin poziții în Shura din Quetta condusă de Mullah Omar, iar rețeaua lor furnizează cea mai mare parte din luptătorii din estul Afganistanului. Grupul acționează independent, îi adăpostește pe luptătorii al-Qaida și uneori pe cei din TTP iar în trecut a cooperat cu serviciul de informații pakistanez (ISI) pentru a ataca ținte indiene de pe teritoriul Afganistanului.

Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP) este o grupare de peste 20.000 de luptători din Zonele Tribale (Waziristan de Nord, Waziristan de Sud, Orakzai). Gruparea este condusă de Hakimullah Mehsud și execută atacuri împotriva forțelor NATO din Afganistan și împotriva armatei pakistaneze. TTP furnizează atentatori sinucigași pentru rețeaua Haqqani și pentru Shura din Quetta. Gruparea este considerată responsabilă de asasinarea lui Benazir Bhutto în decembrie 2007, fapt negat de fostul lider al grupării, Baitullah Mehsud.

Alte grupări militante notabile sunt Hezb-i-Islami (acționează în nordul Afganistanului sub conducerea lui Gulbuddin Hekmatyar, dar membri ai grupării sunt prezenți și în taberele de refugiați afgani de lângă Peshawar), Tehrik-i-Nifaz-i-Shariat-i-

⁴⁵ Bergen, Peter, Fishman, Brian, Tiedemann, Katherine, *Inside Talibanistan*, disponibil la: <http://library.constantcontact.com/download/get/file/1102658688624-4/talibanistan.pdf>.

Muhamadi (talibani din districtele Swat și Bajaur), Sipah-e-Sahaba Pakistan, Lashkar-e-Jhangvi și Jaish-e-Mohammed (grupări extremiste prezente în provincia Punjab care execută atacuri împotriva țintelor americane, pakistaneze, šiite și indiene), Lashkar-e-Taiba (prezentă în Kașmirul pakistanez și în Punjab, luptă împotriva Indiei și este considerată gruparea care a executat atacurile teroriste din Mumbai din 2008), precum și grupări extremiste care execută atacuri asupra convoaielor în Trecătoarea Khyber.

Principalele probleme pe care le ridică amploarea militantismului pakistanez sunt legate de:

- Stabilitatea guvernului pakistanez, extrem de importantă pentru interesele americane în zonă. Guvernul este corupt iar încrederea cetățenilor în autorități este foarte scăzută. Totodată, sentimentul antiamerican este foarte puternic în rândul societății pakistaneze;

- Amenințarea pe care grupările extremiste o constituie pentru convoaiile NATO care tranzitează Pakistanul. În ultimul an convoaiile NATO au fost atacate de mai multe ori de talibani pakistanezi care au distrus sute de camioane cu combustibil. Rutele de aprovizionare pornesc din portul Karachi și merg spre Quetta și Kandahar prin punctul de frontieră de la Chaman, sau spre Islamabad/Peshawar trecând prin punctul de frontieră de la Torkham cu destinația Kabul;

- Potențialul grupărilor extremiste de a executa atacuri împotriva facilităților nucleare pakistaneze sau de a intra în posesia armelor nucleare. Această amenințare a fost luată în calcul la Summit-ul pentru Securitate Nucleară care a avut loc la Washington în 2010, când un studiu făcut la Harvard a arătat că există o posibilitate reală ca extremiștii pakistanezi să intre în posesia focoarelor nucleare. Primul ministru Gilani a asigurat că facilitățile nucleare sunt bine securizate;

- Potențialul unor grupări extremiste de a planifica și executa atacuri teroriste în Occident. În martie 2009 fostul lider al TTP, Baitullah Mehsud, a amenințat că gruparea sa va executa atacuri care vor viza Washingtonul, New York și Londra. Baitullah Mehsud a fost ucis mai târziu pe 5 august 2009 în Waziristanul de Nord într-un atac american cu drone.

Creșterea numărului de forțe NATO din Afganistan, programul de atacuri cu drone și operațiile armatei pakistaneze au redus capacitatea operațională a grupărilor din

vestul Pakistanului, dar se poate remarca faptul că în ultimul timp atacurile din interiorul Pakistanului au crescut în frecvență, iar insurgența din Afganistan pare tot timpul bine aprovizionată. În aceste condiții, o nouă amenințare teroristă pentru țările vestice ar putea fi doar o chestiune de timp.

Un rol decisiv în acest război pentru Pakistan este jucat de serviciile pakistaneze de informații. În timpul invaziei sovietice din Afganistan, ISI (Inter-Services Intelligence) a constituit instrumentul principal folosit de americani pentru înarmarea și antrenarea mujahedinilor. În anii '90 ISI i-a ajutat pe talibani să preia puterea în Kabul. Această orientare pare să nu fie diferit astăzi. În 2010 WikiLeaks a publicat documente din care reiese că ISI îi sprijină pe talibani, lucru de altfel știut de toți.⁴⁶ ISI joacă un joc dublu, iar serviciul nu a fost niciodată sub controlul liderilor pakistanezi, cu atât mai puțin sub controlul actualului președinte Asif Ali Zardari, soțul lui Benazir Bhutto. În aceste condiții, războiul pentru Pakistan pare o sarcină mult prea dificilă pentru americani iar mai multă implicare ar putea cere mai multe resurse decât s-au consumat până acum. Rămâne de văzut cum ar putea fi continuată strategia denumită generic *AfPak*, sub auspiciile actualei crize economice, dar mai ales în condițiile impuse de o lume de după criză, având în vedere și apropierea alegerilor prezidențiale americane din 2012.

⁴⁶ Galbraith, Peter, *WikiLeaks and the ISI-Taliban Nexus*, 26 iul. 2010, disponibil la: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2010/jul/26/wikileaks-isi-taliban-nexus>.

Conflictul din Bahrain. 200 de ani de domnie al-Khalifa

Vasile Radu

21.03.2011

Deși nu la fel de înspăimântătoare ca dezastrul din Japonia sau la fel de dramatică precum conflictul din Libia, confruntarea din Bahrain dintre populația majoritară șiiită și conducătorii suniți capătă o serie de implicații serioase.⁴⁷ Astfel, timp de câteva săptămâni demonstrații s-au adunat pentru a cere familiei regale Al-Khalifa (peste 200 de ani de domnie) începerea reformelor. Pe fondul acestor manifestări confruntarea a devenit tot mai violentă, culminând cu sosirea trupelor străine pentru a pune capăt revoltelor.

În ultimul deceniu, Bahrainul și-a promovat o imagine de stat liberal, deși era înconjurat de vecini autoritari, având la bază reformele regelui Hamad al-Khalifa, care se află la putere din anul 1999.⁴⁸ Acesta a implementat organizarea de alegeri pentru alcătuirea Parlamentului, deși acesta nu avea o autoritate prea însemnată și, ceea ce este poate cel mai important, a avut o contribuție însemnată la abolirea torturii.

Această imagine a fost susținută și de către Statele Unite ale Americii, care prin conducătorii săi au afirmat că Bahrainul a găsit un echilibru, în ciuda faptului că este un stat multi-etnic și multi-confesional. Acest fapt se prezumă a fi datorat de găzduirea Flotei a cincea a Marinei SUA.⁴⁹

Cu toate acestea, de mai mulți ani au reapărut îngrijorările cu privire la practicile întunecate din trecut. Diversele publicații afirmă că o serie de rapoarte ale unor medici au scos în evidență faptul că a reapărut practica prin care deținuții erau suspendați de mâini și de picioare și li se aplicau electroșocuri. Potrivit acestor publicații, Guvernul ar fi instituit o represiune care a început cu arestări de activiști din opoziție, aceștia fiind

⁴⁷ Kelly McParland, „Bahrain conflict puts despotic goal posts back in place”, *National Post*, 11 mar. 2011, disponibil la: <http://fullcomment.nationalpost.com/2011/03/17/bahrain-conflict-puts-despotic-goalposts-back-in-place/>.

⁴⁸ Joshua Colangelo-Bryan, „The Pearl’s Shine Bloodied”, *Human Rights Watch*, 10 mar. 2011, disponibil la: <http://www.hrw.org/en/news/2011/03/10/pearls-shine-bloodied>.

⁴⁹ *Idem*.

acuzată că ar face parte dintr-o organizație teroristă, și a continuat cu alte sute de arestări inclusiv copii, multora dintre aceștia fiindu-le aduse acuzații vagi sau nefiind acuzați. Mai departe, autoritățile au blocat site-urile partidelor de opoziție și au dizolvat Consiliul pentru Drepturile Omului, întrucât acesta a sugerat că cei reținuți nu ar trebui abuzați.

De cealaltă parte, Guvernul a negat acuzațiile aduse, însă nu a avut cum să explice rănilor, pe care cei acuzați le aveau și pe care aceștia le-au afișat în ședință publică, o dată cu judecarea. O serie de alte persecuții au fost dezmințite după ce o serie de dovezi au dezaprobat faptul că s-ar fi aplicat mărturia forțată.

Acesta este doar o parte din fundalul pe care au izbucnit protestele din 14 februarie. Prin toate sursele independente demonstranții au solicitat în mod pașnic reforme. După ce poliția a ucis doi protestatari pe datele de 14 și 15 februarie, regele Hamad și-a exprimat condoleanțele, determinându-i pe mulți să creadă că guvernul respectă dreptul cetățenilor de a se aduna în mod pașnic. Această iluzie a fost spulberată pe data de 17 februarie, când poliția a atacat bărbați, femei, copii, dintre care mulți dormeau, într-o piață publică, ucigând câțiva și rănind sute dintre aceștia. A doua zi forțele speciale au deschis focul asupra celor care îi plângeau pe cei uciși.

La data de 14 martie 2011, Arabia Saudită a lansat propria „doctrină Brejnev”, prin care își exercită dreptul de a interveni militar pentru a opri o guvernare nepopulară⁵⁰.

Răspunsul regimului din Bahrain la protestele de stradă ascunde o serie de implicații mult mai profunde pentru micul regat insular, implicații ce depășesc granițele, nu doar pentru faptul că împreună cu Libia au transformat revoluția arabă în ceva mult mai violent, ci și pentru că dezlănțuie o renaștere a diferendelor religioase dintre šiiti și suniți.⁵¹

Regimul din Bahrain a răspuns protestelor, nu doar cu forță, ci și prin încurajarea divergențelor de natură religioasă, pentru a diviza mișcarea populară și a construi un sprijin intern și regional pentru o represiune.

Lupta pentru democrație și drepturile omului în Bahrain pare să fi fost încheiată de acest cadru al divergențelor religioase și de revoluția arabă ce a fost pornită.

⁵⁰ Ray Takeyh, „Saudi Arabia's Missteps into Bahrain”, *Council on Foreign Relations*, 15 mar. 2011, disponibil la: <http://www.cfr.org/bahrain/saudi-arabias-missteps-into-bahrain/p24379>.

⁵¹ Marc Lynch, *Bahrain Brings Back the Sectarianism*, *Foreign Policy*, 16 mar. 2011, disponibil la: http://lynch.foreignpolicy.com/posts/2011/03/16/bahrain_brings_back_the_sectarianism.

Trimiterea forțelor de securitate saudite în Bahrain urmează campaniilor politice similare, în timp ce poziția regimului și cadrul conflictual religios au fost relatate în întreaga media din golf. Între timp, liderii șiiți din regiune se grăbesc să sară în apărarea protestatarilor. Ambele fapte au ca efect întărirea acestui cadru conflictual religios și distragerea atenției de la scopul revoltelor, acela al schimbării către democrație.

Proteste și victime la Mazar

Emil Penescu

14.04.2011

După ce în luna martie orașul afgan Mazar-i-Sharif situat în nordul Afganistanului era menționat în raportul generalului David Petraeus ca fiind una dintre zonele în care responsabilitatea securității va fi predată forțelor naționale afgane de securitate în această primăvară, datorită nivelului ridicat de siguranță pe care îl prezintă orașul, lumea a fost șocată când o revoltă din Mazar a degenerat într-un asediu asupra sediului ONU și uciderea a șapte angajați ai organizației. Printre cei uciși se află și un român.

Mulțimi de afgani au protestat în mai multe orașe împotriva arderii Coranului, un act de intoleranță religioasă comis pe 20 martie de un pastor american din Florida. Protestele au continuat în Afganistan în ultimele 13 zile, iar ciocnirile cu forțele de ordine s-au soldat cu zeci de persoane rănite sau ucise.

În Mazar-i-Sharif, orașul afgan aparent liniștit, un suedez, un român, o norvegiancă și patru gărzi nepaleze, toți angajați ai ONU, au fost uciși de protestatari care au asediat clădirea Națiunilor Unite din oraș. Autoritățile afgane au susținut că în mulțime au fost infiltrați insurgenți care au comis atrocitățile. O parte dintre ei au fost uciși în timpul atacului iar alții au fost arestați. Ultimele rapoarte arată că atacatorii erau membri sau foști membri ai grupării Hezb-i-Islami Gulbuddin dar informațiile sunt nesigure.

Revolta a izbucnit după rugăciunea de amiază din ziua de vineri, 1 aprilie, când mulțimea de afgani care a umplut Moscheea Albastră din Mazar-i-Sharif a fost înfierbântată de discursurile clericilor care protestau împotriva arderii Coranului. Acest gest extremist a fost executat de un „tribunal” condus de pastorul american Terry Jones din Gainesville, Florida. Jones a vorbit încă de anul trecut despre planul său care urma să fie pus în aplicare la aniversarea atacurilor din 11 septembrie 2001, dar presiunea liderilor politici și militari din SUA, care au avertizat asupra consecințelor, l-au făcut să amâne gestul. În cele din urmă, Jones a organizat un „proces” împotriva Coranului pe 20 martie,

iar cartea a fost găsită „vinovată” de crimă și a fost arsă cu kerosen. Acest proces bizar nu a atras atenția internațională până în data de 1 aprilie când a avut loc revolta din Mazar-i-Sharif.

După rugăciunea de vineri, când imamii din Mazar i-au îndemnat pe oameni la jihad, mulțimea a ieșit furioasă pe străzi și s-a îndreptat spre sediul ONU din apropierea moscheii. Poliția afgană a fost depășită iar oficialii ONU s-au adăpostit în camere sigure, insuficient protejate însă. *The Wall Street Journal* notează că oficialii ONU aflați sub asediu au sunat la bazele militare din apropiere unde acționează forțe germane și suedeze dar intervenția acestora a întârziat. Într-un articol publicat pe 4 aprilie ziarul citat reconstituie masacrul care a urmat, protestatarii dezarmând gărzile nepaleze și înaintând cu intenția de a captura orice posibil străin.⁵² Primul captiv a fost diplomatul rus Pavel Ershov care i-a indus în eroare pe atacatori, susținând că este musulman și recitând versuri din Coran. Ershov a fost bătut dar viața i-a fost cruțată. Au urmat locotenent-colonelul Siri Skare, o norvegiancă fostă pilot de 53 de ani care ocupa funcția de atașat militar, Joakim Dungel, un suedez de 33 de ani care lucra de două luni în biroul drepturilor omului și Filaret Moțco, românul de 43 de ani care conducea secția politică a misiunii. Toți trei au fost uciși.

Acest eveniment tragic care depășește orice rațiune sugerează stadiul securității din Afganistan, ura față de străini a populației afgane și descrie cel mai bine realitatea despre popoare, dominate de intoleranță, xenofobie, cruzime, pasiuni religioase și o dispoziție de a încălca drepturile omului.

Ura față de americani și occidentali care caracterizează poporul afgan nu este deloc surprinzătoare. Fără a discuta problema religioasă, care este totuși esențială, NATO și-a atras această ură datorită numeroaselor victime din rândul populației civile. În media au apărut recent fotografiile cu soldați americani alături de cadavre ale unor civili uciși pentru distracție. Deși soldații respectivi sunt judecați, aceste fotografii au scandalizat opinia internațională.

⁵² Dion Nissenbaum, Maria Abi-Habib, “Inside the Massacre at Afghan Compound”, *The Wall Street Journal*, 4 apr. 2011, disponibil la: <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748703712504576241110591067484.html>.

Un alt factor care explică această ură sunt mesajele anti-occidentale promovate de clericii musulmani. Mulahii sunt îndrumați de talibani de a transmite mesaje în sprijinul insurgenței, iar aceste mesaje dobândesc legitimitate pentru că sunt susținute cu argumente religioase.

Președintele Hamid Karzai a condamnat atacul asupra sediului ONU dar s-a grăbit să completeze că își dorește ca pastorul american să fie adus în fața justiției. Karzai știe însă că în Occident libertatea de exprimare este garantată și că deși gestul este unul extremist și reprezintă blasfemie în lumea musulmană, Constituția americană îl protejează pe Terry Jones. Se pare că gestul acestuia chiar trecuse neobservat în Afganistan și pe mapamond până când însuși Karzai a emis o declarație de presă pe 24 martie în care a calificat arderea Coranului drept o crimă împotriva musulmanilor. Această atitudine reprezintă o altă încercare a lui Karzai de a demonstra independența față de puterile străine și de a susține starea conflictuală, iar susținerea acestuia de către americani pare un curs de acțiune pe care numai CIA ar putea să îl mai explice.⁵³ Totuși, această atitudine pare de înțeles în perspectiva apropierii retragerii forțelor NATO. Că acest președinte va continua să păstreze puterea fără sprijin străin rămâne doar o supoziție.

Masacrul de la Mazar-i-Sharif este un nou eveniment de neînțeles pentru rațiunea umană, la fel ca întregul șir de evenimente care descriu acest război care durează de zece ani. Cei uciși acolo se adaugă cifrei de peste 2.777 de civili uciși în 2010 alături de alte mii de militari și luptători afgani care și-au pierdut viața anul trecut.

⁵³ C. Christine Fair, "Explaining the inexplicable: murder at Mazar", *Foreign Policy*, 4 apr. 2011, disponibil la: http://afpak.foreignpolicy.com/posts/2011/04/04/explaining_the_inexplicable_murder_at_mazar.

Evoluție. Operațiunea Odyssey Dawn. Siria

Anamaria Ionică

28.04.2011

A trecut mai bine de o lună de la declanșarea războiului din Libia și iată că soluțiile găsite până în prezent nu au dus la sfârșitul acestui conflict sângeros. După cum spuneam în primul articol referitor la situația din Africa de Nord, soluția nu este una de natură politică, ci una de consens diplomatic. O operațiune ce ar fi trebuit să limiteze numărul victimelor și să protejeze populația civilă pare că a dus la polul opus. Datele statistice ale situației din Libia sunt următoarele: peste 1.000 de morți și aproximativ 3.000 de răniți în orașul Misrata, iar cifrele sunt în continuă creștere.

Moscova și-a multiplicat în ultimele săptămâni criticile la adresa coaliției internaționale, considerând că intervențiile depășesc mandatul ONU, care nu prevede o operațiune militară terestră. De la începutul operațiunilor NATO asupra Libiei, la 31 martie, Alianța a lansat peste 3.981 de atacuri asupra diferitelor ținte, se afirma într-un comunicat al organizației zilele trecute. O intervenție care ar fi trebuit să scurteze conflictul și să apere populația civilă și nu numai s-a prelungit cauzând, conform unor opinii, mai mult rău decât bine.

Statele arabe au trecut pe rând prin situații asemănătoare, începând cu Egipt și Tunisia, Libia și cel mai recent Siria, unde populația s-a revoltat și ea împotriva regimului și conducătorului Bashar al-Assad. Unii critici compară cele două state și afirmă chiar că Bashar al-Assad face exact același lucru ca și Gaddafi, și anume scoate tancurile în stradă la Dara'a pentru a reprima populația civilă. Și totuși în Siria nu se vorbește încă de o intervenție internațională. Unii analiști văd Siria ca singurul stat arab care este calificat în mod oficial de Statele Unite drept „sponsor al terorismului”, iar Occidentul nu se grăbește să intervină în Siria și să apere civilii. Siria este, alături de Iran, principalul sponsor al organizației teroriste Hezbollah și a organizației palestiniene Hamas. Acestea sunt doar o parte din motivele pentru care Occidentul ar trebui să intervină sau să ia atitudine și să

îndepărteze de la putere regimul lui Bashar Al-Assad, al treilea din lume, după Coreea de Nord și Azerbaidjan, care a experimentat dinastia prezidențială.⁵⁴

Din aceste câteva date putem face o scurtă comparație, deducând care sunt motivele pentru care nu se intervine în Siria, pe când în Libia da. Mai mulți analiști au prezentat motive economice, politice, interese ale marilor puteri și influența acestora în zonă.

Dacă în articolele precedente am enumerate mai mulți factori ca: petrolul, interese politice, terorismul, nemulțumirea populației, sărăcia etc., care au dus la revoluție în Libia, la conflict armat iar mai apoi la o rezoluție ONU și intervenție NATO în Libia, care sunt diferențele în cazul Siriei?

Cu date statistice de 1.000 de morți și mai multe mii de răniți în Libia, unii analiști sunt de părere că operațiunea *Odyssey Dawn* nu a avut succesul urmărit, dovadă fiind nu numai prelungirea duratei acestui conflict sângeros, ci și numărul mare de victime, violențele și situația care nu se ameliorează de mai bine de o lună. Aproape în fiecare zi citim despre noi confruntări armate între forțele opoziției libiene și trupele lui Muammar Gaddafi. Calea armată nu are randament, iar diplomația parcă nu face față acestei situații.

În continuare, actorii internaționali au păreri pro și contra întregii acțiuni. Astfel, China respinge orice acțiune din Libia care depășește împuternicirile Organizației Națiunilor Unite, Italia a aprobat furnizarea către Libia de echipamente de telecomunicație, radare, aparate pentru observație nocturnă și alte echipamente tehnice, Franța și-a exprimat pe 19 aprilie opoziția fermă față de trimiterea de trupe terestre în Libia, pe când Marea Britanie afirmă că va trimite militari cu experiență în Benghazi pentru a furniza suport tehnic, logistică și sprijin în ceea ce privește telecomunicațiile trupelor antiguvernamentale. Uniunea Africană acționează în continuare pentru încetarea focului în Libia, în scopul protejării intereselor supreme ale poporului libian, iar Uniunea Europeană, prin Consiliul European, a aprobat la începutul acestei luni o decizie potrivit căreia este gata să ofere sprijin militar pentru asistența umanitară în Libia; acest sprijin

⁵⁴ *De ce e atacată Libia, iar Siria, nu, România Liberă* (online), disponibil la: <http://www.romanialibera.ro/actualitate/mapamond/de-ce-e-atacata-libia-iar-siria-nu-223615.html> (accesat la 28 apr. 2010).

militar va fi desfășurat pentru asigurarea evacuării refugiaților și organizarea asistenței umanitare în zonă.

Specialiști în relații internaționale și geopolitică analizează rolul crescut a doi factori în conflictul din Libia și anume: interdependența economică și globalizarea media - factori care au dus și ei la izbucnirea revoluției nu numai în Libia, ci și în Tunisia și Egipt. Mass-media, considerată a fi a patra putere într-un stat, joacă un rol extrem de important în modelarea și influențarea opiniei publice. Consider că putem analiza, și în cazul revoltelor din statele arabe, importanța mass-mediei și modul în care aceasta a influențat sau nu izbucnirea acestor conflicte și revolta populației civile împotriva unor regimuri dure și dictatoriale.

După cum am afirmat și în primul articol referitor la revoluțiile din Africa de Nord și, mai detaliat, în cazul conflictului din Libia, soluția poate fi doar una diplomatică și în nici un caz forța armată terestră - idee ce se vehiculează în prezent. Urmează să vedem ce curs va urma acest conflict deja mult prelungit, cum vor reacționa mai departe marile puteri globale și cum vor influența evenimentele din Libia și, mai recent, Siria, situația din celelalte state arabe asemănătoare.

Al Qaeda contemporană

Sebastian Turcu

01.05.2011

Responsabilă pentru atacurile asupra turnurilor de la World Trade Center și angajată într-un război împotriva terorismului, Al Qaeda este încă liberă și mai puternică decât a fost până acum.

Al Qaeda (AQ) a fost fondată la sfârșitul anilor 1980 de către Osama bin Laden și urmărea să confere organizare arabilor care luptau în Afganistan împotriva ocupației Uniunii Sovietice. AQ a fost unul dintre factorii care atrăgeau luptători în Afganistan și a ajutat să finanțeze, recruteze, transporte precum și să antreneze extremiști arabi pentru rezistența afgană.⁵⁵ Scopul său curent este să stabilească un califat pan-islamic mondial prin intermediul cooperării cu alte grupări extremiste islamice. De asemenea, AQ, dorește să răstoarne toate regimurile politice pe care le consideră “non-islamice” și să înlăture toți „vesticii” și toate religiile altele decât islamul din teritoriile musulmane.⁵⁶ Organizația a publicat o *fatwa* (poruncă religioasă pe care musulmanii trebuie să o urmeze) în 1998 în care a afirmat că este datoria tuturor musulmanilor să ucidă personalul Statelor Unite, civili sau militari, precum și aliații americanilor pretutindeni.⁵⁷

AQ acționează sub mai multe nume printre care: al Qaeda, Al-Qaida, Baza, Armata Islamică, Frontul Islamic Mondial pentru Jihad împotriva Evreilor și Cruciaților, Armata Islamică pentru Liberarea Locurilor Sfinte, Rețeaua lui Usama bin Laden,

⁵⁵ *Usama bin Laden*, disponibil la: http://www.terrorismfiles.org/individuals/usama_bin_laden.html (accesat la 5 nov. 2008).

⁵⁶ *Al Qaida*, disponibil la: http://www.terrorismfiles.org/organisations/al_qaida.html (accesat la 5 nov. 2008).

⁵⁷ *DECLARATION OF WAR AGAINST THE AMERICANS OCCUPYING THE LAND OF THE TWO HOLY PLACES (EXPEL THE INFIDELS FROM THE ARAB PENINSULA) A MESSAGE FROM USAMA BIN MUHAMMAD BIN IN LADEN TO HIS MUSLIM BRETHERN ALL OVER THE WORLD GENERALLY AND IN THE ARAB PENINSULA SPECIFICALLY*, disponibil la: http://www.terrorismfiles.org/individuals/declaration_of_jihad1.html (accesat la 5 nov. 2008).

Organizația lui Bin Laden, Fundația Salvării Islamice și Grupul pentru Păstrarea Lăcașurilor Sfinte.⁵⁸

Lideri

Potrivit unor reprezentanți de seamă ai serviciilor de informații, precum și unor personalități politice, sunt patru figuri care caracterizează AQ. Prima este fondatorul și liderul său cel mai carismatic: Osama bin Laden; al doilea este ideologul organizației, Ayman al-Zawahiri, co-fondator egiptean și principalul purtător de cuvânt; Abu Musaib al-Zarkawi este al treilea lider și a fost conducătorul celulei AQ din Irak până la moartea sa în 2006; Mullah Omar este gazda talibană a organizației și cea mai importantă persoană după cei trei.⁵⁹

Bin Laden s-a născut în 1957 în Arabia Saudită și mai este cunoscut drept „prințul” sau „emirul”.⁶⁰ Se crede că bin Laden este atât conducătorul AQ cât și parte a unui front islamic internațional care însumează grupuri din Egipt, Arabia Saudită și nu numai.⁶¹ Este fiul unui miliardar saudit și a moștenit aproximativ 300 de milioane de dolari cu care finanțează gruparea.⁶² Organizația urmărește să elibereze locurile sfinte islamice cele mai importante: Mecca, Medina și Ierusalimul. Analiztii cred că AQ este foarte diferită de grupările care au condus atacuri teroriste în trecut deoarece nu este o grupare etanșă cu o structură organizațională clară. AQ este o coaliție de grupări care acționează pe mai multe continente. Persoane din afara grupului care l-au cunoscut pe bin Laden îl descriu ca pe o persoană modestă, aproape timidă, care acordă interviuri foarte rar.⁶³

Ayman al-Zawahiri, co-fondatorul egiptean al organizației, este cunoscut drept „doctorul” și este membru al unui comitet religios dedicat să răstoarne guvernul

⁵⁸ *Al Qaida*, disponibil la: http://www.terrorismfiles.org/organisations/al_qaida.html (accesat la 5 nov. 2008).

⁵⁹ Bruce Riedl, *The Search for Al Qaeda: Its leadership, Ideology and Future*, New Brooking Press Book, 2008.

⁶⁰ *Faces of Al Qaeda*, disponibil la: http://www.terrorismfiles.org/organisations/faces_of_al_qaida.html (accesat la 5 nov. 2008).

⁶¹ *Usama bin Laden*, disponibil la: http://www.terrorismfiles.org/individuals/usama_bin_laden.html (accesat la 5 nov. 2008).

⁶² *Al Qaida*, disponibil la: http://www.terrorismfiles.org/organisations/al_qaida.html (accesat la 5 nov. 2008).

⁶³ *Usama bin Laden*, disponibil la: http://www.terrorismfiles.org/individuals/usama_bin_laden.html (accesat la 5 nov. 2008).

Egiptului. Al-Zawahiri este liderul organizației Jihadul Islamic Egiptean, responsabilă pentru asasinarea fostului președinte Anwar Sadat, precum și pentru o tentativă de asasinat a președintelui Hosni Mubarak.⁶⁴

Despre Abu Musaib al-Zarkawi se știu foarte puține. Nici măcar data nașterii nu se cunoaște cu exactitate. Se crede că s-a născut pe 20 octombrie 1966 și a fost o figură iordaniană dubioasă. Făcea parte dintr-un oraș sărac cu o rată a criminalității foarte ridicată din apropierea capitalei Amman. Unul dintre pseudonimele sale a fost Ahmad Fadeel al-Nazal al-Khalayleh. Zarkawi se opunea cu violență prezenței forțelor militare americane, israelite precum și forțelor aliaților în lumea islamică. El a fost descris de oamenii care l-au cunoscut ca o persoană sobră, nu prea inteligentă și cu un temperament violent.⁶⁵

Mullah Mohammad Omar este liderul mișcării talibane în Afganistan și mai este cunoscut sub numele de Amir-ul-Mimineen, ceea ce înseamnă „comandantul Prea-credinciosului”. El este considerat una dintre cele mai misterioase figuri de pe scena politică afgană, mai ales din cauză că a fost fotografiat foarte rar și nu vorbește cu jurnaliștii. Talibanii pretind că Mullah Omar s-a născut în provincia Uruzgan în 1962, în timp ce alte surse afirmă că s-a născut în Kandahar. Se vehiculează că a studiat în Quetta, Pakistan, înainte să se fi alăturat jihadului împotriva forțelor de ocupație sovietică din anii 1980 și se crede că și-a pierdut un ochi în această perioadă.⁶⁶

Important de observat este faptul că, din cei patru lideri ai organizației, trei se află încă în libertate, deoarece Zarkawi a fost ucis în 2006 în Irak, în urma unui atac al forțelor armate americane. Lipsa de informații în ceea ce privește pe acești conducători dovedește că AQ este încă liberă și are un potențial ridicat de a organiza și conduce atacuri teroriste în viitor. Agențiile împuternicite încearcă să controleze organizația, structura și capacitățile sale, dar până acum au avut succes limitat.

⁶⁴ *Faces of Al Qaeda*, disponibil la: http://www.terrorismfiles.org/organisations/faces_of_al_qaida.html (accesat la 5 nov. 2008).

⁶⁵ *Abu Musab Al-Zarkawi*, disponibil la: http://www.indopedia.org/index.php?title=Abu_Musab_al-Zarqawi&printable=yes (accesat la 6 nov. 2008).

⁶⁶ *Mullah Muhammad Omar*, disponibil la: <http://www.afghan-web.com/bios/today/momar.html> (accesat la 6 nov. 2008).

Retrospectiva planurilor teroriste Al Qaeda deconspirate între 2001- 2010

Sebastian Turcu

27.07.2011

Începând cu anul 2001, SUA au deconspirat cel puțin 20 de planuri de atacuri teroriste care au fost legate sau inspirate de evenimentele de la World Trade Center. Exemple ale acestor planuri deconspirate urmează în continuare.

La trei luni de la atacurile de la 11 septembrie, un pasager cu numele de Richard Reid a încercat să detoneze, la bordul unui avion care zbura de la Paris la Miami, explozivi ascunși în talpa adidașilor săi. El a fost imobilizat de către pasageri și membrii echipajului și predat autorităților din Boston în urma unei aterizări de urgență. Reid călătorea cu un pașaport britanic fals, eliberat în Belgia cu trei săptămâni înainte de incident.⁶⁷

În mai 2002, Jose Padilla a fost arestat pe aeroportul O'Hare din Chicago după ce a coborât dintr-un avion care se întorcea din Pakistan. Padilla a devenit notoriu când a fost arestat sub acuzația că a plănuit un atac cu "bombă murdară" (bombă care conține atât explozivi convenționali cât și material radioactiv) împotriva SUA. Padilla a fost ținut în detenție pentru mai mult de trei ani cu statutul de combatant inamic. Acuzarea a mărturisit completului de judecată că Padilla a călătorit în 1998 în Afganistan, s-a antrenat la o bază Al Qaeda (AQ) și a atras atenția asupra unui formular de înscriere în AQ cu amprente inculpatului pe el.⁶⁸

FBI i-a arestat în septembrie 2002 pe Sahim Alwan, Yahya Goba, Yasein Taher, Faysal Galab, Shafal Mosed și Mukhtar al-Bakri pentru că au conspirat cu grupări teroriste. Cei șase cetățeni americani de origine yemenită au spus că merg în Pakistan la o

⁶⁷ Pam Belluck, "Crew grabs man; explosive feared," *The New York Times*, 23 dec. 2001.

⁶⁸ "Profile: Jose Padilla," *BBC News* (online), disponibil la:
http://www.heritage.org/research/HomelandDefense/bg2085.cfm#_ftn7 (accesat la 7 nov. 2008).

convenție religioasă, dar în schimb au mers la o bază de antrenament jihadist aparținând AQ.⁶⁹

În mai 2003 Iyman Faris a fost arestat pentru conspirație la atacuri teroriste. Faris a colaborat cu AQ și a transmis mesaje codate în Pakistan. Acesta a fost implicat într-un atentat care viza distrugerea podului Brooklyn. Teroriștii intenționau să folosească aruncătoare de flăcări pentru a arde cablurile de susținere a podului.⁷⁰

În iulie 2004, în urma unui raid în Gujrat (Pakistan), au fost găsite documente care atestau un atac terorist destinat să provoace o “memorabilă zi neagră” a terorii, ca urmare a detonării unei “bombe murdare.” Atentatorul, Dhiren Barot, dorea să folosească cilindri de gaz ascunși în limuzine aflate în parcări subterane. Barot dorea să pună bombe sub râul Tamisa și să inunde rețeaua subterană a metroului, atât pentru a provoca “distrugere în masă și haos”, cât și pentru a ucide sute de navetiști.⁷¹

Michael C. Reynolds a fost arestat în decembrie 2005 pentru că plănuia să ajute un operator AQ. Reynolds dorea să lucreze cu AQ și să arunce în aer o rafinărie de gaz metan din Wyoming, precum și conducta trans-continentală (care leagă golful din sudul SUA de New York și New Jersey și care trece prin Pennsylvania); de asemenea, Reynolds mai intenționa să arunce în aer o rafinărie petrolieră din New Jersey. Reynolds a fost arestat când urma să se întâlnească cu presupusul agent AQ ca să primească 40.000 de dolari drept finanțare pentru planul său. Reynolds a crezut că acest gest va pune capăt războiului din Irak, pentru că oficialitățile s-ar fi văzut nevoite să retragă armata și să o folosească la paza infrastructurii energetice.⁷²

În aprilie 2006, Syed Ahmed și Islam Sadequee au fost acuzați că au furnizat sprijin material organizațiilor teroriste, dar și pentru alte infracțiuni legate de aceasta. Ahmed și Sadequee, ambii cetățeni americani, au călătorit în Washington D.C. și au

⁶⁹ James Jay Carafano, “U.S. thwarts 19 terrorist attacks against America since 9/11,” *The Heritage Foundation*, 13 nov. 2007.

⁷⁰ *Idem.*

⁷¹ *Al Qaeda plotter jailed for life*, disponibil la: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/6123236.stm (accesat la 7 nov. 2008).

⁷² “U.S. man sentenced to 30 years in plot to blow up pipelines,” *The International Herald Tribune*, 6 nov. 2007.

filmate diferite ținte, printre care Capitolul și sediul Băncii Mondiale. Ei au împărtășit informația cu grupări teroriste din Marea Britanie.⁷³

Khalid Sheikh Mohammed este printre cei mai importanți operatori AQ care a fost vreodată capturat. În martie 2007 el a mărturisit că a ajutat la plănuirea, organizarea și desfășurarea atacurilor de la 11 septembrie. De asemenea, el și-a asumat responsabilitatea pentru primul atentat asupra World Trade Center, pentru atentatul asupra unui club de noapte din Bali și pentru atacul asupra unui hotel din Kenya. A afirmat că l-a decapitat pe jurnalistul American Daniel Pearl, că l-a ajutat pe Richard Reid în demersurile sale, precum și că a plănuțit mai multe atacuri asupra aeroportului Heathrow din Londra, Canary Warf, a Big Ben-ului dar și asupra altor ținte din canalul Panama și Israel. Mohammed a plănuțit de asemenea asasinarea papei Ioan Paul II și a fostului președinte american Bill Clinton.⁷⁴

Pe data de 9 iulie 2008 Consulatul American de la Istanbul a fost atacat de către oameni înarmați cu arme de foc. În lupta care a rezultat au murit trei atacatori și trei polițiști. Chiar dacă oficialitățile au dubii în ceea ce privește apartenența atacatorilor la AQ, poliția crede că ei erau membrii unei celule AQ turcești. Acest atac nu poartă amprenta tradițională a AQ (atacul sinucigaș). Au fost cazuri limitate când organizația s-a angajat în luptă cu arme de foc în afara teritoriului Irakului și Afganistanului.⁷⁵

Aceste atacuri eșuate demonstrează că AQ este încă liberă și are o ideologie puternică, care continuă să se răspândească și să găsească adepți. Atacul de pe 9 iulie 2008 este foarte important, deoarece nu poartă amprenta tradițională AQ. Se pare că gruparea teroristă își adaptează tactica în funcție de țară și scopul dorit.

⁷³ "U.S. judge schedules closed hearing to discuss classified information in terrorism case," *The International Herald Tribune*, 1 sept. 2006.

⁷⁴ James Jay Carafano, "U.S. thwarts 19 terrorist attacks against America since 9/11," *The Heritage Foundation*, 13 nov. 2007.

⁷⁵ "Was Alleged Al Qaeda Attack a Failed Attempt to Occupy the U.S. Consulate in Istanbul?," *Terrorism Focus*, vol. V, nr. 27, 23 iul. 2008.

Pakistan încotro?

Sebastian Turcu

16.08.2011

Asia de sud este zona care va juca un rol însemnat pe plan global. Țările vestice doresc ca această regiune să fie stabilă, dar pentru ca acest lucru să fie posibil trebuie mai întâi adresată problema Pakistanului.

Pakistanul ocupă un loc foarte important din punct de vedere geostrategic, fiind situat între Afganistan, India și Iran. Viitorul Pakistanului depinde în mare măsură de acțiunile proprii și de legile pe care le adoptă referitor la grupările teroriste care operează și tranzitează teritoriul său. O democrație stabilă pentru Pakistan presupune securizarea frontierelor, controlul și îngrădirea acțiunilor talibanilor din zonele tribale, precum și a rebelilor din Kashmir.

În 2001 Statele Unite au invadat Afganistanul ca parte a “luptei de durată dusă împotriva terorismului și extremismului”.⁷⁶ Intenția americanilor a fost de a răsturna regimul politic impus de talibani, precum și de a-i captura pe agenții Al Qaeda (AQ) responsabili pentru atacurile asupra turnurilor gemene de la New York. Inițial invazia a fost foarte eficientă, regimul taliban fiind răsturnat în timp scurt și clasa politică înlocuită. Vidului politic creat după căderea regimului taliban i-a urmat un guvern sprijinit de către SUA: cel al lui Hamid Karzai.

Însă în ciuda celor întâmplare, acest succes inițial nu a reprezentat și sfârșitul războiului. Pakistanul, vecin al Afganistanului, este statul care a creat multe probleme în lupta împotriva terorismului. În primul rând, Pakistanul oferă un loc sigur insurgenților care acționează împotriva trupelor NATO; pentru a pune capăt acestui sanctuar, granița dintre Afganistan și Pakistan trebuie securizată. În al doilea rând, terenul familiar oferă trupelor care se opun coaliției un avantaj; pentru a atenua acest beneficiu țărilor coaliției trebuie să li se ofere posibilitatea de a urmări și captura trupele inamice care trec granița și se refugiază în Pakistan.

⁷⁶ Lolita C Baldor, „Under Obama, ‘War on Terror’ catchphrase fading”, *Yahoo News*, 1 feb. 2009.

Talibanii nu duc război doar împotriva coaliției internaționale. Există mai multe precedente în care aceștia au intrat în conflict cu armata pakistaneză. Desigur, un diplomat ar spune că metoda cea mai ușoară de a pune capăt unui război este un acord de încetare a focului. Când Winston Churchill a fost reporter pentru armata britanică în această regiune, a afirmat că nimeni nu poate cuceri această zonă pentru că este prea vastă și accidentată. De asemenea, Churchill a descris tribul care locuia în această zonă astfel: “Fiecare [taliban] are ceva de împărțit cu vecinul său; brațul fiecărui om este împotriva celuilalt și toate împotriva străinului.”⁷⁷ Această descriere sumară a fost confirmată în 2004 după acordul de încetare a focului dintre talibani și forțele pakistaneze. Președintele Pervez Musharaff a trimis un înalt oficial al armatei și a oferit 500.000 de dolari talibanilor în schimbul unei promisiuni de a renunța la ostilități. Talibanii au acceptat, afirmând chiar că sunt toți cetățeni ai Pakistanului și că nu este nici un motiv pentru ca cele două părți să se afle în conflict. Acordul nu a durat mult și talibanii și-au continuat jihadul după plecarea armatei pakistaneze.⁷⁸

Un alt acord de încetare a focului a fost negociat iarăși în 2008, după ce aproape 300 de persoane au murit în urma ostilităților dintre armata pakistaneză și trupele lui Baitullah Mehsud, liderul talibanilor din Waziristanul de sud. În ianuarie 2008, trupele lui Baitullah au capturat două baze militare importante în Waziristanul de sud. Peste 400 de militanți au invadat o bază, au ucis 23 de soldați și au luat prizonieri 12. Militanții au părăsit baza militară câteva ore mai târziu și au luat cu ei armamentul greu precum și vehiculele blindate pe care le-au găsit. A doua zi talibanii au desfășurat un atac similar la o altă bază militară soldat cu un rezultat similar.

Se pare că, uneori, există o incongruență între politica pe care o adoptă guvernul și acțiunile Serviciului de Informații Pakistanez (ISI). Administrația din Islamabad a folosit talibanii pentru a influența guvernul afgan și pentru a-l determina să adopte o politică favorabilă față de Pakistan. În timpul celor 10 ani de ocupație sovietică, ISI a folosit talibanii și în încercarea lor de a înlătura trupele de ocupație. Se pare că această relație interdependentă a crescut din timpul acestei ocupații a fostei URSS. Extremismul

⁷⁷ Marcela Gaviria, „The War Briefing”, *Frontline*, nov. 2008.

⁷⁸ *Idem.*

s-a dovedit a fi o armă ieftină de care Pakistanul a profitat din plin. Talibanii au fost folosiți pentru a controla acțiunile guvernului din Kabul.

Cu siguranță, Pakistanul constituie un punct fierbinte pe glob, iar succesul său internațional și stabilitatea regională depind în mare parte de eficiența politicii adoptate. Pentru a câștiga stabilitate și securitate, Pakistanul trebuie să adreseze problemele care sunt importante pe plan regional și internațional: securitatea armelor nucleare pe care le are în posesie; securitatea frotierei dintre Afganistan și Pakistan precum și controlul talibanilor și a grupului Harakat ul-Ansar din Kashmir.

De asemenea, atât timp cât administrația din Islamabad nu reușește să controleze serviciul ISI și talibanii, succesul politicilor adoptate va fi destul de limitat și este chiar posibil să vedem tendințe antagonice referitoare la numeroase chestiuni. Pentru succesul său, Pakistanul trebuie să ajungă la un compromis în toate problemele prezentate mai sus, în interesul populației și al securității sale naționale.

6. ROMÂNIA

Implicația și poziția României în războiul din Libia

Anamaria Ionică

29.03.2011

Sancțiuni economice, embargo la exportul de armament către Libia, blocadă aeriană, distrugere a unităților armate ale lui Gaddafi și implicația marilor actori politici sunt doar o parte a războiului din Libia. La cererea NATO, care a preluat controlul total al acțiunilor militare autorizate de către Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU, România a intrat și ea de partea coaliției internaționale în conflictul din Libia. Alături de mari actori globali ca SUA, Italia, Franța, Marea Britanie, România va participa la embargoul impus Libiei cu Fregata Ferdinand, doi ofițeri de stat major și 205 militari, pe o perioadă de 3 luni.

Explicația pentru care România intră în războiul din Libia vine din următoarele declarații ale Președintelui Traian Băsescu: „vom manifesta solidaritate și respect față de rezoluția 1973 din 17 martie a ONU, iar atunci când NATO va lua o decizie, România va fi acolo”.

Fregata Ferdinand și cei doi ofițeri de stat major fac parte din forțele puse la dispoziția NATO de România în cadrul pachetului comun de forțe de răspuns pentru anul 2011. Potrivit obligațiilor ce le revin ca state membre, anual, țările care fac parte din NATO transmit forțe la dispoziția NATO pentru capacitatea de răspuns a NATO. Aceste forțe se negociază și se transmit planificatorului pentru o eventuală operație NATO. Forțele trebuie să fie pregătite și apte să acționeze în anumite termene.

Așadar, datorită statutului de stat membru în NATO, România pare să se alătore acestui război. Unii analiști au prezentat de-a lungul săptămânii 21-27 martie argumente pentru care România nu este în poziția de a se implica într-un război de acest tip, în special datorită situației economice, capacității militare și a problemelor interne. Implicarea României în Libia va costa statul român 4,5 milioane de euro, bani ce vor fi asigurați de Guvern.

Titus Corlățeanu, Președintele Comisiei de Politică Externă a Senatului, consideră că România nu poate lua alte decizii, decât cele în cadrul legalității internaționale oferite de rezoluția Consiliului de Securitate care, printre altele, cere stoparea violențelor regimului Gaddafi împotriva populației civile, împotriva insurgenților.

Altfel spus, România a intrat în războiul din Libia datorită conjuncturii și solicitării acesteia de către NATO, în situația în care aceasta nu poate fi decât solidară cu acțiunea comunității internaționale democratice. Pe de altă parte implicarea statului român în Libia este limitată datorită capacității logistice și a resurselor militare a acestuia. MIG-urile din dotarea armatei române nu sunt apte pentru asemenea intervenții. De unde și implicarea noastră în conflict cu o Fregată și 207 militari. Totodată, implicarea statului român în blocada navală a Libiei este pusă strict pe baza unei acțiuni profund umanitare și nu pe seama unor interese petroliere în acea zonă.

De asemenea, unii consideră că poziția luată de România este una de solidaritate cu marile puteri occidentale implicate împotriva lui Gaddafi și cu decizia Consiliului de Securitate al ONU și de susținere politică și umanitară a acțiunilor din Libia .

Dacă Franța participă cu 100 de avioane, Marea Britanie cu mai multe avioane și două fregate, Canada cu bombardiere și nave de război și așa mai departe, România s-a alăturat și ea coaliției de blocadă navală, împotriva importului cu armament în Libia, cu o fregată.

Deși unii consideră această implicare nechibzuită și nepotrivită, alții sprijină poporul libian și sunt solidari cu cauza acestuia de eliberare de sub dictatura lui Gaddafi. Cu toate acestea, acest conflict rămâne unul complex și pus sub semnul întrebării de către mari analiști politici și actori politici globali. Într-o oarecare măsură consider că putem despica firul în patru asupra motivului intrării României în coaliția anti-Gaddafi, cu efectivele limitate datorită capacității sale, însă nu trebuie trecute cu privirea nici masacrul și violența la care este supusă populația libiană.

Nu trebuie uitat că, pe lângă interesele strategice, economice și petroliere, rezoluția ONU se bazează pe realități din Libia cum ar fi crimele de război, dictatura, situația civililor și așa mai departe.

Uniunea Europeană, NATO și ONU au afirmat în repetate rânduri faptul că se urmărește doar stabilizarea situației, încetarea violențelor produse de gruparea pro-

Gaddafi și sprijinirea populației civile. Conflictul nu va fi rezolvat, în opinia mea pe calea armată. Deși s-au făcut nenumărate apeluri pentru demisia lui Gaddafi, acesta nu vrea să demisioneze. Chiar și așa, după prelungirea acestui conflict, creșterea numărului de victime și de distrugerii materiale suferite de poporul Libian, ar trebui ca marile puteri să intervină mult mai mult pe calea diplomației pentru încetarea acestui război.

În ceea ce privește România, aceasta ar trebui să-și definească cât mai clar poziția față de acest conflict, să-și stabilească prioritățile externe (atât în zona arabă, cât și cu ceilalți mari actori) și să nu se avânte în acțiuni care pot crea mai mult rău decât bine.

Balanța de putere în regiunea extinsă a Mării Negre

Marius Pricopi

20.11.2011

Dezvoltările recente din cadrul sistemului internațional au impus acordarea unei atenții deosebite Regiunii Extinse a Mării Negre. Printre aceste evoluții amintim: extinderile către est ale NATO și UE; conștientizarea dependenței energetice crescânde a Europei față de Rusia; sporirea importanței strategice a Caucazului și Asiei Centrale, datorită implicării Alianței Nord Atlantice în Afganistan; aspirațiile europene ale Turciei; „revoluțiile colorate” din Georgia și Ucraina.

Astăzi, cu puține excepții (China, Brazilia, India), toți marii actori ai sistemului internațional prezintă interese, mai mult sau mai puțin declarate, în zona Mării Negre. Departe de a fi ușor de realizat, o analiză a puterii în Regiunea Extinsă a Mării Negre surprinde *relații complexe și dinamice, concretizate într-o balanță a puterii aflată în permanentă echilibrare*, în care interesele diverșilor actori instituționali variază de la deplina comuniune la o totală opoziție.

Astfel, interesele Uniunii Europene în regiune pot fi definite de-a lungul a patru mari domenii:

1. Promovarea pe termen lung a stabilității regionale și managementul conflictelor. O bună parte a statelor din Regiunea Extinsă a Mării Negre continuă să se confrunte cu provocări serioase la adresa securității lor, majoritate acestor provocări datând din perioada imediat următoare colapsului Uniunii Sovietice. Astfel, cele mai dramatice amenințări îmbracă forma unor conflicte teritoriale, cum sunt cele din: Transnistria (Moldova), Abkhazia și Osetia de Sud (Georgia), sau conflictul dintre Armenia și Azerbaidjan.
2. Promovarea instituțiilor democratice și a literei legii. Dacă unele state au făcut, în acest sens, progrese notabile (România, Turcia), altele par să avanseze mai greu pe calea democrației (Moldova, Armenia).

3. Siguranța unei aprovizionări stabile cu energie a Europei. În fața unei Rusii din ce în ce mai asertive, care nu ezită să-și folosească resursele energetice drept instrumente ale politicii externe, Marea Neagră (rută de tranzit a petrolului și gazelor naturale provenite din zona Mării Caspice) devine esențială pentru securitatea energetică a Europei.
4. Combaterea crimei organizate și a terorismului. Aceste amenințări asimetrice rămân o prioritate europeană importantă, din cauza implicațiilor nefaste pe care le pot avea asupra securității regionale.⁷⁹

Deși Marea Neagră s-a aflat în apropierea NATO încă din 1952 (anul de aderare a Turciei), această regiune a căpătat o importanță deosebită pentru Alianță odată cu declanșarea războiului împotriva terorismului. Pentru transportul trupelor și asigurarea logistică a teatrului de operații afgan, cooperarea militară cu statele riverane rămâne prioritatea majoră a NATO. De asemenea, prin extinderea către Est și prin atractivitatea Parteneriatului pentru Pace, Alianța a reușit să reducă semnificativ influența Rusiei asupra statelor din zona Mării Negre.

Interesele americane în Regiunea Extinsă a Mării Negre reflectă cel mai bine principiile securității colective și, prin urmare, se bucură și de cel mai larg sprijin în rândul statelor implicate. Aceste interese pornesc de la premisa că Statele Unite au numai de câștigat dacă pacea, democrația și prosperitatea sunt extinse și în această regiune dificilă. Așadar, cele trei seturi de interese strategice ale SUA în zona Mării Negre urmăresc:

- Reforma democratică și a economiei de piață – presupune: sporirea libertăților politice prin alegeri libere și corecte, respectul pentru litera legii și pentru drepturile minorităților, extinderea libertăților economice și existența economiilor de piață funcționale.
- Energia și comerțul – implică: extinderea rețelelor de aprovizionare cu petrol și gaze naturale în cadrul piețelor energetice europene, pentru a încuraja concurența, în beneficiul consumatorilor; intensificarea dezvoltării economice și a comerțului,

⁷⁹ Cornell S. (Coord.), *The Wider Black Sea Region: An emerging Hub in European Security*, Washington D.C., Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program, 2006.

printr-o infrastructură de comunicații și transport adecvată, și investiții în inovare și cercetare-dezvoltare;

- Securitatea - necesită: combaterea terorismului, a crimei organizate și a proliferării armelor de distrugere în masă.⁸⁰

Cu toate acestea, influența SUA în Marea Neagră este considerabil limitată prin Convenția de la Montreux (1936), care limitează în mare măsură accesul navelor militare aparținând statelor ne-riverane, precum și durata prezenței lor, ce nu trebuie să depășească 21 de zile consecutive.

Pentru Rusia, orientarea către Vest a statelor din Europa Centrală și de Est (devenită evidentă imediat ce Războiul Rece a luat sfârșit) a însemnat o modificare dezavantajoasă a echilibrului european al puterii. Pierderea speranțelor pentru un leadership la nivel global a impus Rusiei o concentrare a eforturilor asupra regiunilor din imediata sa apropiere, și în special asupra zonei Mării Negre. În acest spațiu, Rusia a insistat să-și mențină influența, utilizând în diverse ocazii conflictele înghețate drept pârgă pentru a restrânge ambițiile europene și transatlantice ale statelor implicate.

Astăzi, interesul geopolitic major al Rusiei în zona Mării Negre presupune menținerea statu-quo-ului, chiar dacă acest interes face adesea imposibilă găsirea de soluții în negocierile în care Rusia este implicată ca mediator sau în operațiunile de menținere a păcii în care Rusia se pretinde a fi parte neutră.

Dacă interesele marilor actori instituționali din Regiunea Extinsă a Mării Negre sunt definite în termeni generali și sunt, aparent, mai ușor de armonizat, *interesele fiecărui stat în parte devin mult mai specifice și sunt astfel mult mai greu de armonizat și de echilibrat.*

Membră a NATO (2004) și a Uniunii Europene (2007), tranziția Bulgariei de la comunism la democrație și o economie de piață funcțională nu a fost una ușoară. Țara se confruntă în continuare cu probleme serioase în sistemul juridic și cu mari deficiențe în lupta împotriva corupției și a crimei organizate.

O putere tradițională în zona Mării Negre, Turcia a fost cea care a jucat, pe timpul Războiului Rece, rolul de moderator al echilibrului de putere în Regiunea Extinsă a Mării

⁸⁰ Asmus, R. (Editor), *Next Steps in Forging a Euroatlantic Strategy for the Wider Black Sea*, Washington, D.C., The German Marshall Fund of the United States, 2006, p. 38.

Negre. Acest privilegiu s-a datorat atât aderării la NATO, încă din 1952, cât și poziției sale de o importanță geostrategică, Turcia reprezentând avangarda în lupta ideologică împotriva comunismului și cel mai puternic aliat al Statelor Unite în vecinătatea Orientului Mijlociu.

Însă colapsul Uniunii Sovietice a diminuat, treptat, atenția acordată Turciei. Statul se confruntă astăzi cu instabilitate politică, intervenții repetate ale factorului militar în procesul politic, un deficit în ceea ce privește drepturile omului și probleme legate de minoritatea kurdă. În plus, interesul de care Turcia se bucura în cadrul Alianței Nord Atlantice nu pare să mai fie împărțit nici de Uniunea Europeană. Demarate oficial în decembrie 2004, negocierile privind aderarea Turciei la UE trec astăzi printr-un impas major, îndeosebi din cauza legăturilor comerciale pe care Turcia le întreține cu Cipru, dar și din cauza unor probleme legate de libertatea de expresie și drepturile minorității kurde.

Intuind o re-balansare a echilibrului de putere, statul turc a lansat o serie de inițiative menite să-i mențină influența în rândul statelor din zona Mării Negre. Astfel, la începutul anilor 1990, Turcia a instituționalizat cooperarea din jurul Mării Negre în cadrul Organizației Cooperării Economice la Marea Neagră (OCEMN). Aflată deja în acest punct, Turcia și-a asumat abordarea constructivă de a extinde definiția regiunii dincolo de statele riverane, în zonele adiacente ale Balcanilor și Caucazului. Astfel, Grecia, Albania, Serbia, Armenia, Azerbaidjan și Moldova au fost incluse în OCEMN. În plus, în aprilie 2001, Turcia a lansat și Forța Mării Negre, o inițiativă planificată încă din 1998 și menită să diversifice eforturile de menținere a păcii în regiune. Alături de Turcia, statele semnatare sunt: Ucraina, Georgia, Rusia, Bulgaria și România.

Rămânând, după Rusia, statul riveran cu capacitatea navală cea mai dezvoltată, Turcia nu urmărește militarizarea Mării Negre, interesul ei esențial rămânând menținerea statu-quo-ului în Regiunea Extinsă a Mării Negre.

Pentru Armenia, o relație bună cu Rusia rămâne un interes prioritar. Beneficiind de pluralism politic și o media relativ liberă, statul armean încearcă astăzi o replicare a modelului „democrației suverane”, promovat de elita politică din Rusia. Deși cu o creștere economică stabilă, progresele sale în acest domeniu sunt umbrite de blocada comercială impusă de statele vecine Turcia și Azerbaidjan, în urma disputei asupra regiunii Nagorno-Karabakh.

Întrucât poziția actuală a Azerbaidjanului este aproape în totalitate garantată de exploatarea resurselor energetice, acest stat rămâne vulnerabil la fluctuațiile prețului barilului de petrol. Părând mai dedicat accederii în Uniunea Europeană decât în NATO, Azerbaidjanul pune foarte mult accent pe relațiile bilaterale cu Rusia, relații în care cooperarea energetică rămâne un domeniu cheie.

Statul georgian a cunoscut progrese binevenite din anul 2003, anul Revoluției Trandafirilor, moment care a marcat și orientarea declarată către spațiul euro-atlantic. Deși o mișcare îndrăzneată, încercarea guvernului de la Tbilisi de a restabili controlul în teritoriile separatiste Osetia de Sud și Abkhazia rămâne o eroare strategică. Interesele și politica externă georgiană sunt axate pe întreținerea unui conflict perpetuu cu Rusia, pentru a atrage astfel atenția și pentru a obține cât mai mult sprijin occidental.⁸¹

Al doilea stat ca mărime al Europei, Ucraina încearcă să contrabalanseze legăturile tradiționale cu Rusia prin ambiții euro-atlantice. Neînțelegerile și diviziunile existente în leadership-ul ucrainean fac însă dificile atât stabilirea consensului asupra rațiunilor geopolitice importante, cât și definirea și urmărirea interesului național. Cu un sistem politic puternic centralizat și acțiuni guvernamentale incoerente, Ucraina a reușit să declanșeze chiar și o criză energetică în Europa, în ianuarie 2006.

Stat independent abia din 1991, Moldova este astăzi cea mai săracă țară din Europa. Cu o capacitate instituțională limitată, o corupție înfloritoare și control guvernamental asupra mass-media, Moldova este în mod substanțial sprijinită în eforturile sale de europenizare de către România. Statul de la Est de Prut este însă și gazda unuia dintre conflictele înghețate din zona Mării Negre, anume conflictul din Transnistria, ale cărui eventuale soluții sunt abil speculate de către diplomația rusă.

Interesant, în cazul Moldovei și Ucrainei, este faptul că, deși ambițiile europene ale acestora sunt declarate și asumate în mod deschis, ele nu par dispuse să facă, în acest sens, aceleași sacrificii și progrese pe care le-au făcut, spre exemplu, statele din Europa Centrală. În echilibrul de putere existent și în urmărirea intereselor naționale, Moldova și

⁸¹ Popescu, N., *The EU's Sovereign Neighbours*, disponibil la: http://ecfr.eu/content/entry/commentary_the_eus_sovereign_neighbours/.

Ucraina continuă să utilizeze opțiunea de reapropiere de Rusia pentru a-și întări pozițiile de negociere cu UE și pentru a obține astfel cât mai multe avantaje.⁸²

În ceea ce privește România, interesul strategic fundamental îl reprezintă o zonă a Mării Negre stabilă, democratică și prosperă, strâns conectată la structurile europene și euroatlantice. Subsumat acestui interes, obiectivul strategic devine acela de a stimula o implicare europeană și euroatlantică mai puternică și mai productivă în această regiune.⁸³ Ca stat graniță al Uniunii Europene și ca membru al Alianței Nord Atlantice, România urmărește să se învecineze cu state stabile, democratice și prospere deoarece numai acestea sunt capabile să mențină pacea și buna-înțelegere în relațiile dintre ele și să aibă un comportament predictibil în domeniul securității.

Într-o astfel de rețea complexă de interese naționale, *balanța de putere rămâne mecanismul cel mai eficient pentru reducerea posibilității izbucnirii crizelor sau conflictelor și pentru asigurarea stabilității* în Regiunea Extinsă a Mării Negre.

Notă: Acesta este un fragment din articolul *România – moderator al echilibrului de putere în Regiunea Extinsă a Mării Negre*, publicat de autor în Revista „Impact Strategic”, București, Editura Universității Naționale de Apărare, nr. 1[30]/2009, pp. 20-27, ISSN 1842-810X (ediție on-line).

⁸² *Idem.*

⁸³ *Strategia de securitate națională a României*, București, 2007, p. 32.

România și noul echilibru al puterii în regiunea extinsă a Mării Negre

Marius Pricopi

12.12.2011

În urma analizelor precedente, devine firesc faptul că România rămâne statul cel mai în măsură să-și asume sarcina dificilă de a modera echilibrul de putere în Regiunea Extinsă a Mării Negre. Poziția sa geostrategică, progresul economic și social constant, statutul consolidat de membră a UE și NATO, stabilitatea politică și respectarea întocmai a angajamentelor asumate sunt argumente pentru care România trebuie să preia inițiativa în această regiune.

Noul echilibru de putere moderat de către România nu trebuie să fie unul încorsetat în practicile de tip realpolitik – politica eliberată de considerente morale, în care relațiile dintre state sunt determinate de forța brută și de abilitatea de a exploata orice opțiuni ivite, fără niciun fel de constrângeri. Totodată, acest echilibru nu trebuie construit doar pe calcule geopolitice și pe urmărirea fără scrupule a interesului național, ci pe principiile și valorile spațiului european și euroatlantic. În Regiunea Extinsă a Mării Negre, România trebuie să acționeze ca o punte de legătură între Est și Vest și trebuie să armonizeze interesele și ambițiile aparținând statelor care înclină către Rusia cu interesele și ambițiile statelor care preferă modelul democrațiilor occidentale.

Păstrându-și libertatea de acțiune și acționând ca un stat furnizor de securitate, se impune ca România să-și adapteze politica externă la realitățile schimbătoare ale regiunii. De altfel, toate obiectivele politicii externe a României în zona Mării Negre trebuie circumscrise viziunii sale de ansamblu de transformare a acestui spațiu într-o geografie a cooperării, securității și stabilității, de sporire a vizibilității temei Mării Negre pe agenda organizațiilor internaționale (OSCE, UE, NATO, Consiliul Europei, ONU) și de consolidare a interesului UE și statelor occidentale în regiune.

Aspirațiile României la statutul de moderator al echilibrului de putere în bazinul Mării Negre s-au concretizat de-a lungul anilor în numeroase proiecte și inițiative.

Astfel, pe timpul cât a deținut președinția OCEMN (1 noiembrie 2005 – 30 aprilie 2006), România a urmărit: dezvoltarea unei relații de parteneriat între OCEMN și UE; lansarea unui proces de reflecție asupra viitorului OCEMN, inclusiv din perspectiva restructurării Organizației; consolidarea dimensiunii de securitate și stabilitate; sprijinirea eforturilor statelor din Europa de Est și Caucaz de consolidare a proceselor democratice și reformelor economice; elaborarea și implementarea unor proiecte de dezvoltare regională; dezvoltarea schimburilor comerciale între statele din bazinul Mării Negre și extinderea colaborării OCEMN cu alte organizații regionale și internaționale.

Aprobarea, în 2006, a *Strategiei Naționale pentru Regiunea Extinsă a Mării Negre* reprezintă un alt pas important. Materializarea acestei strategii a fost direcționată înspre potențarea reciprocă a șase componente:

1. implicarea crescută a UE în regiunea Mării Negre;
2. eficientizarea Organizației Cooperării Economice la Marea Neagră;
3. crearea Euroregiunii Mării Negre;
4. întărirea dialogului bilateral cu statele din regiune;
5. punerea bazelor forumului Mării Negre pentru Dialog și Parteneriat;
6. lansarea, în România, a Black Sea Trust for Regional Cooperation.

Mai mult, România susține în continuare elaborarea unei strategii europene și euroatlantice pentru Regiunea Extinsă a Mării Negre, prin care să se extindă responsabilitățile Uniunii Europene și ale Alianței Nord Atlantice în procesele de stabilizare și reconstrucție regiunii, precum și în promovarea democrației, a păcii și a securității.

Procesul de constituire a *Euroregiunii Mării Negre* a fost inițiat cu ocazia Conferinței Internaționale privind Cooperarea Interregională în Bazinul Mării Negre, eveniment organizat în martie 2006, la Constanța, de Ministerul Român al Afacerilor Externe împreună cu Congresul Puterilor Locale și Regionale din Europa (organism consultativ al Consiliului Europei). Declarația finală privind crearea Euroregiunii Mării Negre a fost adoptată de aproape toate statele participante la Conferință (Bulgaria, Grecia, Moldova, Turcia, Armenia, Azerbaidjan și Ucraina), excepție făcând Rusia și Grecia, care au preferat să preia statutul de observatori. Conferința de lansare a Euroregiunii Mării Negre a avut loc doi ani mai târziu, pe 26 septembrie 2008, la Varna

(Bulgaria). Având sediul central în Constanța, Organizația își propune întărirea cooperării la nivelul autorităților locale.

Lansat pe 5 iunie 2006 la București, tot la inițiativa României, *Forumul Mării Negre pentru Dialog și Parteneriat* este menit să ofere un cadru neinstituționalizat pentru revigorarea dialogului și a cooperării în regiune. La eveniment au participat președinții Ucrainei, Georgiei, Armeniei, Azerbaidjan-ului și Moldovei, precum și oficiali de rang înalt din Bulgaria, Grecia și Turcia. Rusia și-a rezumat contribuția la statutul de observator și a fost reprezentată la nivel de ambasador, motivând că actualele cadre de cooperare în regiunea Mării Negre sunt suficiente. De fapt, actul Rusiei poate fi explicat prin refuzul său de a permite altor state să-și asume rolul de lider în ceea ce privește cooperarea la Marea Neagră. Cu toate acestea, evenimentele desfășurate în cadrul Forumului au continuat pe parcursul următorilor ani, generând un larg proces de reflecție asupra regiunii și identificând noi idei și soluții pentru probleme existente.

România s-a implicat activ și în lucrările pentru lansarea *Sinergiei Mării Negre* (Kiev, 14 februarie 2008), contribuind substanțial, pe parcursul Președinției germane a UE din prima jumătate a anului 2007, la formularea propunerii Comisiei Europene privind Sinergia Mării Negre. Documentul de viziune astfel elaborat este menit a îngloba toate tipurile de relații ale UE cu statele din regiunea Mării Negre. Implicarea directă și de substanță a României în formularea acestui document reprezintă prima contribuție majoră, în calitate de membru UE, la Politica Externă și de Securitate Comună. Consolidarea Sinergiei Mării Negre a urmat logica concretizării proiectelor românești de cooperare în domeniile protecției mediului, conectării regionale la nivelul societății civile și în educația la nivel post-universitar. După lansarea Sinergiei, România a devenit unul dintre principalii promotori ai acesteia. Dintre proiectele propuse de România în cadrul Sinergiei, *Forumul Organizațiilor Neguvernamentale la Marea Neagră* (31 octombrie – 2 noiembrie 2008) a primit aprecieri atât la nivelul UE, cât și la nivelul statelor din regiune și al Organizațiilor Non-Guvernamentale românești și străine.

Elaborat la solicitarea României, primul program UE specific pentru Marea Neagră, *Programul Operațional de Cooperare Transfrontalieră în Bazinul Mării Negre* (2007-2013) își propune să stimuleze cooperarea în diverse domenii, precum dezvoltarea economică și socială sau promovarea integrării culturale. În plus, România susține pe

deplin proiectul UE cu privire la crearea unei Platforme de cooperare în domeniul migrației și dezvoltării în regiunea Mării Negre.

Deși o bună parte din provocările de pe agenda acestor instrumente de cooperare rămân în continuare nerezolvate, România trebuie să asigure, prin intermediul lor, cel puțin un dialog eficient, care să pună de acord statele membre asupra chestiunilor esențiale, evitându-se astfel ciocnirea unor interese percepute altfel drept de neîmpăcat.

În ceea ce privește relațiile bilaterale cu statele din bazinul Mării Negre, este necesar ca România să obțină sprijinului pentru proiectele regionale propuse, promovând, totodată, un reviriment al trilateralei România–Bulgaria– Grecia.

Concluzii

Securitatea în bazinul Mării Negre rămâne o temă intens dezbătută, atât pe plan național, cât și pe plan regional. Validarea celor două ipoteze formulate în introducere dezvăluie mai mult decât ceea ce se știa până acum despre subiect. Astfel, crizele și conflictele înghețate din Regiunea Extinsă a Mării Negre nu sunt determinate de incapacitatea statelor de a se înțelege între ele, ci sunt rezultatul unor interese conflictuale. Ineficiența unora dintre mecanismele folosite până în prezent pentru soluționarea diferendelor relevă faptul că balanța de putere rămâne singurul instrument viabil pentru stabilizarea acestei regiuni.

Urmărind să transforme bazinul Mării Negre într-un spațiu democratic și prosper, România trebuie să și-și asume rolul de moderator al echilibrului de putere în Regiunea Extinsă a Mării Negre. Bunele relații și influența câștigate astfel nu vor face decât să sporească prestigiul și influența statului român în forurile europene și transatlantice.

Deși adeptă a menținerii statu-quo-ului în zona Mării Negre, Rusia trebuie atrasă în inițiativele și proiectele românești. Însă România trebuie să realizeze acest lucru în baza experienței acumulate de-a lungul relațiilor istorice cu statul rus. Fără o minimă implicare a Rusiei, echilibrul de putere riscă să fie unul artificial menținut și, prin urmare, contestat (sau chiar subminat) cu fiecare ocazie.

Noul echilibru astfel creat nu trebuie să se sprijine numai pe calcule geopolitice, ci pe forța dreptului și pe principiile și valorile europene și euroatlantice. Moderând un

asemenea echilibru, România va acționa ca un adevărat furnizor de securitate și stabilitate, sporindu-și influența în Regiunea Extinsă a Mării Negre.

Notă: Acesta este un fragment din articolul *România – moderator al echilibrului de putere în Regiunea Extinsă a Mării Negre*, publicat de autor în Revista „Impact Strategic”, București, Editura Universității Naționale de Apărare, nr. 1[30]/2009, pp. 20-27, ISSN 1842-810X (ediție on-line).

7. ANALIZE DIVERSE

Consecințele creșterii prețului petrolului I

Sebastian Turcu

01.03.2011

În 2004, prețul galonului de benzină în Statele Unite era 99 de cenți. Astăzi, 27 februarie 2011, prețul unui galon de benzină (aproape 3,8 litri) este de 3,45 dolari. În decursul a 7 ani, prețul galonului de benzină la pompe a crescut de 3,5 ori.

Economia Statelor Unite este dependentă în foarte mare măsură de petrol și implicit de prețul acestuia. Cea mai mare parte a economiei americane este constituită din capitalul cheltuit în fiecare zi de oamenii care se află pe teritoriul american, iar prețul petrolului afectează în mare măsură puterea de cumpărare a consumatorului. Creșterea prețului petrolului va determina Statele Unite să intervină ferm pe piața globală pentru a asigura stabilitate politică și financiară.

Economia slabă, care nu și-a revenit pe deplin după criza financiară din 2008, cuplată cu creșterea prețurilor la carburanți, va determina consumatorul american să se rezume doar la călătoriile strict necesare și să fie foarte rezervat cu cheltuielile sale. Determinarea consumatorului de a economisi și de a se rezuma doar la strictul necesar poate arunca economia SUA înapoi în recesiune, caz în care guvernul american va lua măsuri pentru a stabiliza piața petrolieră.

Cauzele creșterii prețurilor la carburanți sunt diverse, însă cea mai recentă, care afectează piața petrolieră în mare măsură, este instabilitatea economică și politică în Orientul Mijlociu. Luna trecută prețul barilului de petrol era \$96, iar după căderea regimului Mubarak în Egipt, prețul barilului de petrol a trecut de \$115. Orientul Mijlociu produce aproape 35% din totalul producției globale. După căderea regimului din Egipt instabilitatea politică și economică a crescut în Orientul Mijlociu, iar Libia, Bahrain, Yemen, Iran și Algeria (care produc aproape 10% din totalul mondial), au crescut prețul barilului de petrol cu 20%⁸⁴.

⁸⁴ *The Economist*, 26 feb. – 4 mar. 2011, p. 79.

Între timp, cererea mondială rămâne neschimbată în timp ce producția este în prag de criză și scade. Cu o producție mondială de petrol de 88 de milioane de barili pe zi și o cerere care a crescut anul trecut cu 2,7 milioane de barili pe zi, este de așteptat ca prețul petrolului să continue să crească. Chiar mai mult decât atât, în 2011 se așteaptă ca cererea de petrol să crească cu 1,7 milioane de barili pe zi, creând condițiile necesare pentru o creștere continuă a prețurilor⁸⁵.

Întrebarea care frământă majoritatea americanilor este cum va afecta creșterea continuă a prețului petrolului viața lor? În primul rând, consumatorul va fi foarte conștient cu consumul de benzină, ceea ce va determina o scădere temporară a cererii pe plan domestic. O scădere temporară a cererii de petrol pe plan domestic nu va avea un efect semnificativ asupra prețului la benzinarii, deoarece cererea de petrol în China este în continuă creștere. În contextul unei cereri crescute pe plan mondial și a unei producții în scădere pe plan intern în Statele Unite, prețul barilului de petrol va continua să crească, accentuând condițiile necesare pentru o criză petrolieră.

Unii analiști sunt de părere că prețului galonului de benzină la pompe va trece de pragul de \$5.00, ceea ce va atrage după sine o reacție și intervenție din partea guvernului american. Consumatorul și economia americană este dependentă de petrol. Pentru majoritatea americanilor petrolul este o necesitate iar prețul acestuia le afectează profund viața. Pe fondul creșterii prețului de petrol este de așteptat să vedem o reacție foarte fermă din partea guvernului american pentru a stabiliza piața și a încerca să reducă prețul. Această intervenție poate fi de natură economică, politică și chiar militară.

⁸⁵ *Idem.*

Consecințele creșterii prețului petrolului II

Sebastian Turcu

06.03.2011

Cu o situație instabilă din punct de vedere politic în Orientul Mijlociu, economia globală și implicit cea a Statelor Unite rămâne fragilă și în căutarea de noi surse energetice. Situația din Orientul Mijlociu și șansele slabe de schimbare majoră atât în viitorul apropiat cât și îndepărtat au determinat Statele Unite să își îndrepte privirea spre resursele domestice.

Cu o situație instabilă din punct de vedere politic în Orientul Mijlociu, economia globală și implicit cea a Statelor Unite rămâne fragilă și în căutarea de noi surse energetice. Într-un articol publicat de săptămânalul britanic *The Economist* aflăm că prețul barilului de petrol este afectat de doi factori: legile fundamentale de cerere și ofertă, și frica absolută. Conform săptămânalului ambele legi au fost testate de situația din Libia, al 13-lea exportator mondial de petrol. În timp ce prețul barilului de petrol staționează momentan la \$115, pe 24 februarie atinsese \$120. Prețul petrolului a crescut și din frica comercianților de a fi nevoiți să facă față cererii fără cei 1,4 milioane de barili pe zi proveniți din Libia, echivalentul a 2% din producția mondială.⁸⁶

În timp ce situația din Libia continuă să se deterioreze, Statele Unite au trimis două nave și 400 de pușcași marini în sprijinul operațiunilor pentru pace. Secretarul apărării, Robert Gates, a avertizat că orice altfel de decizie de a interveni militar în Libia va trebui luată cu mare grijă.⁸⁷ O astfel de decizie are în vedere sprijinul pentru încetarea ostilităților, dar și asigurarea continuității producției și stabilizarea pieței petrolului.

Situația politică volatilă din Orientul Mijlociu și șansele slabe de schimbare majoră atât în viitorul apropiat cât și îndepărtat, au determinat Statele Unite să își îndrepte privirea spre resursele domestice.

⁸⁶ „The Price of Fear”, *The Economist*, 3 mar. 2011.

⁸⁷ David S Cloud, „U.S. sending Navy Ships, marines for humanitarian efforts in Libya”, *LA Times*, 1 mar. 2011.

Președintele Obama menționase într-un interviu în 2010 importanța resurselor minerale pentru economia americană: „Concluzia este aceasta: Având în vedere nevoile noastre energetice, pentru a putea susține creșterea economică, crearea de noi slujbe și menținerea mediului de afaceri la un nivel competitiv, va trebui să profităm de sursele tradiționale de energie în timp ce creștem producția de surse energetice ecologice [...]”.⁸⁸

Luni, 28 Februarie, prețul național mediu al unui galon de benzină era de \$3.38, informează Administrația pentru Informații Energetice. Aceeași agenție informează că prețul benzinei la pompe a crescut cu 19 cenți într-o singură săptămână, marcând a doua cea mai mare creștere săptămânală din 1990. Cea mai semnificativă creștere a prețului benzinei la pompe într-un interval de 7 zile a avut loc în 2005, imediat după ce coasta Statelor Unite fusese devastată de uraganul Katrina.⁸⁹

Prețul benzinei pune la încercare sistemul politic american, demonstrând cât de sensibil este subiectul pentru cetățeni. În urmă cu un an, în mai 2010, administrația Obama suspenda forarea la mare adâncime atât în scopuri de exploatare cât și de explorare, și anula leasing-ul resurselor minerale în Virginia. În aceeași perioadă de timp, administrația urma să reevalueze legile pentru forarea la mare adâncime, iar din cauza numeroaselor accidente și scurgeri, prevederile urmau să devină mult mai stricte, punând orice proiect de forare la îndoială.

Opinia publică și creșterea semnificativă a prețului benzinei a determinat administrația să revizuiască hotărârile din 2010 și să acorde primul permis de forare la mare adâncime în golful Mexic, primul de acest fel de la dezastrul cauzat de British Petroleum. Din aprilie anul trecut au fost acordate 37 de permise de exploatare la suprafață și nici unul de exploatare la adâncime, în condițiile în care suspendarea acordării celor din urmă expirase din octombrie.

Acordarea acestui permis de forare la mare adâncime este un pas important în politica americană, deoarece demonstrează că administrația recunoaște nevoile consumatorului american și încearcă să suplimenteze lipsa de petrol. Situația volatilă din orient, cererea crescută de combustibili și oferta în continuă scădere determină guvernul să recurgă la soluția care oferă cea mai mare stabilitate: cea domestică.

⁸⁸ Noelle Straub, „Obama to extend deepwater drilling moratorium,” *NY Times*, 27 mai 2010.

⁸⁹ U.S. Energy Information Administration.

Responsabilitatea de a proteja I – contextul strategic actual

Marius Pricopi

28.06.2011

În lumea de astăzi, mulți oameni continuă să trăiască vieți intolerabil de nesigure. Uneori, insecuritatea lor are cauze naturale. Însă de cele mai multe ori, insecuritatea este o consecință a conflictelor în care civilii sunt victime sigure.

În Sudanul de Vest, sute de mii de oameni au fost nevoiți să se refugieze ca urmare a crimelor, violurilor, răpirilor și jafurilor organizate de miliții sponsorizate de guvernul național.⁹⁰ În Armenia, Azerbaidjan sau Georgia, zeci de mii de refugiați nu se pot întoarce încă la fostele cămine întrucât insecuritatea lor durabilă a devenit un instrument manipulat de politicieni în scopuri discutabile. În Congo, peste trei milioane de oameni au fost uciși în ultimul deceniu, multe alte milioane fiind nevoiți să renunțe la casele și averea lor, în schimbul vieții.

În general, conflictele contemporane sunt caracterizate prin absența legii, ideologiei exclusiviste și uzul zilnic al violenței. Aceste caracteristici sunt favorabile pentru o combinație de încălcări ale drepturilor omului, crimă organizată și terorism, ce tind să se reverse și să împrăștie insecuritatea dincolo de focarul original. Deși inițial astfel de scenarii erau credibile numai în statele afectate de conflict, atacurile teroriste din New York (11 septembrie 2001) și Madrid (11 martie 2004) au demonstrat o dată pentru totdeauna că niciun cetățean al lumii nu mai este în totală siguranță în spatele frontierelor naționale și că insecuritatea nu mai pătrunde de mult în interiorul statului sub forma unor armate străine invadatoare.

Mai mult, conflictele de astăzi devin mult mai complexe și mai letale ca urmare a tehnologiei moderne și comunicațiilor, prin proliferarea de arme ieftine dar cu potențial ridicat de distrugere, ce nu de puține ori ajung în mâinile copiilor-soldați. Multe dintre conflicte izbucnesc în societăți disperat de sărace sau în care există un singur tip de

⁹⁰ The Barcelona Report of the Study Group on Europe's Security Capabilities, *A Human Security Doctrine for Europe*, Barcelona, Caixa Catalunya, 2004, p. 7

resursă prețioasă (petrolul sau diamantele), ce devine rapid combustibilul unei economii de război. În astfel de situații, monopolul statului asupra uzului de violență este pierdut, iar violența devine un mod de viață cu consecințe catastrofale pentru civilii fără posibilități de protecție.⁹¹

Pe lângă schimbarea naturii conflictelor, însăși paradigma securității suferă astăzi modificări. Astfel, deoarece amenințarea unui conflict mondial sau a unui holocaust nuclear sunt acum foarte puțin probabile, securitatea nu mai poate însemna doar lipsa unor astfel de amenințări. Omenirea se confruntă acum cu multe alte probleme nu mai puțin grave: insecuritate alimentară, traficul de droguri, insecuritate personală, insecuritate sanitară, disparități în dezvoltarea economică și implicit în distribuția bogăției, degradarea mediului etc. În întâmpinarea tuturor acestor provocări, noul concept de securitate umană pare să dețină cel puțin o parte dintre soluțiile atât de necesare.

În viziunea securității umane, principalul referent nu mai este statul, ci individul. Pe lângă protejarea statului împotriva unei amenințări externe, securitatea umană extinde acest obiectiv pentru a include o paletă mai largă de riscuri și amenințări asimetrice. Realizarea securității umane implică nu numai guverne naționale, ci și alți actori ai scenei internaționale, precum: organizațiile internaționale, comunitățile locale sau chiar anumite personalități de importanță incontestabilă. În plus, spre deosebire de securitatea națională, care adesea se baza pe puterea națională și apărarea militară, securitatea umană împuternicește oamenii și comunitățile să identifice și să implementeze propriile soluții în fața factorilor de insecuritate.

Asigurarea securității umane presupune înainte de toate asigurarea libertății de acțiune a oamenilor, căci, în noua viziune, securitatea înseamnă responsabilitatea propriei vieți, posibilitatea omului de a-și purta singur de grijă. Prin aceasta, se conferă conceptului în discuție un caracter integrativ, posibilitatea aplicării sale fiind asigurată de consens, nu de forța armelor.⁹² De altfel, ideea de fond care stă la baza conceptului de securitate umană implică îndeplinirea cumulativă a două deziderate, exprimate sugestiv prin sintagmele: libertatea față de frică și libertatea față de nevoi. Iar în ciuda tuturor

⁹¹ Report of the International Commission on Intervention and State Responsibility, *The Responsibility to Protect*, Ottawa, International Development Research Centre, 2001, p. 4.

⁹² United Nations Development Programme, *Human Development Report 1994*, New York, Oxford University Press, 1994.

problemelor pe care le presupune o schimbare de paradigmă cu implicații atât de mari, precum și operaționalizarea noului concept propus, forța potențială de care dispune ideea de securitate umană poate prevala, condiția necesară și suficientă fiind depășirea concepțiilor ideologice înguste ce caracterizează în prezent starea de securitate a omenirii.

Pe măsura emergenței acestor noi realități și provocări, au apărut și noi cerințe pentru acțiune și noi standarde de comportament în afacerile interne și internaționale. Multe instituții internaționale au fost create pentru a întâmpina aceste circumstanțe modificate. Cu toate acestea, mandatul și capacitatea acestor instituții nu au ținut pasul cu așteptările actuale ale comunității internaționale. Mai mult ca oricând, chestiunea intervenției internaționale cu scopul de a proteja viața umană este un exemplu clar și convingător de situație în care acțiunea concertată nu trebuie să întârzie.

Notă: Acesta este un fragment din comunicarea științifică *Responsabilitatea de a proteja – argument pentru operațiile de securitate umană*, susținută de Marius Pricopi și dr. Mihai Neag în cadrul sesiunii internaționale de comunicări științifice „Impactul evoluțiilor relațiilor internaționale asupra mediului de securitate”, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 18-19 noiembrie 2010, publicată în: Constantin Moștoflei (coord.), *Impactul evoluțiilor relațiilor internaționale asupra mediului de securitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2010, pp. 958-965, ISBN: 978-973-663-786-5.

Responsabilitatea de a proteja II – un imperativ pentru pace

Marius Pricopi

27.07.2011

Necesitate de a prioritiza securitatea indivizilor și a comunităților (securitatea umană) a fost transpusă în Responsabilitatea de a Proteja (RtoP), o nouă normă de drept internațional ce se adresează eșecului comunității internaționale de a preveni și stopa genocidul, crimele de război, purificarea etnică sau crimele împotriva umanității.

Între 14-16 septembrie 2005, la New York a avut loc Summit-ul Mondial, o întâlnire la care au luat parte reprezentanți din toate cele 191 de state membre (la momentul respectiv) ale Organizației Națiunilor Unite (ONU). Summit-ul s-a finalizat prin acordul tuturor delegațiilor participante asupra documentului intitulat *2005 World Summit Outcome*, adoptat la 16 septembrie de către Adunarea Generală ONU prin Rezoluția 60/1.

Printre temele majore ale *2005 World Summit Outcome* se numără: dezvoltarea, mediul, terorismul, asistența umanitară, sănătatea, dar și Responsabilitatea de a Proteja. Așadar, conform Paragrafului 138: „Fiecare stat are responsabilitatea de a-și proteja populațiile împotriva genocidului, crimelor de război, purificării etnice sau a crimelor împotriva umanității.⁹³ Această responsabilitate implică prevenirea unor astfel de manifestări, prin mijloacele adecvate și necesare [...]”⁹⁴ În continuare, Paragraful 139 stipulează: „Comunitatea internațională, prin Organizația Națiunilor Unite, are de asemenea responsabilitatea de a utiliza mijloacele diplomatice și umanitare adecvate, precum și alte mijloace pașnice, în concordanță cu Capitolele VI și VII din Carta Națiunilor Unite, pentru a ajuta la protejarea populațiilor împotriva genocidului, crimelor de război, purificării etnice sau a crimelor împotriva umanității. În acest context, [comunitatea internațională] este pregătită să acționeze în mod colectiv, într-o manieră oportună și decisivă, [...] de la caz la caz și în cooperare cu organizațiile regionale

⁹³ Cele patru crime și abuzuri (n.a.).

⁹⁴ General Assembly Resolution no. 60/1, *2005 World Summit Outcome*, p. 30.

relevante, dacă mijloacele pașnice sunt inadecvate și autoritățile naționale eșuează în mod vizibil în protejarea populațiilor împotriva genocidului, crimelor de război, purificării etnice sau a crimelor împotriva umanității”.⁹⁵

Prin urmare, Responsabilitatea de a Proteja aparține atât statelor-națiune suverane, cât și comunității internaționale. În măsura în care statele nu sunt capabile sau pur și simplu nu doresc să-și exercite această responsabilitate, comunitatea internațională este îndreptățită să intervină, cu prioritate prin mijloace pașnice, pentru a stopa abuzurile comise de respectivele state împotriva propriilor populații.

Cele două *principii* ale Responsabilității de a Proteja sunt:

(1) Suveranitatea statală implică responsabilitate, iar responsabilitatea primară pentru protejarea cetățenilor aparține statului însuși.

(2) Atunci când o comunitate are de suferit, urmare a conflictului intern, insurgenței, represiunii sau eșecului statal, iar statul în cauză nu este dispus sau nu poate să prevină sau să oprească crimele și abuzurile, principiul non-intervenției cedează în favoarea responsabilității internaționale de a proteja.⁹⁶

În plus, Responsabilitatea de a Proteja implică următoarele trei *responsabilități* distincte:

(1) *Responsabilitatea de a preveni*: adresarea cauzelor primare și directe ale conflictului intern sau ale altor situații de criză ce afectează securitatea umană;

(2) *Responsabilitatea de a reacționa*: răspunsul la situații ce afectează securitatea umană prin măsuri adecvate, ce pot include măsuri coercitive precum sancțiuni sau intervenții militare.

(3) *Responsabilitatea de a reconstrui*: oferirea, în special ulterior unei intervenții militare, de asistență deplină pentru reconstrucție și reconciliere.⁹⁷

Într-un Raport emis în anul 2009, Secretarul General ONU indică cei trei *piloni* ai Responsabilității de a Proteja:⁹⁸

Pilonul I: Responsabilitatea statului de a-și proteja indivizii și comunitățile împotriva celor patru crime și abuzuri menționate, precum și împotriva incitării la aceste

⁹⁵ *Ibidem*.

⁹⁶ Report of the International Commission on Intervention and State Responsibility, *The Responsibility to Protect*, Ottawa, International Development Research Centre, 2001, p. XI.

⁹⁷ *Ibidem*.

⁹⁸ Report of the Secretary General no. A/63/677, *Implementing the responsibility to protect*, 2009.

crime și abuzuri. Această responsabilitate derivă nu doar din aparent simpla enunțare și acceptare a RtoP, ci și din natura suveranității statului și din obligațiile legale permanente ale acestuia. RtoP ține, în primul și în primul rând, de responsabilitatea Statului, întrucât prevenirea începe acasă și protejarea populației este un atribut definitoriu al suveranității și statalității moderne. Este evident că Statele care își gestionează bine diversitatea internă, cultivă respectul între grupuri diferite și au mecanisme eficiente pentru a amorsa disputele interne nu vor cădea niciodată într-o posibilă spirală a violenței.

Respectul pentru drepturile omului și litera legii sunt elemente esențiale ale suveranității responsabile. Mai mult, dacă premisele RtoP ar deveni sustenabile, ele ar trebui integrate în fiecare cultură și societate fără ezitare, ca reflecții ale valorilor și standardelor globale și locale.

Din acest punct de vedere, toate statele lumii sunt unite. Deși au existat dezbateri vii despre implementarea RtoP, niciun stat nu a combătut necesitatea stopării crimelor și abuzurilor, ori necesitatea de a dezvolta parteneriate naționale, regionale sau globale în acest sens.

Pilonul II: Asistența internațională - reprezintă angajamentul comunității internaționale pentru a sprijini statele în eforturile lor de a-și respecta obligațiile față de proprii cetățeni. Asistența internațională are la bază cooperarea internațională, aranjamentele regionale și subregionale, societatea civilă și sectorul privat. Acest al doilea pilon este critic pentru implementarea unor politici, proceduri sau practici ce pot fi în mod constant aplicate și în mod larg sprijinite.

În situația în care conducerea unui stat este hotărâtă să comită crime și abuzuri împotriva propriilor cetățeni, atunci măsurile de asistență din cadrul Pilonului II pot avea efecte limitate; în astfel de cazuri, mult mai util se poate dovedi un răspuns oportun și decisiv din partea comunității internaționale (vezi Pilonul III). Însă, atunci când leadership-ul politic este divizat, slab sau nesigur în privința căii de urmat, nu dispune de capacitatea de a-și proteja proprii cetățeni sau înfruntă o opoziție armată ce amenință cu sau comite crime și abuzuri, măsurile din cadrul Pilonului II pot juca un rol critic în implementarea RtoP. În plus față de măsurile persuasive și stimulentele pozitive, acest al doilea pilon ar putea include și asistență militară pentru a ajuta statul în confruntarea sa cu actori non-statali ce îi amenință atât existența, cât și populația.

Pilonul III: Reacții oportune și decisive – constă în responsabilitatea comunității internaționale de a răspunde în mod colectiv, într-o manieră oportună și decisivă, atunci când un stat eșuează în mod evident în a oferi protecție propriilor cetățeni și comunități. În situația în care statele lumii acționează suficient de rapid, opțiunile nu mai sunt doar două: a nu face nimic sau a utiliza forța. Reacțiile din cadrul Pilonului III includ atât operații în sprijinul păcii sau colaborări regionale și subregionale, cât și măsuri coercitive întreprinse în deplină conformitate cu legile și cutumele internaționale.

Dacă cei trei piloni sunt inegali, edificiul RtoP ar putea deveni instabil, înclinându-se în mod periculos într-o direcție sau alta. Similar, dacă toți cei trei piloni nu sunt suficient de puternici, edificiul ar putea intra în colaps. Toți trei trebuie să fie pregătiți pentru a fi utilizați în orice moment. Astăzi, RtoP este una dintre cele mai puternice dar și mai puțin înțelese idei ale timpurilor noastre. Totodată, RtoP este un aliat și nu un adversar al suveranității: protejarea propriei populații reprezintă unul dintre obiectivele esențiale ale statului suveran modern; prin susținerea statelor în a-și îndeplini acest obiectiv, RtoP are drept efect întărirea suveranității, și în nici un caz slăbirea sa.⁹⁹

Notă: Acesta este un fragment din comunicarea științifică *Responsabilitatea de a proteja – argument pentru operațiile de securitate umană*, susținută de Marius Pricopi și dr. Mihai Neag în cadrul sesiunii internaționale de comunicări științifice „Impactul evoluțiilor relațiilor internaționale asupra mediului de securitate”, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 18-19 noiembrie 2010, publicată în: Constantin Moștoflei (coord.), *Impactul evoluțiilor relațiilor internaționale asupra mediului de securitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2010, pp. 958-965, ISBN: 978-973-663-786-5.

⁹⁹ UN Department of Public Information, SG/SM/11701, *Secretary-General Defends, Clarifies “Responsibility to Protect” at Berlin Event*, 15 iul. 2008.

Foamea la nivel global

Marian Lungu

04.08.2011

Atât de preocupați suntem astăzi de avansul tehnologic și invenții adesea inutile, încât nu ne mai îndreptăm deloc atenția asupra marilor probleme ale națiunilor, care au un cuvânt semnificativ în definirea evoluției și a puterii acestora.

Să ne gândim la un calcul simplu: în întreaga lume există 1,2 miliarde de oameni săraci, dintre care 852 milioane sunt înfometați, conform unui studiu din 2010 al Centrului Internațional pentru Agricultură și Bioștiință.¹⁰⁰ Suntem 279 de milioane de oameni săraci numai în estul și sud-estul Asiei, dintre care mai mult de 200 de milioane se află în China. Până în 2050, în condițiile actuale demografice, vom avea nevoie de o cantitate dublă de hrană, susține studiul menționat.

În Asia întâlnim unele dintre cele mai bogate țări din lume (Brunei și Singapore), dar și unele dintre cele mai sărace (Republica Populară Democratică Lao, Myanmar), unde aproximativ 70% din populație se bazează tot pe agricultură. Mai mult de 50% din creșterea necesarului de alimentație la nivel mondial provine din zona asiatică, iar schimbarea climatului amenință securitatea alimentară pentru circa 1,6 miliarde de sud-asiatici.

În proiectul său, *Strategia pentru 2020*, Banca Asiatică pentru Dezvoltare (BAD), își promite suportul pentru dezvoltarea agricolă și dezvoltarea rurală. Planul vizează angajamentul multisectorial al BAD pentru o securitate alimentară sustenabilă la 2 miliarde USD anual, pentru perioada 2010-2012. „Putem defini securitatea alimentară drept momentul în care toți oamenii au acces la hrană suficientă, sigură și plină de

¹⁰⁰ Studiul este disponibil la: www.cabi.org.

nutrimente pentru a-și satisface nevoile dietetice și preferințele alimentare pentru o viață activă și sănătoasă”.¹⁰¹

Cauzele lipsei hranei suficiente sunt multiple, printre acestea menționând:

- Populația în continuă creștere;
- Schimbarea climei;
- Insuficiența apei (până în 2050 se estimează că se va dubla nevoia de apă, iar unele țări au început să piardă deja din această resursă prețioasă);
- Creșterea prețului la produsele alimentare (conform unui studiu din 2009 al Băncii Mondiale despre evoluția prețului la produsele alimentare de bază, în medie, în ultimii 30 de ani, prețul pentru cerealele de bază a crescut, după cum urmează : orez – 50% , grâu – 49%, porumb – 43%);
- Peste și boli ale regnurilor vegetale și animale (între 20 și 40% din posibila producție anuală de hrană și alimente se pierde din cauza acestor maladii).¹⁰²

Câteva dintre explicațiile cărora se datorează explozia prețului la alimente ar putea fi discontinuitatea aprovizionării, din cauza evenimentelor meteo severe, creșterea prețului la combustibilii fosili (acest lucru îngreunând foarte mult fertilizarea și transportul), fluctuații ale raportului cerere-ofertă (datorate schimbării caracteristicilor consumului), interzicerea exporturilor în anumite țări (lucru ce îngreunează aprovizionarea globală) și, nu în ultimul rând, speculația, care se vehiculează a avea o rată de creștere și mai mare în viitorul apropiat.

Cum putem încetini acest proces? Ce anume este de făcut?

Pe termen scurt, ar trebui să ne preocupe mai mult plasele de siguranță sociale și rezervele strategice de grâne, îndepărtarea barierelor non-tarifare (ca interzicerea importului sau exportului de anumite bunuri necesare pentru promovarea, extinderea și cercetarea în domeniul agriculturii; fixarea unui preț minim de import-export, mita și corupția etc.). Pe termen lung însă, întărirea infrastructurii și instituțiilor naționale și creșterea productivității pe hectar ar trebui să devină prioritare.

¹⁰¹ Organizația Națiunilor Unite pentru Agricultură și Alimentație, *Declarația de la Roma privind Securitatea Mondială Alimentară*, 13 nov. 1996.

¹⁰² Organizația Națiunilor Unite, *Raportul de stare și evaluare al Eight Millenium Development Goals*, New York, 22 sept. 2010.

Insecuritatea mediului – factor generator al conflictelor regionale

Diana Mușat

01.10.2011

Schimbările climatice au fost privite adesea ca un aspect ce aparține strict domeniului ecologiei; în realitate însă, degradarea mediului înconjurător are multiple implicații, influențând indirect securitatea internațională. Efectele schimbărilor climatice corelate cu alți factori, în principal de natură etnică sau religioasă, pot genera tensiuni în interiorul comunităților, dar și la nivel regional, amplificând amenințările la adresa securității și intensificând totodată confruntările asupra resurselor naturale, în special asupra celor energetice.

Conflictele determinate de problemele de mediu nu constituie o nouă categorie distinctă de conflict. Conflictele de mediu se manifestă adesea sub forma conflictelor „tradiționale”, precum conflictele politice, sociale, etnice, religioase, ideologice, teritoriale, sau conflicte asupra resurselor, asupra intereselor naționale sau alte tipuri de conflicte, însă acestea sunt determinate de degradarea mediului înconjurător.¹⁰³ Degradarea mediului înconjurător nu determină pur și simplu apariția unor conflicte violente, ci cauzează anumite schimbări în contextul socio-politic existent. Aceste tensiuni sociale acumulate conduc în cele din urmă la izbucnirea unor confruntări violente.

Conflictele de mediu sunt cauzate de anumiți factori, precum exploatarea irațională a resurselor sau poluarea. Resursele naturale constituie o miză deosebit de importantă în arhitectura mediului internațional de securitate. Dorința statelor de a le deține și de a le exploata a generat de-a lungul istoriei izbucnirea a numeroase conflicte.

Diminuarea cantităților de hrană și apă potabilă ca urmare a scăderii productivității terenurilor agricole creează un climat propice declanșării conflictelor asupra resurselor existente. Pe de altă parte această situație poate determina populația să

¹⁰³ Stephan Libiszewski, *What is an Environmental Conflict?*, Center for Security Studies, ETH Zurich, 1992, p.12.

migreze spre alte zone locuite, afectate la rândul lor de raritatea resurselor, ceea ce duce de asemenea la declanșarea unui conflict. De-localizarea ca urmare a degradării mediului înconjurător reprezintă un element important ce, combinat cu alte tensiuni sociale, poate crea premisele apariției unor confruntări violente.

Prin urmare, schimbările climatice nu generează în mod direct conflicte armate, ci multiplică amenințările și riscurile existente. Schimbările climatice, alături de alți factori socio-politici, exacerbează tensiunile existente la nivelul comunităților, generând noi surse de conflict. Efectele schimbărilor climatice (dezastre naturale, creșterea nivelului mării și oceanelor, diminuarea resurselor) conduc în cele din urmă la declin economic, insecuritate, sau generează migrație din motive ecologice.

Acești factori, combinați cu guvernarea inefficientă, inechitățile sociale, state vecine instabile și insecuritate transfrontalieră, generează instabilitate la nivel economic și politic, dezagregarea societății și/sau migrație. Astfel, se creează mediul propice pentru dezvoltarea grupărilor violente paramilitare, ceea ce crește riscul apariției conflictelor armate.

Conflictele cauzate de insecuritatea mediului au ajuns relativ recent (la începutul secolului XXI) în atenția comunității internaționale, cu toate că ele s-au manifestat cu mult timp în urmă. Organizația Națiunilor Unite a început să se preocupe de implicațiile schimbărilor climatice asupra securității relativ târziu, prin aprilie 2007.

Un document elaborat de Înalțul Reprezentant al Uniunii Europene și Comisia Europeană în martie 2008 descrie relația dintre schimbările climatice și actuala paradigmă a securității.¹⁰⁴ Documentul scoate în evidență cinci tipuri de conflict ce ar putea apărea în diferite regiuni ale lumii ca urmare a schimbărilor climatice. Cele cinci tipuri de conflict vizate sunt: conflictul asupra resurselor, pagubele de natură economică și riscul asupra orașelor de coastă și a infrastructurii critice, pierderea teritoriilor și conflictele frontaliere, migrație generată de factori de mediu, situații de radicalizare a comunităților, tensiuni legate de furnizarea energiei și presiuni asupra guvernanței internaționale.

¹⁰⁴ *Schimbările climatice și securitatea internațională*, Document al Înalțului Reprezentant al Uniunii Europene și al Comisiei Europene adresat Consiliului European, 14 mar. 2008.

Efectele schimbărilor climatice: ridicarea nivelului mărilor și oceanelor, deșertificarea, topirea ghețarilor, reducerea surselor de apă potabilă - amplifică amenințările la adresa securității și intensifică confruntările asupra resurselor naturale. Amplificarea deficitului de resurse determină la rândul său apariția conflictelor interstatale. Prin urmare, schimbările climatice nu generează doar riscuri de natură umanitară, ci și riscuri politice sau de securitate.

Degradarea mediului poate destabiliza regiunile deja afectate de conflicte, în special atunci când distribuția resurselor vitale nu este echitabilă sau este politizată. Cele mai afectate comunități sunt acelea care deja se confruntă cu sărăcie, insecuritate umană, guvernare deficitară. Scăderea productivității agricole va conduce la insecuritate alimentară cu precădere în regiunile ce se confruntă cu o presiune demografică și în statele subdezvoltate.

Pe lângă efectele negative se preconizează că schimbările climatice vor crea noi rute comerciale și vor crea posibilitatea exploatării de noi resurse ale oceanelor. Din păcate însă, acest lucru poate declanșa o competiție privind controlul și exploatarea resurselor respective.

Exemplele arată că disputele cauzate de problemele de mediu apar în principal între grupuri de etnii sau aparținând unor naționalități diferite (spre exemplu conflictele dintre reprezentanții etniei Tutsi și Hutu din Rwanda, sau cele dintre fermierii sedentari și păstorii nomazi din regiunea Darfur a Sudanului). Aceste conflicte apar în state eșuate în care autoritățile nu sunt în măsură să controleze violența, iar riscul declanșării unor războaie civile este crescut. În general statele afectate de conflicte ce au la bază cauze ecologice sunt foste colonii unde a fost aplicată politica „dezbină și conduce” atât de către imperiile coloniale, cât și de către regimurile ce le-au succedat acestora.

Resursele și problemele de mediu joacă un rol important în conflict, dar raportul dintre aceste probleme și conflictul armat este influențat de factorii politici, economici și culturali ce contribuie la rândul lor la apariția situației conflictuale. În multe cazuri degradarea mediului e privită mai degrabă ca un efect al sărăciei și proastei guvernări, decât ca o cauză a instabilității și implicit a conflictelor.

Prin urmare, existența unei categorii distincte a conflictelor de mediu este un aspect controversat, însă e unanim acceptat faptul că problemele ecologice au o

contribuție importantă la declanșarea sau evoluția conflictelor regionale. Pentru a preveni astfel de conflicte regionale ce au la bază cauze ecologice e necesar să se promoveze cooperarea între state privind managementul resurselor și gestionarea problemei degradării mediului înconjurător, elaborarea unei legislații internaționale coerente și eficiente în domeniu, precum și luarea unor măsuri de prevenire a distrugerii ecosistemelor.

Interdependența statelor la nivel economic și dezvoltarea economică sunt doi factori importanți ce limitează riscul apariției unor conflicte între state sau în interiorul acestora. De aceea ar trebui încurajată cooperarea la nivel economic în regiunile subdezvoltate, ca un instrument de prevenirea a conflictelor violente interstatale. Riscul declanșării conflictelor intrastatale ar putea fi redus prin concentrarea eforturilor pentru îmbunătățirea securității umane.

Notă: Acesta este un fragment din comunicarea științifică *Insecuritatea mediului - factor generator al conflictelor regionale*, susținută de autoare în cadrul celei de-a VI-a sesiuni internaționale de comunicări științifice, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu, 27-29 mai 2011, publicată în: Coord: Vasile Tabără, Stelian Scăunaș, Iulia Crăciun, Vlad Vasiu, Volumul II al celei de-a VI-a Sesiuni Internaționale de Comunicări Științifice, Editura Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu, 2011, pp.17-23, ISBN:978-973-739-990-8.

Intervenția umanitară

Diana Mușat

08.10.2011

Intervenția umanitară reprezintă o problemă delicată a secolului XXI, în contextul în care există doar normele cutumiare ale dreptului internațional umanitar ce reglementează acest aspect. În prezent nu există o definiție juridică oficială a intervenției umanitare. Astfel, rămâne la latitudinea actorilor internaționali să decidă dacă o anumită situație necesită sau nu exercitarea dreptului la intervenție umanitară.

Intervenția umanitară reprezintă un aspect controversat al relațiilor internaționale. Pe de o parte poate fi utilizată drept un instrument de implementare a drepturilor omului și a dreptului internațional umanitar în cazul conflictelor armate. Pe de altă parte însă această practică reprezintă o amenințare la adresa suveranității statului și implicit la adresa principiului neintervenției (neamestecului în afacerile altor state).

În practică s-a demonstrat că anumite intervenții pe considerente umanitare afectează în mod paradoxal tocmai drepturile omului și dreptul internațional umanitar. Pe de altă parte însă, au existat și situații în care reacția societății internaționale de a nu interveni pe considerente umanitare a contribuit indirect la perpetuarea crizelor umanitare.

Premisa fundamentală de la care se pornește este că statele au dreptul de a interveni în cadrul unui conflict din interiorul unui stat pentru a proteja populația civilă căreia îi sunt încălcate grav drepturile, chiar dacă situația se prezintă ca fiind o chestiune internă a statului respectiv. Se pune astfel problema dacă ar trebui limitată suveranitatea națională a statelor pentru a se permite intervenția pe considerente umanitare în cazul unor crize ce ar afecta pacea și securitatea internațională sau dacă problemele interne ar trebui gestionate doar de statele în cauză fără eventuale intervenții externe

Conceptul de drept la intervenție umanitară a fost creat la sfârșitul anilor '80 de către profesorul de drept internațional public al Universității din Paris, Mario Bettati și de către francezul Bernard Kouchner, unul din fondatorii organizației umanitare *Medici fără frontiere (Doctors without Borders)*. În viziunea celor doi, acțiunea umanitară reprezintă

un promotor al drepturilor omului. Așadar, intervenția umanitară e pusă sub semnul angajamentului moral și are ca punct de reper doctrina „dreptului de ingerință” și corolarul său - intervenția militară din motive umanitare.

În cadrul dezbaterilor se ajunge adesea la întrebarea: când un stat sau un grup de state are dreptul de a utiliza forța? Răspunsul la această întrebare se regăsește în Carta ONU.¹⁰⁵ În general statele trebuie să evite utilizarea forței în cadrul relațiilor internaționale (Art. 2, paragraful 4). Conform Capitolului VII există și excepții; spre exemplu, Consiliul de Securitate al ONU poate reacționa la o amenințare la adresa păcii și securității mondiale intervenind militar (Art. 42). Carta garantează de asemenea dreptul statelor la apărare individuală sau colectivă (Art. 51). Dreptul la autodeterminare este acceptat în practică ca o variantă legitimă de a utiliza forța.

Pe de altă parte însă, nu se poate afirma că e recunoscut dreptul de a utiliza forța împotriva unui stat ce încalcă drepturile omului sau dreptul internațional umanitar. În viziunea Comitetului Internațional al Crucii Roșii acest concept nu a fost încă reglementat. Dreptul internațional umanitar prevede doar judecarea și pedepsirea celor responsabili de încălcarea normelor sale.

Consiliul de Securitate dispune de o serie de reacții variate în funcție de context: poate condamna situația respectivă, poate trimite trupe de menținere a păcii, poate institui un embargo total sau parțial. În cazul în care se demarează o intervenție militară, Consiliul de Securitate va decide dacă aceasta va fi realizată de forțele ONU sau dacă va fi delegat un stat sau un organism regional de securitate. Cu toate acestea, Art. 53 al Cartei menționează clar faptul că, fără aprobarea Consiliului de Securitate, organizațiile sau alianțele regionale nu pot iniția o acțiune militară.

Pentru a limita eventualele abuzuri sub pretextul dreptului la intervenție umanitară, problema ar trebui reglementată din punct de vedere juridic. În principal, simpla definiție corectă a termenului de intervenție umanitară ar duce la clarificare multor situații ambigue și ar contribui la realizarea obiectivelor dreptului internațional umanitar.

Elaborarea cadrului juridic referitor la intervenția umanitară va trebui realizat în urma unor dezbateri care să ia în calcul toate implicațiile unei acțiuni umanitare, atât

¹⁰⁵ Anne Ryniker, „The ICRC's position on humanitarian intervention”, *International. Review of the Red Cross*, vol. 83 , nr. 842, iun. 2001.

pozitive cât și negative. De asemenea, adoptarea unei definiții recunoscute din punct de vedere juridic a intervenției umanitare va trebui să țină cont de ambiguitatea conceptului și de gravitatea interpretării greșite a acestuia. Este necesar ca aceasta să fie minuțios enunțată, pentru a se evita pe viitor demararea unor acțiuni umanitare a căror legalitate ar putea fi contestată sau care nu ar avea un rezultat benefic, precum și abuzurile unor state asupra altor state sub pretextul intervenției umanitare.

Comunitatea internațională a elaborat de-a lungul timpului atât argumente cât și contra-argumente referitoare la intervenția umanitară, însă nu s-au adoptat documente care să reglementeze chestiunea din punct de vedere juridic. De aceea, problema intervenției umanitare rămâne una de actualitate, la care vor trebui găsite soluții viabile

Notă: Acesta este un fragment din comunicarea științifică *Intervenția umanitară*, susținută de autoare în cadrul celei de-a V-a Sesiunii Internaționale de Comunicări Științifice, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu, 28-30 mai 2010, publicată în: Coord: Vasile Tabără, Stelian Scăunaș, Iulia Crăciun, Nicoleta Munteanu, Volumul III al celei de-a V-a Sesiuni Internaționale de Comunicări Științifice, Editura Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu, 2010, pp.138-147, ISBN:978-606-12-0166-2.

Fundamente ale operațiunilor de securitate umană

Marius Pricopi

17.10.2011

Teoretizate în mod comprehensiv și implementate în mod realist, operațiile de securitate umană pot reprezenta tipul de răspuns atât de necesar comunității internaționale în condiții de insecuritate umană severă.

Apărarea suveranității statale, chiar și de către cei mai puternici susținători ai săi, nu include aspirații de putere nelimitată ale unui stat, care poate astfel face ceea ce dorește cu cetățenii săi. Este recunoscut faptul că suveranitatea implică o responsabilitate duală: externă (de a respecta suveranitatea altor state) și internă (de a respecta demnitatea și drepturile fundamentale ale tuturor cetățenilor aparținând statului). Această înțelegere modernă a suveranității trebuie să fie de importanță centrală în problema intervenției cu scopul de a proteja drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor și comunităților.

Ca o consecință firească a Responsabilității de a Proteja, operațiile de securitate umană sunt un nou tip de operații multinaționale civil-militare care susțin exercitarea în continuare a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor aparținând unor state ce nu reușesc sau nu doresc să-i mai protejeze. Obiectivul esențial al acestor operații constă în promovarea și garantarea libertății față de frică, a libertății față de nevoi și a libertății de acțiune a indivizilor.

Caracterul multinațional al operațiilor de securitate umană reprezintă sursa lor incontestabilă de legitimitate. Dacă intențiile și motivațiile unui singur stat, oricât de bine intenționat ar fi el, pot fi cu ușurință deturnate printr-o propagandă adecvată, intențiile și motivațiile unei coaliții de state (ce reprezintă, practic, vocea comunității internaționale) pot fi cu mult mai greu puse la îndoială. *Caracterul civil-militar* al operațiilor de securitate umană presupune utilizarea, în egală măsură, atât a capacităților militare, cât și a capacităților civile. Prin urmare, astfel de operații nu reprezintă apanajul exclusiv al forțelor armate, întrucât rezultate mult mai bune pot fi obținute prin utilizarea oportună și proporționată a resurselor civile și militare.

Operațiile de securitate umană se aseamănă întrucâtva cu operațiile de pace și intervenția militară, însă totodată diferă în mod semnificativ de acestea.¹⁰⁶ Pe de o parte, operațiile de pace vizează realizarea (construcția, menținerea, impunerea) păcii între două sau mai multe părți combatante înarmate. În general, misiunea acestora este de a monitoriza acordurile de încetare a focului și de a separa părțile combatante. Însă astfel de operații de pace au eșuat adesea în ceea ce privește protejarea civililor împotriva încălcărilor repetate ale drepturilor și libertăților fundamentale. Pe de altă parte, intervențiile militare vizează înfrângerea unui inamic, fie că acesta îmbracă forma unor grupuri de insurgenți, a unor regimuri ostile sau chiar dictatori. Deși astfel de intervenții nu neglijează protejarea civililor, importanța acordată înfrângerii inamicului poate determina utilizarea disproporționată a forței ori invocarea necesității militare pentru a justifica violarea normelor de drept internațional umanitar sau un tratament discriminatoriu.

Cu alte cuvinte, drepturile omului sunt înlocuite de imperativul păcii în operațiile de pace și de imperativul victoriei în intervențiile militare.¹⁰⁷ În operațiile de securitate umană însă, imperativul îl reprezintă siguranța individului și a comunității sale, accentul căzând pe protejarea populației. Astfel de operații pot avea loc în oricare dintre etapele conflictului și pot fi desfășurate în mod autonom, sau pot fi parte a unor campanii mult mai ample ce includ diverse tipuri de operații de stabilitate și sprijin.

În abordarea circumstanțelor diverse în care crimele și abuzurile împotriva simplilor cetățeni sunt planificate, tolerate sau săvârșite, comunitatea internațională trebuie să acționeze sub un singur imperativ: salvarea de vieți. Însă în ciuda numeroaselor studii și discuții publice, statele lumii sunt încă departe de a dezvolta tipul de capacitate civil-militară de răspuns rapid, atât de necesară în situațiile menționate.

Notă: Acesta este un fragment din comunicarea științifică *Responsabilitatea de a proteja – argument pentru operațiile de securitate umană*, susținută de Marius Pricopi și dr. Mihai Neag în cadrul sesiunii internaționale de comunicări științifice „Impactul evoluțiilor relațiilor internaționale asupra mediului de securitate”, Universitatea Națională

¹⁰⁶ The Barcelona Report of the Study Group on Europe's Security Capabilities, *A Human Security Doctrine for Europe*, Barcelona, Caixa Catalunya, 2004, p. 6.

¹⁰⁷ *Ibidem*, pp. 14-20.

de Apărare „Carol I”, București, 18-19 noiembrie 2010, publicată în: Constantin Moștoflei (coord.), *Impactul evoluțiilor relațiilor internaționale asupra mediului de securitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2010, pp. 958-965, ISBN: 978-973-663-786-5.

Evoluția puterii în teoria și practica relațiilor internaționale

Marius Pricopi

08.11.2011

Astăzi, într-o lume în care securitatea colectivă, dreptul internațional, cooperarea și dialogul câștigă popularitate, conceptul de echilibru al puterii pare căzut în desuetitudine. Însă cum putem explica apelul, în discursurile oamenilor de stat sau în textele strategiilor de securitate, la noțiuni precum: interes național, rațiune geopolitică, influență, putere? Departe de a fi o cauză pierdută, echilibrul puterii rămâne un obiectiv major urmărit de către cea mai mare parte a actorilor din sistemul internațional.

Până la Pacea Westfalică (1648), sistemul de state europene se confrunta cu aspirațiile medievale către universalitate ale Imperiului Roman și ale Bisericii Catolice, întruchipate de Sfântul Împărat Romano-German. Însă Războiul de 30 de ani, purtat în interiorul Imperiului între catolici și protestanți (și mai apoi francezi), a determinat prăbușirea sa și apariția unei noi ordini în sistemul internațional.

Noile state-națiuni și-au condus politica externă în baza unui concept mai întâi practicat și abia apoi teoretizat: echilibrul de putere. Conform acestuia, ori de câte ori un stat își sporea puterea și devenea amenințător, celelalte state se coalizau, creând alianțe de contrabalansare și subminând ambițiile hegemonice ale statului puternic. Echilibrul, care însemna pace, se realiza prin diferite mijloace, de la război la diplomație, în timp ce dezechilibrul conducea aproape sigur la crize și conflicte.

Într-un astfel de sistem internațional, doi actori importanți și-au asumat sarcina de a modera echilibrul de putere: Marea Britanie și Statele Unite ale Americii. Pentru Anglia secolelor XVIII și XIX, rolul de protector al echilibrului puterii a însemnat sprijinirea celui mai slab împotriva celui mai puternic. Anglia își putea alege în voie disputele, de vreme ce singurul său interes european era echilibrul; diverșii aliați ad hoc ai Marii Britanii aveau propriile lor obiective, dar când treceau mai departe de ceea ce Anglia

considera potrivit, ea se situa de cealaltă parte și organiza coaliții împotriva aliaților de odinioară.¹⁰⁸ Însă acest lucru a presupus o politică externă lipsită de obiective pe termen lung și de o strategie oficială și previzibilă, fapt surprins cu exactitate de Sir Edward Grey (ministru de externe între 1892-1895 și 1905-1916), atunci când a afirmat că „miniștrii de externe britanici au fost călăuziți de ceea ce li s-a părut a fi interesul imediat al țării lor, fără a face calcule laborioase cu privire la viitor”.¹⁰⁹

Pe de altă parte, Statele Unite ale Americii au trecut peste politica izolaționistă confirmată prin instituirea doctrinei Monroe (1823) și au intervenit în Europa în momente critice (cele două Războaie Mondiale), atunci când Marea Britanie nu mai putea evita instaurarea hegemoniei pe continent și echilibrul european părea irevocabil compromis. Însă spre deosebire de Anglia, Statele Unite au intrat în război nu pentru a apăra un interes național, ci pentru a impune o nouă ordine mondială, determinată de valorile americane, și pentru că pricepea securitatea ca fiind una colectivă. În viziunea sa, sistemul internațional trebuia să se bazeze pe principii, nu pe putere, pe lege, nu pe interese.

Perioada Războiului Rece reușește să transforme într-o măsură considerabilă natura balanței de putere, care devine acum o aprigă cursă a înarmărilor între cei doi poli sistemici, dublată de o politică externă expansionistă. Scopul acestei balanțe de putere nu mai rămâne același, anume păstrarea unui echilibru între capacitățile relative ale marilor poli ai sistemului; el constă mai degrabă în câștigarea unui avantaj asupra oponentului, care să sporească securitatea sau șansele de a supraviețui unui conflict cu el.

Ultima etapă din evoluția echilibrului de putere este în plină desfășurare, începând cu colapsul Uniunii Sovietice în 1991 și sfârșitul Războiului Rece. În actualul sistem internațional, principala caracteristică a balanței de putere este aceea că ea nu mai este una sistemică, ci una a subsistemelor. Echilibrul puterii din zilele noastre se practică în subsistemele relațiilor internaționale, iar unul dintre cel mai des invocate exemple este Asia.¹¹⁰

¹⁰⁸ Kissinger, H., *Diplomația*, București, Editura Bic All, 2002.

¹⁰⁹ Sir Edward Grey, *apud* Seton-Watson, R., W., *Britain in Europe (1789-1914): A Survey of Foreign Policy*, Cambridge, Cambridge University Press, 1937, p. 1.

¹¹⁰ Miroi A. (coord.), Ungureanu R. (coord.), *Manual de relații internaționale*, Iași, Editura Polirom, 2006, p. 207.

Odată cu conturarea disciplinei relațiilor internaționale drept domeniu distinct de cercetare științifică, echilibrul de putere a fost teoretizat și intens dezbătut, atât de (neo) realiști, cât și de (neo) liberaliști.

Astfel, pentru realiști principiul suprem al relațiilor internaționale este puterea, iar fiecare stat urmărește maximizarea ei. Prin intermediul balanței de putere, politica internațională devine un joc cu sumă nulă, în care un câștig propriu înseamnă o pierdere pentru adversar. Pentru liberaliști, securitatea internațională este o consecință a păcii, iar în menținerea păcii nu echilibrul este soluția, ci dreptul internațional. În schimbul alianțelor specifice balanței de putere, idealii mizează pe eficiența și virtuțile organizațiile internaționale de cooperare și integrare.

O dezvoltare a curentului realist, neorealismul argumentează că în sistemul internațional actual puterea nu mai este un scop în sine, ci un mijloc pentru atingerea păcii și securității. Însă întrucât nici natura umană, nici sistemul internațional nu au cunoscut schimbări de esență, balanța de putere rămâne un obiectiv prioritar al politicii externe practicate de către state. Luând în calcul atât criticile teoretice dure aduse liberalismului, precum și evoluțiile concrete de pe scena relațiilor internaționale, neoliberaliștii se distanțează oarecum de precursorii lor. Pentru ei, statul este într-adevăr un actor rațional, care încearcă să-și maximizeze beneficiile în toate domeniile politicii internaționale. Astfel, sistemul internațional este unul anarhic, în care statele cooperează numai atunci când sesizează un interes comun. Mai mult, neoliberaliștii renunță la criteriile morale de apreciere a acțiunilor statului, considerat egoist și maximizator de utilitate.¹¹¹ În viziunea lor, balanța de putere îmbracă forma unor regimuri internaționale de securitate, descrise drept forme ordonate ale vieții internaționale, bazate pe principii, norme și proceduri și în care fiecare stat participant are de câștigat.¹¹²

Notă: Acesta este un fragment din articolul *România – moderator al echilibrului de putere în Regiunea Extinsă a Mării Negre*, publicat de autor în Revista „Impact Strategic”, București, Editura Universității Naționale de Apărare, nr. 1[30]/2009, pp. 20-27, ISSN 1842-810X (ediție on-line).

¹¹¹ *Ibidem*, p. 147.

¹¹² Sava, I. N., *Studii de securitate*, București, Editura Centrul Român de Studii Regionale, 2005.